

JELENIOGÓRSKIE BIURO
PLANOWANIA I PROJEKTOWANIA
SP. Z O.O.

**ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO**

GMINY KAMIENNA GÓRA

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr X/40/11
Rady Gminy Kamienna Góra
z dnia 31 sierpnia 2011 r.

TREŚĆ OPRACOWANIA

1. WPROWADZENIE

- 1.1. Podstawa prawna, cele zmiany studium
- 1.2. Zakres wcześniejszych zmian studium
- 1.3. Zakres obecnej zmiany

CZĘŚĆ I - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. POŁOŻENIE I CHARAKTERYSTYKA OTOCZENIA

2. PODSTAWOWE DANE O GMINIE

- 2.1. Podstawowe dane statystyczne
- 2.2. Stan prawny gruntów
- 2.3. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych

3. UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE

- 3.1. Położenie geograficzne
- 3.2. Geologia i geomorfologia
- 3.3. Naturalne zagrożenia geologiczne
- 3.4. Gleby
- 3.5. Hydrologia
- 3.6. Warunki klimatyczne
- 3.7. Lasy i zasoby flory
- 3.8. Chronione gatunki fauny

4. OBIEKTY I TERENY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

- 4.1. Obszary ochrony gatunkowej Natura 2000
- 4.2. Rudawski Park Krajobrazowy
- 4.3. Rezerwat przyrody „Głazy Krasnoludków”
- 4.4. Pomniki przyrody

5. UDOKUMENTOWANE ZŁOŻA KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH

- 5.1. Kopaliny
- 5.2. Zasoby wód podziemnych

6. UWARUNKOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

- 6.1. Rys historyczny rozwoju przestrzennego miejscowości gminy
- 6.2. Charakterystyka wartości kulturowych miejscowości gminy
- 6.3. Wartości archeologiczne
- 6.4. Zagrożenia środowiska kulturowego

7. UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNO – SPOŁECZNE I SYSTEM OBSŁUGI MIESZKAŃCÓW

8. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI GMINY

9. UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z ROZWOJEM STRUKTURY PRODUKCYJNO – USŁUGOWEJ

- 9.1. Uwarunkowania rozwoju produkcji i usług
- 9.2. Uwarunkowania rozwoju produkcji rolnej
- 9.3. Uwarunkowania rozwoju produkcji leśnej
- 9.4. Uwarunkowania rozwoju rekreacji i turystyki

10. ZAGROŻENIA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

11. UWARUNKOWANIA ROZBUDOWY UKŁADU KOMUNIKACJI

- 11.1. Komunikacja drogowa
- 11.2. Komunikacja kolejowa
- 12. UWARUNKOWANIA ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ
  - 12.1. Zaopatrzenie w wodę
  - 12.2. Odprowadzenie i unieszkodliwienie ścieków
  - 12.3. Gospodarka odpadami
  - 12.4. Zaopatrzenie w ciepło i gaz
  - 12.5. Elektroenergetyka
  - 12.6. Telekomunikacja
- 13. ZAGADNIENIA OCHRONY PRZED POWODZIĄ
- 14. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO
  - 14.1. Charakterystyka układów osadniczych
  - 14.2. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
  - 14.3. Uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych
- 15. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

CZĘŚĆ II - KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

- 1. CELE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO
- 2. KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KRAJOBRAZU
  - 2.1. Zasady ochrony zasobów przyrodniczych
  - 2.2. Ochrona zasobów przyrodniczych Rudawskiego Parku Krajobrazowego
  - 2.3. Ochrona zasobów przyrodniczych obszarów Natura 2000
  - 2.4. Inne obszary i obiekty wskazane do ochrony
- 3. KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO
  - 3.1. Zasady ochrony dóbr kultury i krajobrazu
  - 3.2. Zasady ochrony obszarów w systemie stref ochrony konserwatorskiej
    - 3.2.1. Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej opactwa cystersów w Krzeszowie
    - 3.2.2. Strefy ochrony historycznych układów zabudowy i ich otoczenia
    - 3.2.3. Strefy ochrony ekspozycji zabytkowych założeń przestrzennych
  - 3.3. Zasady ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków
  - 3.4. Zasady ochrony obiektów ujętych w gminnej ewidencji konserwatorskiej
  - 3.5. Zasady ochrony obiektów i obszarów w systemie stref ochrony stanowisk archeologicznych
- 4. [KIERUNKI ROZWOJU PRZEMYSŁU I EKSPLOATACJI SUROWCÓW](#)
  - 4.1. Kierunki rozwoju terenów zabudowy techniczno- produkcyjnej
  - 4.2. Kierunki rozwoju wydobycia surowców mineralnych
- 5. KIERUNKI ROZWOJU USŁUG
- 6. KIERUNKI ROZWOJU PRODUKCJI ROLNEJ
- 7. KIERUNKI ROZWOJU PRODUKCJI LEŚNEJ
- 8. KIERUNKI ROZWOJU REKREACJI I TURYSTYKI
- 9. KIERUNKI ROZWOJU KOMUNIKACJI
  - 9.1. Kierunki rozbudowy systemu komunikacji drogowej
  - 9.2. Kierunki rozwoju komunikacji kolejowej
  - 9.3. Kierunki rozwoju komunikacji rowerowej i pieszej
- 10. KIERUNKI ROZWOJU URZĄDZEŃ I SIECI INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ
  - 10.1. Kierunki rozwoju systemów zaopatrzenia w wodę
  - 10.2. Kierunki rozwoju systemów odprowadzenia i unieszkodliwienia ścieków
  - 10.3. Zasady prowadzenia gospodarki odpadami
  - 10.4. Kierunki rozwoju sieci gazowej i ciepłowniczej
  - 10.5. Kierunki rozwoju elektroenergetyki
  - 10.6. Kierunki rozwoju sieci telekomunikacyjnej
- 11. KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMU OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ
- 12. SYNTEZA USTALEŃ POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY I INSTRUMENTY WDRAŻANIA USTALEŃ STUDIUM

- 12.1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów
- 12.2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów
  - 12.2.1. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług
  - 12.2.2. Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej z towarzyszeniem usług
  - 12.2.3. Tereny usług
  - 12.2.4. Tereny usług sportu i rekreacji, usług obsługi turystyki
  - 12.2.5. Tereny zabudowy techniczno- produkcyjnej
  - 12.2.6. Tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych z dopuszczeniem adaptacji dla potrzeb produkcji i usług
  - 12.2.7. Tereny zabudowy zagrodowej w gospodarstwach rolnych
- 12.3. Tereny wyłączone spod zabudowy
- 12.2. Kierunki rozwoju przestrzennego miejscowości gminy
- 13. OBSZARY ROZMIESZCZANIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM
- 14. OBSZARY ROZMIESZCZANIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM
- 15. PROGRAM PROWADZENIA PRAC NAD MIEJSCOWYMI PLANAMI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
  - 15.1. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych
  - 15.2. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego
- 16. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEZNACZENIA GRUNTÓW NA CELE NIEROLNICZE I NIELEŚNE
- 17. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA SCALEŃ I PODZIAŁU NIERUCHOMOŚCI
- 18. OBSZARY ROZMIESZCZANIA OBIEKTÓW HANDLOWYCH O POWIERZCHNI POWYŻEJ 400 m²

CZĘŚĆ GRAFICZNA

Rysunek podstawowy Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamienna Góra

(skala 1: 10 000)

1. WPROWADZENIE

1.1. Podstawa prawna, cele zmiany studium

Zgodnie z obowiązującym prawem podstawą formułowania lokalnej polityki przestrzennej jest studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego. Niniejszy dokument, zwany dalej zmianą wcześniej, został opracowany jako kolejna edycja dokumentu podstawowego. Podstawą prawną do sporządzenia niniejszej zmiany studium są:

- 1) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80 poz. 717 ze zm.).
- 2) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z dnia 26 maja 2004 r.)
- 3) Uchwała Nr XXXI/142/09 Rady Gminy Kamienna Góra z dnia 28 stycznia 2009r. o przystąpieniu do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamienna Góra.

Niniejsza zmiana studium nie stanowi prawa miejscowego, jest jednak aktem kierownictwa wewnętrznego władz samorządowych. Oznacza to, że Rada Gminy uchwalając studium lub jego zmianę zobowiązuje wójta do działania w sposób w nim określony- w tym sensie nie stwarza ono bezpośrednich skutków prawnych dla mieszkańców, właścicieli nieruchomości, inwestorów, wywiera jednak istotne skutki w sposób pośredni,

Zmiana studium obowiązuje w obiegu wewnętrznym organy gminy przy sporządzaniu wytycznych koordynacyjnych dla planów miejscowych, jest zatem podstawą do:

- 1) kształtowania struktury przestrzennej gminy,
- 2) zdefiniowania zakresu prac nad sporządzaniem planów miejscowych,
- 3) prowadzenia wewnętrznej kontroli zgodności planów miejscowych ze zmianą studium.

1.2. Zakres wcześniejszych zmian studium

Pierwotna treść studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamienna Góra przyjęto uchwałą nr VIII/41/99 Rady Gminy Kamienna Góra z dnia z dnia 26.08.1999 r. podstawą prawną tego opracowania były przepisy nieobowiązującej obecnie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym,

Dokument został podawany następującym zmianom:

- 1) na mocy uchwały nr III/10/02 Rady Gminy Kamienna Góra z dnia z dnia 28 marca 2002 r. dla obszaru Specjalnej Strefy Ekonomicznej położonego w miejscowości Krzeszów, zmian dokonano na mocy cytowanej powyżej ustawy,
- 2) na mocy uchwały nr XXVIII/128/08 Rady Gminy Kamienna Góra z dnia z dnia 29 października 2008 r. zmianę sporządzono zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w związku z faktem opracowania zmiany dla części obszaru gminy (przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele eksploatacji złoża amfibolitu „Ogorzelec I” zmianę

sporządzono w postaci tekstu jednolitego oraz na rysunku obowiązującego dokumentu z zaznaczeniem obszaru zmian.

1.3. Zakres obecnej zmiany

Decyzja o przystąpieniu do opracowania obecnej zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamienna Góra, została podjęta w związku z potrzebą aktualizacji zapisów obowiązującego studium, narzędzia służącego kształtowaniu polityki przestrzennej gminy, a w szczególności koordynacji prac nad miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Zakres przestrzenny zmiany studium, zgodnie z zapisami uchwały Nr XXXI/142/09 Rady Gminy Kamienna Góra z dnia 28 stycznia 2009r. o przystąpieniu do sporządzania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, obejmuje cały obszar gminy w jej granicach administracyjnych.

Określony wymienioną uchwałą zakres przestrzenny oraz ilość i rozmieszczenie wniosków złożonych do projektu zmiany zdecydowały o sporządzeniu redakcji tekstu i części graficznej zmiany studium w sposób jak w przypadku projektu sporządzanego od podstaw, a nie jak miało to miejsce w przypadku poprzedniej zmiany, w postaci tekstu jednolitego z zaznaczonymi zmianami.

Rozwiązanie takie jest dopuszczone przepisami w sytuacji sporządzania zmiany dla całego obszaru gminy przy uwzględnieniu całości zakresu projektu określonego przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

CEŚĆ I. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. POŁOŻENIE I CHARAKTERYSTYKA OTOCZENIA

Gmina Kamienna Góra położona jest w południowej części województwa dolnośląskiego w pobliżu granicy z Czechami (przejścia graniczne znajdują się w sąsiednich gminach). Gmina nie sąsiaduje bezpośrednio z żadnym z miast wojewódzkich. Położona jest niemal w połowie drogi pomiędzy Wałbrzychem (odległość do Kamiennej Góry wynosi około 25 km), a Jelenią Górą (odległość do Kamiennej Góry wynosi około 35 km). W odległości 95 km od Kamiennej Góry znajduje się stolica Dolnego Śląska - Wrocław. W bliskiej odległości od gminy (25 km) znajduje się centrum turystyczno - wypoczynkowe Karkonoszy - miasto Karpacz.

Administracyjnie gmina Kamienna Góra graniczy od południa z gminą Mieroszów, od południa i południowego zachodu z gminą Lubawka, od zachodu z miastem Kowary i gminą Mysłakowice, od północy z gminą Janowice Wielkie i gminą Marciszów oraz od wschodu z gminą Czarny Bór. Gmina graniczy także z miastem Kamienną Górą, stanowiącym odrębną jednostkę podziału terytorialnego oraz siedzibę powiatu kamiennogórskiego. Powiat kamiennogórski należy do najmniejszych spośród 30 powiatów dolnośląskich. Pod względem powierzchni (396 km²) plasuje się na ostatnim miejscu, natomiast pod względem liczby mieszkańców (49260) na 22 miejscu.

Pod względem geograficznym gmina Kamienna Góra położona jest na pograniczu Sudetów Zachodnich i Środkowych. Przeważająca jej część leży w Kotlinie Kamiennogórskiej, środkiem której płynie rzeka Bóbr. Gminę otaczają góry będące zarazem jej granicami: od północy - Rudawy Janowickie, od północnego - wschodu Góry Kamienne (pasmo Czarnego Lasu i Lesistej), od południowego - wschodu Zawory i od południowego - zachodu część Gór Kruczych. Najwyższy punkt w gminie to Skalnik (945 m. n.p.m.). Lasy gminy Kamienna Góra położone są w VII Sudeckiej Krainie Przyrodniczo - Leśnej na terenie Nadleśnictwa „Kamienna Góra” w Kamiennej Górze (obręb Kamienna Góra i Lubawka) oraz fragmentarycznie Nadleśnictwa „Śnieżka” w Kowarach (obręb Kowary).

Pod względem geologicznym gmina położona jest na pograniczu depresji śródsudeckiej oraz metamorfiku Rudaw Janowickich, stanowiącego południowo wschodnią okrywę granitu karkonoskiego. Z utworami geologicznymi związane jest występowanie na terenie gminy licznych surowców mineralnych takich jak: amfibolity, dolomity, kruszywa kwarcowe i żwiry, które dały podstawę do podjęcia eksploatacji i uruchomienia kopalni w Ogorzelcu, Rędzinach, Krzeszówku i na granicy gminy w Borównie. Pod względem hydrograficznym gmina leży w całości w dorzeczu Odry. Główną osią hydrograficzną jest rzeka Bóbr wraz z dopływami: Świdnikiem, Bystrą oraz Zadrną (z dopływami: Meta, Jawiszówką i Żywicą). Pod względem hydrogeologicznym gmina położona jest na terenie trzech głównych zbiorników wód podziemnych: Niecki wewnętrznsudeckiej Krzeszowa, Doliny rzeki Bóbr (Marciszów) oraz Zbiornika (Pz) Karkonosze. Według regionalizacji klimatycznej teren gminy należy do regionu kamiennogórskiego, charakteryzującego się trzema piętrami klimatycznymi o silnie zróżnicowanych warunkach.

Znaczna część gminy położona jest w obrębie terenów prawnie chronionych Sudetów Zachodnich i Środkowych, istniejących i planowanych do utworzenia. Północno - zachodnia część gminy znajduje się na terenie utworzonego w 1989 r. Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Znaczna powierzchnia gminy znalazła się w granicach specjalnych obszarów ochrony siedlisk, powołanych zapisami Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. (Dz.U. Nr 229 poz.2313):

- 1) specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Karkonosze” (kod obszaru PLH020006),
- 2) specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Rudawy Janowickie” (kod obszaru PLH020011),
- 3) specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Góry Kamienne” (kod obszaru PLH020038).

Układ przestrzenny gminy tworzy zespół 21 jednostek osadniczych. Największą i najbardziej prężną wsią w gminie jest Krzeszów, położony w jej południowo - wschodniej części na rzece Zadrną. Miejscowość ta jest silnym ośrodkiem usługowym, stanowiącym zaplecze dla sąsiednich wsi. Krzeszów spełnia także rolę ośrodka turystycznego. W jego strukturze funkcjonalno - przestrzennej dominantę stanowi zabytkowy zespół pocysterski, który jest wielką atrakcją turystyczną i kulturową w skali krajowej i zagranicznej. Najmniejszą wsią zanikową jest Nowa Białka położona w południowo - zachodniej części gminy. Miejscowości położone w otoczeniu ośrodków miejskich posiadają bardzo silne powiązania funkcjonalne z tymi miastami. Takie wsie jak: Czadrów, Przedwojów, Ptaszków i Raszków ciągną do miasta Kamiennej Góry, natomiast wieś Olszyny do Chełmska Śląskiego.

Głównymi osiami komunikacyjnymi gminy są:

- 1) droga wojewódzka nr 367, relacji: Wałbrzych - Kamienna Góra - Kowary - Jelenia Góra, stanowiąca kontynuację ciągu drogi łączącej Kotlinę Kamiennogórską z Kotliną Jeleniogórską,
- 2) droga krajowa nr 5 relacji: Bolków - Lubawka łącząca (wraz z odcinkiem drogi krajowej nr 1 między Świeciem a Gdańskiem) jedne z największych aglomeracji miejskich w Polsce, tj. Trójmiasto, bydgosko-toruńską, poznańską i wrocławską, przebiega przez obszar gminy Kamienna Góra (i obszar miasta) do Czech przez przejście graniczne w Lubawce.

Obszar gminy leży w ciągu planowanej drogi krajowej S3, mającej w przyszłości połączyć kraje Skandynawii z południem Europy w ciągu europejskiego korytarza komunikacyjnego E65. Poprowadzi południkowo od zespołu portów morskich Świnoujście-Szczecin na północy, wzdłuż zachodniej granicy kraju, przez ośrodki miejskie Gorzowa Wlkp. i Zielonej Góry, Nowej Soli, Zagłębie Miedziowe (Głogów, Polkowice, Lubin, Legnica) do południowej granicy z Republiką Czeską w rejonie Lubawki. Za pośrednictwem linii promowych obsługiwanych przez Terminal Promowy w Świnoujściu zapewni najkrótsze bezpośrednie połączenie południowej Skanii (E65 w Ystad i E22 w Trelleborgu) z północnymi Czechami (rejon Hradca Kralove i Pardubic), Pragę (R11/D11) oraz portami basenu Morza Śródziemnego.

2. PODSTAWOWE DANE O GMINIE

2.1. Podstawowe dane statystyczne

Podział administracyjny

powierzchnia:	158 km ² ,
sołectwa ogółem:	20

Ludność

	8840 osób
mężczyźni:	4397
kobiety:	4443

Ruch naturalny ludności

małżeństwa:	57
urodzenia	113
zgony	92
przyrost naturalny	21

Migracje ludności

napływ	167
z zagranicy	7
odpływ	121
za granicę	12
saldo migracji	46

Jednostki gospodarcze w systemie „REGON”

sektor publiczny:	21
przedsiębiorstwa państwowe i komunalne	1
inne jednostki	20
sektor prywatny, w tym:	404
Spółdzielnie	4
spółki prawa handlowego	11
osoby fizyczne prow. dz. gospodarczą	377
inne jednostki	12

Gospodarka komunalna

drogi gminne utwardzone	38 km
drogi gminne gruntowe	40 km

sieć wodociągowa rozdzielcza	136,2 km
sieć kanalizacyjna	36 km

Zasoby mieszkaniowe

mieszkania	2596
izby	9612
powierzchnia użytkowa mieszkań	194363 m ²

Źródło: dane statystyczne za 2007 r. publikowane na stronach internetowych Banku Danych Regionalnych GUS.

2.2. Stan prawny gruntów

Gmina Kamienna Góra o powierzchni 15803 ha pod względem powierzchni wpisuje się w średnią charakterystykę polskich gmin. W jej zagospodarowaniu przeważający udział mają tereny otwarte, złożone w podobnej proporcji z użytków rolnych i lasów. Lasy leżące w granicach gminy w przeważającej większości stanowią własność Skarbu Państwa i są zarządzane przez Nadleśnictwa Kamienna Góra i Śnieżka. Znaczna powierzchnia lasów jest położona w granicach Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Pozostałą, małą w proporcji do terenów otwartych powierzchnię tworzą tereny zainwestowane (zabudowane, pod drogami, tereny kolei) oraz wody powierzchniowe.

Użytkowanie gruntów (ha)

użytki rolne, w tym:	9658
grunty orne sady	4393
sady	7
łąki	3596
pastwiska	1662
lasy	5116
w zarządzie Lasów Państwowych:	4928
prywatne:	188

Źródło: Dane statystyczne za 2007 r. Urząd Gminy.

Dominującym typem własności są grunty leśne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych oraz grunty rolne w zarządzie Agencji Nieruchomości Rolnych, inne formy własności są w mniejszości pod względem udziału w powierzchni ogólnej gminy, wykazują natomiast znaczne zróżnicowanie pod względem form własności i ilości podmiotów.

Najbardziej stabilne pod względem zmian własności są tereny Lasów Państwowych, stanowiące jednocześnie największą powierzchnię we władaniu jednego podmiotu.

2.3. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych

W obszarze gminy nie występują tereny zamknięte.

3. UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE**3.1. Położenie geograficzne**

Pod względem geograficznym gmina leży na pograniczu Sudetów Zachodnich i Środkowych, w Kotlinie Kamiennogórskiej, środkiem której płynie rzeka Bóbr. Kotlinę otaczają góry będące zarazem jej granicami: od zachodu i północy - Rudawy Janowickie, od północnego - wschodu Góry Kamienne (pasmo Czarnego Lasu i Lesistej), od południowego - wschodu Zawory i Góry Krucze, od południowego zachodu – Grzbiet Lasocki. Z punktu widzenia podziału terenów leśnych obszar gminy leży w VII Sudeckiej Krainie Przyrodniczo – Leśnej, na terenie Nadleśnictwa Kamienna Góra. Pod względem geologicznym gmina leży na pograniczu depresji

śródsudeckiej oraz metamorfiku Rudaw Janowickich, stanowiącego południowo wschodnią okrywę granitu karkonoskiego, w całości w dorzeczu Odry. Głównymi osiami hydrograficznymi Kotliny są rzeki Bóbr oraz Zadrna. Pod względem hydrogeologicznym Kotliną położona jest w zasięgu dwóch głównych zbiorników wód podziemnych: Nr 342- Niecki Wewnętrznośródsudeckiej Krzeszowa, oraz Nr 343- Doliny rzeki Bóbr.

3.2. Geologia i geomorfologia

Pod względem morfologicznym gminę Kamienna Góra cechuje zróżnicowanie form terenu. Na strukturę tą składa się kilka pasm górskich Sudetów Zachodnich i Środkowych o odmiennym ukształtowaniu powierzchni terenu. Są to:

- 1) masyw Rudaw Janowickich oraz niewielkie pasmo Gór Lisich zamykający obszar gminy od zachodu i północy,
- 2) Wzgórza Krzeszowskie we wschodniej części gminy,
- 3) Obniżenie Kamiennej Góry w północnej części gminy,
- 4) Kotlina Krzeszowska obejmująca centralną część gminy,
- 5) Obniżenie Mieroszowa, którego fragment wchodzi w granice gminy na południowym wschodzie,
- 6) Góry Krucze i Pasma Czarnego Lasu zamykające na zachodzie Kotlinę Krzeszowską,
- 7) pasmo Lesistej w południowo - wschodniej części gminy,
- 8) południową granicę Kotliny Krzeszowskiej tworzą Góry Zawory stanowiące północną odnogę Gór Stołowych.

Rudawy Janowickie stanowią zwarty masyw górski zbudowany w zachodniej części z granitów i we wschodniej ze skał metamorficznych. Wierzchowina rozciąga się na wysokości 800 - 900 m n.p.m., a nad nią górują kopulaste szczyty porośnięte lasami oraz skałkami granitowymi. Stoki gór są strome (spadki przekraczają 30 %) i rozczłonkowane (deniwelacje powyżej 100 m). Góry Lisie to niewielkie pasmo oddzielone od Rudaw Janowickich doliną Szreniawy. Szczyty sięgają zaledwie 650 - 660 m n.p.m. i są niemal w całości zalesione. Góry Krucze oddzielają Kotlinę Krzeszowską na wschodzie od Bramy Lubawskiej na zachodzie. W obręb gminy wchodzi jedynie ich północna część, dość mocno rozczłonkowana. Stanowią one potężną żyłę permskich porfirów, odsłoniętą wzdłuż brzegów Niecki Śródsudeckiej. Najwyższe kulminacje to Anielska Góra (651 m n.p.m. i Długosz (590 m n.p.m.). Pasma Czarnego Lasu od północy zamyka Kotlinę Krzeszowską i jest ono prawie całkowicie zalesione. Pasma to budują skały wulkaniczne, porfiry i melafiry. Wzgórza Krzeszowskie stanowią północno - wschodnie obniżenie Kotliny Krzeszowskiej. Wzgórza są prawie w całości zalesione. Zbudowane są z tych samych skał co Pasma Czarnego Lasu. Pasma Lesistej to jedno z najwyższych pasm górskich w Górach Wałbrzyskich, wznoszące się stromym stoki nad Obniżeniem Mieroszowa na północnym - wschodzie. Zawory to najbardziej wysunięta na północny - wschód część Gór Stołowych. Stanowią one płaską wierzchowinę z izolowanymi pagórami (średnia wysokość 550 - 700 m n.p.m.). Zbudowane są głównie z górnokredowych piaskowców i margli. Kotlina Krzeszowska to rozległa, płaskodenna kotlina, położona na wysokości 470 - 490 m n.p.m. W obrębie gminy znajduje się jej północna część. Oś kotliny stanowi dolina rzeki Zadry, wcinająca się w dno na 2 - 4 m. Wypełniona jest utworami czwartorzędowymi w postaci glin zwałowych i deluwii. Centrum obniżenia wypełnione jest utworami piaszczysto - madowymi rzeki Zadry. Obniżenie Kamiennej Góry jest ograniczone od Kotliny Krzeszowskiej pasmem Gór Kruczych i Czarnego Lasu. Oś kotliny stanowi dolina Bobru, szeroka i płaskodenna. Spadki sporadycznie przekraczają 10 %. Kotlinę wypełniają utwory czwartorzędowe w postaci iłłów zastoiskowych, żwirów, glin morenowych oraz utworów rzecznych, pokrytych warstwą mad niewielkiej miąższości.

Obszar gminy Kamienna Góra charakteryzuje się bardzo zróżnicowaną i urozmaiconą budową geologiczną. Występują tu aż trzy jednostki geologiczne: wschodnia część okrywy granitu karkonoskiego, granit karkonoski i Niecka Śródsudecka. Najstarsze utwory występują w rejonie wschodnich partii okrywy granitów karkonoskich w postaci serii Rudaw Janowickich i Leszczyńca. Przeważają tu utwory wieku prekambryjskiego, głównie amfibolity, łupki amfibolitowe, łupki łuszczkowe, gnejsy i granitognejsy. Granit karkonoski występuje fragmentarycznie przy zachodniej granicy gminy i reprezentowany jest przez odmianę porfirową o wyraźnej strukturze porfirowej. Najwięcej utworów z rejonu wschodniej części gminy występuje w Niecce Śródsudeckiej, która stanowi duże zagłębienie wypełnione utworami karbonu, permu, kredy i czwartorzędu. Utwory powyższe reprezentowane są przez: zlepieńce, piaskowce kwarcowe, piaskowce margliste, łupki, wapienie oraz piaski i żwiry.

W obszarze gminy występuje szereg morfologicznych form ukształtowania terenu o walorach krajobrazowych, o wysokich walorach geologicznych, należą do nich między innymi:

- 1) skałki kulminacji Skalnika (945 m), na pograniczu gmin Kamienna Góra i Mysłakowice, grupa 3 skałek granitowych, wznoszących się na kopulastych wierzchołkach, duże znaczenie mają rzadkiej urody mikro formy wietrzenia, szczególnie nisza kloszowa, skałka szczytowa nieco zmieniona (punkt widokowy),
- 2) skałka Łupkowa na południowo- zachodnim zboczu Bobrzaka (839 m) na wys. ok. 730 m n.p.m., ok. 1 km na południe od szczytu i ok. 1,2 km w kierunku północno- wschodnim od wiaduktu kolejowego w Leszczyńcu, skałka zboczowa zbudowana z łupków łyszczykowych o wys. do 12 m i długości ok. 15 m,
- 3) odsłonięcie sztuczne z florą kopalnianą w pobliżu toru kolejowego w Szarocinie, ciekawy obiekt geologiczny, możliwość zaobserwowania mułowców i piaskowców, które przechodzą w zlepieńce drobnoziarniste,
- 4) skałka na przełęczy pomiędzy Wołkiem (878 m) a Dziczą Górą (891 m), zbudowana z gnejsu o wąskich i regularnych warstwach zapadających pod bardzo dużym kątem w kierunku północno- wschodnim, na południowej ścianie najwyższej skałki widoczna strefa dyslokacji, obiekt zniszczony wskutek rozpadu blokowego, wokół skałki blokowisko,
- 5) skałka na zach. zboczu Czubatej (705 m), na wys. ok. 600 - 620 m n.p.m., powyżej zabudowań Rędzin, ok. 1,5 km na południe od szczytu Wielkiej Kopy (871 m). ciąg nieregularnych w kształcie skałek amfibolitowych, tworzących grzędę, stromo opada w kierunku południowo- wschodnim, wysokość skałki do ok. 5 -6 m,
- 6) Szare Skały na południowym stoku Jaworowej (758 m) na wys. ok. 690 m n.p.m., niewielkie, ciemnobrunatne skałki zlepieńcowe o nieregularnych kształtach usytuowane na wypukłym załomie stoku,
- 7) skałki na pn. stoku Góry Bania, na wys. Ok. 590 m n.p.m., niewielkie skałki zbudowane z dolnokarbońskich zlepieńców, piaskowców i mułowców, w skałkach występują skamieniałości flory kopalnej,
- 8) osłony porfirowe „Trzej Bracia”, grupa trzech (raczej dwóch) odsłon na południowo- wschodnim skraju grzbietu Góry Długosz, w pn. części G. Krucznych, tworzą skarpy w kształcie dużych stopni na wys. 480-490 i 500-520 m n.p.m.

3.3. Naturalne zagrożenia geologiczne

Obszar gminy należy do stabilnych pod względem geologicznym, nie występują tu w stopniu zagrażającym zabudowie zjawiska sejsmiczne, budowa geologiczna obszaru wyklucza występowanie zjawisk krasowych. Do potencjalnych zagrożeń geologicznych należy jednak zaliczyć:

- 1) lokalne występowanie słabonośnych gruntów organicznych oraz wysokiego poziomu wód gruntowych w obszarach dolin rzecznych, w szczególności rzek Bóbr, Zadrna i jej dopływów, występowanie tego typu gruntów na terenach zalewowych w większości przypadków wyklucza lokalizację nowej zabudowy,
- 2) lokalne występowanie zagrożeń związanych z osuwiskami, obrywami skalnymi, spływami błotnymi i lawinami, niestabilnością skarp i erozją, zjawiska te w obszarze gminy nie mają w pełni naturalnego charakteru, występują przeważnie w obszarach dawnej eksploatacji powierzchniowej surowców mineralnych, pozostają skutkiem prowadzonych w niedostatecznym zakresie prac rekultywacyjnych.

Skala wymienionych zjawisk ma charakter lokalny, nie pozostawia istotnego wpływu na bezpieczeństwo ludności czy potencjalne szkody materialne.

3.4. Gleby

Gleby obszaru mają pochodzenie przeważnie wietrzeniowe, o różnej zawartości części szkieletowych w zależności od wysokości n.p.m. i spadku terenu. Wyróżnić tu można gleby wietrzeniowe miejscowe i przemieszczone. Gleby wietrzeniowe miejscowe powstały w partiach grzbietowych na stokach o dużych spadkach lub jako produkt wietrzenia miejscowej skały macierzystej. Przeważnie są to gleby płytkie i silnie szkieletowe. Gleby wietrzeniowe przemieszczone wytworzyły się w wyniku procesów erozyjnych z przemieszczanych cząstek ziarnistych, a nawet szkieletowych z terenów wyżej położonych i są to w większości gleby żyzne o różnej głębokości.

Generalnie na obszarze gminy występują następujące tereny o zróżnicowanych warunkach glebowych i morfologicznych:

- 1) tereny o najlepszych warunkach glebowych - gleby głębokie klasy IIIb - IVa, kompleksu zbożowego górskiego i pszennego górskiego, gleby te z uwagi na wartość produkcyjną winny być chronione przed zmianą użytkowania,
- 2) tereny o dobrych warunkach glebowych - gleby klasy IVa - IVb kompleksu zbożowego górskiego,
- 3) tereny o ograniczonych możliwościach dla rozwoju produkcji rolnej z uwagi na gorsze warunki glebowe i większe spadki (15-20%) - gleby klasy IVa - IVb kompleksu zbożowego górskiego,
- 4) tereny o niekorzystnych warunkach dla rozwoju produkcji rolnej o najsłabszych glebach
- 5) i dużych spadkach - gleby płytkie V - VI klasy kompleksu przydatności rolniczej owsiano -pastewnego górskiego i owsiano - ziemniaczanego górskiego,
- 6) tereny położone w obrębie dolin rzecznych i w partiach przydolinnych, które winny być wykorzystywane jako trwałe użytki zielone.

Gleby obszaru gminy podlegają procesom degradacji, głównie poprzez: zakwaszenie i chemiczne zanieczyszczenie, mechaniczne niszczenie gleb, związane głównie z funkcjonowaniem przemysłu wydobywczego oraz zniekształcenia związane z erozją działalnością budowlaną i składowaniem odpadów. Charakterystyki odczynu gleb oraz zawartości przyswajalnych składników w glebach dokonano w oparciu o badania prowadzone przez Okręgową Stację Chemiczno - Rolniczą we Wrocławiu. Odczyn gleb wyrażony w jednostkach pH na terenie gminy Kamienna Góra w odniesieniu do powierzchni całkowitej użytków rolnych przedstawia się następująco:

bardzo kwaśny (zakres pH do 4,5)	55 %
kwaśny (zakres pH 4,6 - 5,5)	27 %
lekko kwaśny (zakres pH 5,6 - 6,5)	12 %
obojętny (zakres pH 6,6 - 7,2)	6 %
zasadowy (zakres pH od 7,3)	0 %

3.5. Hydrologia

Pod względem hydrograficznym gmina Kamienna Góra położona jest w górnej części dorzecza Bobru i obejmuje dwie główne zlewnie: Bobru (część północna i zachodnia gminy oraz Zadny (część południowa i wschodnia gminy). Jedynie niewielki północny skrawek gminy leży w zlewni potoku Lesk. Odwadnianie terenu przebiega koncentrycznie do rzeki Bóbr i Zadny. Głównymi lewobrzeżnymi dopływami Bobru są Opatówka i Świdnik, a prawobrzeżnym Zadna. Rzeki cechują się bardzo dużymi wahaniami stanów i przepływów charakterystycznymi dla rzek górskich. Przy wysokich stanach wylewają zalewając przyległe tereny teras zalewowych. Maksymalne stany wód wiążą się z nawałnymi letnimi i długotrwałymi jesiennymi opadami oraz topnieniem pokrywy śnieżnej na wiosnę.

Bóbr jest największym ciekim wodnym obszaru gminy i jedną z głównych rzek regionu. Płyńie w kierunku północno-zachodnim doliną o krętym przebiegu. Od źródeł płynie ku północnemu wschodowi przez Lubawkę i Kamienną Górę. W Marciszowie skręca ku północnemu zachodowi. Za miejscowością Ciechanowice skręca na zachód i przedziera się głęboką, przełomową doliną między Rudawami Janowickimi a Górami Kaczawskimi, która kończy się w Janowicach Wielkich. Przecina Kotlinę Jeleniogórską. Za Jelenią Górą skręca na północny zachód i wpływa w drugi przełomowy odcinek (Borowy Jar) między Pogórzem Izerskim a Górami Kaczawskimi. W

Pilchowicach skręca na północ. Dalej dolina zwęża się i rozszerza, przecina Bory Dolnośląskie. Uchodzi do Odry w okolicach Krosna Odrzańskiego.

Zadrna jest drugą co do ilości niesionych wód rzeką gminy, stanowi prawy dopływ Bobru. Wypływa z "Jodłowego Źródła" na wysokości około 600 m n.p.m., ze wschodniego zbocza Zajęcznika w Górach Kruczych. Rzeką w początkowym górnym biegu do Chełmska Śląskiego płynie w kierunku wschodnim, dalej Kotliną Krzeszowską wzdłuż drogi lokalnej Chełmsko Śląskie – Kamienna Góra, płynie w kierunku północnym do ujścia Bobru w Kamiennej Górze. Odwadnia Kotlinę Krzeszowską oraz zbiera wody ze wschodnich zboczy Gór Kruczych i zachodnich zboczy Zaworów. Rzeką w większości swojego biegu jest nieuregulowana, o wartkim prądzie wody. W okresach wzmożonych opadów i wiosennych roztopów stwarza zagrożenie powodziowe. Kilkakrotnie występowała z brzegów, podtapiając przyległe miejscowości. Na początku XX wieku wybudowano w zlewni rzeki suche zbiorniki retencyjne: "Krzeszów I" i "Krzeszów II". W rzece króluje pstrąg, lipień oraz strzebla potokowa.

Lesk prawy dopływ górnego Bobru płynie w obszarze gminy na krótkim ujściowym odcinku, położonym w północnej części gminy. Rzeką o długości około 18 km wypływa na południowy wschód od Boguszowa-Gorce, płynie w kierunku przeważnie zachodnim w obniżeniu stanowiącym granicę między Górami Kamiennymi a Wałbrzyskimi, wzdłuż odcinka linii kolejowej Wrocław- Wałbrzych- Jelenia Góra wykorzystującego to obniżenie.

Ocena stopnia zanieczyszczenia wód na przestrzeni ostatnich lat wykazuje, że nastąpiła poprawa jakości wód we wszystkich grupach zanieczyszczeń. Jednak wyniki corocznych ocen stanu zanieczyszczenia publikowane w raportach informują o złym stanie sanitarnym, kwaśnym odczynie wód górskich, nadmiernych stężeniach substancji biogennych, ale mimo tych negatywnych cech, wody są przydatne do wielu zastosowań gospodarczych.

3.6. Warunki klimatyczne

Położenie geograficzne oraz specyficzne ukształtowanie górskiego obszaru Kamiennej Góry charakteryzuje klimat w części zbliżony do obszaru Kotliny Jeleniogórskiej i innych kotlin śródgórskich Sudetów Zachodnich. Istotną jego cechą jest bardzo duża zmienność i nieregularność, związana z łatwym przemieszczaniem się mas powietrza, w przypadku Kotliny Kamiennogórskiej szczególnie z kierunku północnego i południowego, poprzez pobliską Bramę Lubawską. Kotlina ta zaliczana jest do najchłodniejszych obszarów w Polsce. Średnia temperatura wiosny powyżej 5°C zaznacza się tu dopiero około 15 IV, a więc później niż w Kotlinie Kłodzkiej czy też Jeleniogórskiej. Wyjątkowo krótko trwa tu lato, bo zaledwie półtora miesiąca, za to zima aż 110 dni. Ma to wpływ na okres wegetacji, który nie przekracza 26 tygodni i jest krótszy o 4 tygodnie od okresu wegetacyjnego Przedgórze Sudeckiego.

Częstym zjawiskiem charakterystycznym dla terenów podgórskich są wiatry fenowe, tworzące się w czasie gdy po południowej stronie Karkonoszy rozbudowują się lokalne ośrodki wyżowe, natomiast po północnej niżowe. Gwałtownie przemieszczające się masy powietrza na styku tych dwóch ośrodków wywołują fen (wiatr halny), który w obrębie Kotliny Kamiennogórskiej przybiera charakter ciepłego, suchego, porywistego wiatru, wywołującego gwałtowne topnienie śniegów i przesuszanie gruntów. Opady sięgają tu 750- 900mm, maksimum opadowe przypada w lipcu, minimum w lutym. Opady śnieżne zaczynają się z końcem września, ostatnie śniegi padają jeszcze w kwietniu. Okres występowania pokrywy śnieżnej wynosi 170- 180 dni.

Klimat obszaru gminy kształtują te same masy powietrza, co cały obszar Sudetów Zachodnich:

- 1) podzwrotnikowomorskie, ciepłe i na ogół bardzo wilgotne, napływające w okresie całego roku znad basenu Morza Śródziemnego i Azorów,
- 2) podzwrotnikowokontynentalne, ciepłe i suche, napływające głównie latem i jesienią znad północnej Afryki, Azji południowo- wschodniej i Europy południowej,
- 3) polarnomorskie, chłodne i wilgotne, napływające znad północnego Atlantyku, z rejonu Islandii i Grenlandii,
- 4) polarnokontynentalne, zimne i suche, napływające znad Europy północno-wschodniej i Syberii,
- 5) arktyczno morskie, zimne i wilgotne, o dużej przejrzystości, napływające znad rejonów Arktyki, głównie w okresie zimowym,
- 6) umiarkowanie kontynentalne, suche, napływające w czasie lata znad Europy Wschodniej.

Klimat gminy modyfikuje ich zróżnicowanie wysokościowe. Wg regionalizacji klimatycznej Sudetów A. Schmucka wyróżnić można na terenie gminy następujące piętra klimatyczne:

- 1) piętro „b” niższe, obejmujące tereny położone na wysokości 450 – 600 m n.p.m., średnia temperatura okresu wegetacyjnego wynosi tu 11,5 – 12,50 C, okres wegetacyjny rozpoczyna się około połowy kwietnia i trwa tylko 200 dni. Średnia temperatura roczna wynosi 6,1 – 6,60 C,
- 2) piętro „c” wyższe, obejmujące tereny od 600 do 800 m n.p.m. wykazuje znaczne pogorszenie warunków klimatycznych, brak jest tu termicznego lata, a wiosna przechodzi bezpośrednio w jesień, początek okresu wegetacyjnego przesunął się na koniec drugiej dekady kwietnia, średnia temperatura roczna wynosi 5,50 C.

Na ocenę warunków klimatycznych gminy znaczący wpływ ma jakość powietrza atmosferycznego. Od kilku lat w całym regionie odnotowuje się zmniejszanie emisji zanieczyszczeń powietrza. W porównaniu z rokiem 1989 stwierdzono obniżenie zanieczyszczeń pyłowych o 76% i dwutlenku siarki o 46%. Istotnym czynnikiem decydującym o poprawie stanu czystości powietrza jest prawidłowa eksploatacja urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego.

Oceniając środowisko akustyczne gminy należy stwierdzić, że należy ona do obszarów o nieznacznym stopniu uciążliwości akustycznej. Do obiektów, które stwarzają ograniczone ale istotnie uciążliwości należy zaliczyć zakłady pozyskiwania i przerobu surowców mineralnych. Są to: Kopalnia w Rędzinach, Kopalnia Amfibolitu w Ogorzelcu, Kopalnie Melafiru w Czarnym Borze, Zakład Wydobywania i Przemiału Dolomitu w Pisarzowicach, ich uciążliwość akustyczna często wykracza poza granice ich działek. O ponadprzeciętnej emisji hałasu do środowiska decydują urządzenia do pozyskiwania i przeróbki surowców mineralnych- urządzenia transportu urobku, urządzenia zasypowe, kruszące, klasyfikacyjne, mielące oraz podawcze. Urządzeniami o największej uciążliwości akustycznej są młoty pneumatyczne, wiertnice oraz koparko- ładowarki, wykorzystywane bezpośrednio na polach eksploatacyjnych.

Oprócz hałasu pochodzącego z terenów przemysłowych, istotny wpływ na kształtowanie klimatu akustycznego ma hałas komunikacyjny, związany głównie z komunikacją drogową. Do najbardziej uciążliwych dróg przebiegających przez teren gminy należy droga wojewódzka z Kowar do Kamiennej Góry, na której natężenie ruchu pojazdów sięga od 100 do 150 pojazdów na godzinę w porze dziennej. Równoważny poziom hałasu przy tej drodze wynosi 71 - 75 dB (obszar szczególnej uciążliwości hałasu drogowego). Podobny charakter uciążliwości posiada droga krajowa Bolków - Kamienna Góra. Biorąc pod uwagę przebieg dróg przez gminę po terenie nieznacznie zabudowanym (brak zwartej zabudowy mieszkaniowej, zasięg akustycznego oddziaływania komunikacyjnego jest niewielki).

3.7. Lasy i zasoby flory

Lasy gminy Kamienna Góra położone są w VII Sudeckiej Krainie Przyrodniczo - Leśnej. Administracyjnie należą w przeważającej części do Nadleśnictwa „Kamienna Góra”, obrębu Kamienna Góra i Lubawka oraz fragmentarycznie do Nadleśnictwa „Śnieżka”, obrębu Kowary. Rozmieszczenie siedliskowych typów lasu warunkują czynniki glebowe i klimatyczne, związane głównie z wysokością n.p.m. Największą powierzchnię zajmuje bór mieszany górski (ok. 57%) oraz las mieszany górski (ok. 26%).

Dominującym gatunkiem lasotwórczym jest świerk, który posiada największą siłę lasotwórczą. Drzewostany świerkowe występują na wszystkich siedliskach, w tym na siedliskach wilgotnych jest ich znacznie mniej. Są to w większości drzewostany lite z domieszką innych gatunków. Jego udział powierzchniowy w Nadleśnictwie „Kamienna Góra” wynosi 81%, a udział masowy 88%. Natomiast udział powierzchniowy drugiego pod względem zajmowanej powierzchni - buka wynosi 5%, a udział masowy 3%. Jeszcze mniejszy jest udział powierzchniowy jawora, który wynosi 1%, a udział masowy 0,6%. Według planów gospodarczych Nadleśnictwa „Kamienna Góra” w Kamiennej Górze udział powierzchniowy buka powinien znacznie zwiększyć się. Za niski jest też udział jodły, daglezi, jawora, jesionu, dębu i lipy.

Drugim gatunkiem pod względem zajmowanej powierzchni jest buk. Najliczniej występuje on na siedlisku lasu mieszanego górskiego, boru mieszanego górskiego i lasu górskiego. Występuje w składzie ze świerkiem jak również tworzy wyspowo lite drzewostany w różnych klasach wieku. Jodła jest gatunkiem słabo reprezentowanym i występuje przeważnie w domieszce ze świerkiem i bukiem, rzadko tworząc lite drzewostany. Sosna występuje w

drzewostanach mieszanych jako gatunek panujący oraz w domieszce. Drzewostany brzoźowe zajmują niższe partie terenu, gdzie masowo osiadła na gruntach rolnych włączonych później do lasów państwowych. Modrzew Sudecki jest gatunkiem domieszkowym i występuje w zmieszaniu ze świerkiem na siedlisku lasu mieszanego górskiego i boru mieszanego górskiego. Pozostałe gatunki to: jawor - gatunek cenny dla terenów górskich oraz olsza i jesion - gatunki występujące na terenach niżej położonych i podmokłych głównie na siedlisku lasu górskiego wilgotnego.

Lasy gminy, mimo iż posiadają znaczenie głównie gospodarcze, co w znacznym stopniu definiuje ich skład gatunkowy, wykazują znaczne zróżnicowanie gatunków flory, budującej poszycie. Dodatkowo ostoją cennych gatunków roślin są liczne tereny otwarte, wykorzystane o części rolniczo, ale także pozostające miejscami charakter zbliżony do naturalnego. Na terenie gminy Kamienna Góra stwierdzono występowanie 24 gatunków roślin chronionych całkowicie, 11 gatunków objętych ochroną częściową oraz 3 gatunki grzybów. Ogółem chronione gatunki roślin odnotowano na 839 stanowiskach. Do roślin bardzo licznych i licznych należy 10 gatunków, które pod względem ekologicznym reprezentują rośliny łąkowe. Są to: dziewięciśń bezłodygowy, pierwiosnka wyniosła oraz kilka gatunków storczyków. Wśród gatunków leśnych, do roślin pospolitych należą: kruszyna pospolita, kalina koralowa, konwalia majowa, marzanka wonna i kopytnik pospolity. Do roślin rzadkich, będących jednocześnie florystycznymi osobliwościami należy szereg gatunków stwierdzonych zaledwie na jednym bądź tylko kilku stanowiskach. Są to: storczyk męski spotykany jedynie na południowych stokach Kozich Górek, kruszczyk błotny rosnący na źródłiskowych młakach na zachód od Raszowa, storczyk bżowy w rejonie Raszowa i Pisarzowic, a także pełnik europejski, orlik pospolity oraz tojad pstry. Poza roślinami rzadkimi na uwagę zasługują także gatunki o charakterze górskim, występujące w północno - zachodniej części gminy. Są to: ciemiężca zielona, goryczka trojeściowa oraz podrzeń żebrowiec.

Opisany powyżej obraz zasobów flory obszaru gminy uzupełniają komponowane układy zieleni, na które składają się:

- 1) aleje i inne urządzone ciągi zieleni, położone przede wszystkim wzdłuż dróg i cieków wodnych,
- 2) zabytkowe założenia parkowe w Pisarzowicach, Raszowie, Szarocinie,
- 3) skupiska zieleni wokół cmentarzy i przy zabudowaniach kościelnych, ze szczególnym uwzględnieniem terenów klasztoru w Krzeszowie oraz otaczających go ciągów zieleni wzdłuż drogi krzyżowej.

3.8. Chronione gatunki fauny

Na terenie gminy Kamienna Góra stwierdzono występowanie 35 gatunków ssaków, (w tym 14 gatunków chronionych), 107 gatunków ptaków, (w tym 93 gatunki chronione), 5 gatunków gadów, (w tym 5 gatunków chronionych), 6 gatunków płazów (w tym 4 gatunki chronione) i 14 gatunków ryb (w tym 1 gatunek chroniony).

Wśród 35 gatunków ssaków występujących na terenie gminy na uwagę zasługują przede wszystkim gatunki chronione:

- 1) drobne ssaki owadożerne: jeż zachodni, kret, ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, rzęsorek rzeczek,
- 2) ssaki drapieżne: kuna domowa, gronostaj i łasica łąska.

Poza ww. gatunkami chronionymi na uwagę zasługują również gatunki częściej występujące na terenie gminy, wśród których wymienić należy: normicę rudą, mysz leśną, nornika burego, sarnę, jelenia, badyłarkę, borsuka i muflona.

Wśród nietoperzy nielicznie występujących na terenie gminy wymienić należy następujące gatunki: nocek duży, nocek rudy, mroczek późny, gacek brunatny, karlik malutki, nocek wąsatek i nocek Brandta.

Wśród 107 gatunków ptaków występujących na terenie gminy najliczniejszą grupę stanowią ptaki leśne (48 gatunków), w tym orzechówka i włośnica jako gatunki charakterystyczne dla lasów górskich Śląska. Drugą co do liczebności stanowią ptaki terenów otwartych (31 gatunków), następnie ptaki osiedli ludzkich (15 gatunków) oraz ptaki wodno - błotne (13 gatunków).

Wśród gatunków prawnie chronionych 9 stanowią ptaki łowne, mające okresy ochronne lub będące okresowo pod całoroczną ochroną oraz 3 gatunki mające zapewnioną ochronę w okresie lęgowym (kawka, wróbel, mazurek). Gatunkami zagrożonymi w skali Polski i umieszczonymi na Krajowej Liście Gatunków Zagrożonych i Rzadkich są: bocian czarny i włochatka, natomiast na liście gatunków zagrożonych w skali Śląska są: kobuz, przepiórka, derkacz i pluszcz.

Wśród 11 gatunków herpetofauny występujących na terenie gminy wyróżniamy: żabę trawną, żabę błotną, ropuchę zwyczajną, traszkę górską traszkę grzebieniastą, traszkę zwyczajną, jaszczurkę zwinkę, jaszczurkę żyworodną padalca zwyczajnego, zaskrońca zwyczajnego oraz żmię zygzakowatą. Wśród 14 gatunków ichtiofauny występujących na terenie gminy gatunkiem chronionym jest strzebla potokowa. Do gatunków rzadkich zaliczamy: głowacza białopłetwego, pstrąga potokowego oraz lipienia, którego występowanie jest wynikiem prac reintrodukcyjnych Polskiego Związku Wędkarskiego.

4. OBIEKTY I TERENY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

4.1. Obszary ochrony gatunkowej Natura 2000

Znaczna część gminy położona jest w obrębie terenów prawnie chronionych Sudetów Zachodnich i Środkowych. Znaczna powierzchnia gminy znalazła się w granicach specjalnych obszarów Natura 2000, powołanych zapisami Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. (Dz. U. Nr 229 poz.2313), należą do nich:

- 1) specjalne obszary ochrony siedlisk SOO:
  - a) „Karkonosze” (kod obszaru PLH020006),
  - b) „Rudawy Janowickie” (kod obszaru PLH020011),
  - c) „Góry Kamienne” (kod obszaru PLH020038),
- 2) obszary specjalnej ochrony ptaków:
  - a) OSO „Karkonosze” (kod obszaru PLB020007),
  - b) potencjalny OSO „Sudety Wałbrzysko- Kamiennogórskie” (kod obszaru PLB020010).

Obszary te wyznaczono w procesie dopasowywania krajowych przepisów o ochronie przyrody do wymogów obowiązujących w Unii Europejskiej, zgodnie z Dyrektywą w sprawie ochrony dzikich ptaków przyjętą przez Radę Wspólnot Europejskich w 1979 roku jako prawo obowiązujące kraje członkowskie ówczesnej Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Obecnie dokument ten zwany jest w skrócie Dyrektywą Ptasia i wraz z Dyrektywą w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywą Siedliskową) stanowi główny zbiór przepisów prawa o ochronie przyrody w Unii Europejskiej.

Dyrektywa Ptasia ma na celu nie tylko ochronę ptaków, traktowanych jako najłatwiejszy do odnalezienia i ilościowego określenia, wszechstronny wskaźnik jakości środowiska przyrodniczego. Przepisy Dyrektywy łączą ochronę gatunków z ochroną siedlisk, i to nie tylko lęgowisk ale także miejsc pierzenia, zimowania i tras wędrówek, dla długofalowej ochrony zasobów naturalnych i gospodarki tymi zasobami, stanowiącymi integralną część dziedzictwa narodów Europy.

Na terenie obszarów Natura 2000 zabrania się podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt a także w istotny sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których został wyznaczony obszar Natura 2000.

4.2. Rudawski Park Krajobrazowy

Na mocy uchwały nr VI11/49/89 WRN w Jeleniej Górze z dn. 16.11.1989 r. został utworzony Rudawski Park Krajobrazowy. Obecnie podstawą prawną funkcjonowania Parku jest Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 7 listopada 2007 r. w sprawie Rudawskiego Parku Krajobrazowego. W granicach Parku położone są następujące miejscowości gminy: Czarnów, Dębrznik, Leszczyniec, Ogorzelec, Pisarzowice, Raszków, Rędziny i Szarocin.

Park położony jest na pograniczu Sudetów Zachodnich i Środkowych. Obejmuje masyw Rudaw Janowickich, Góry Sokole oraz Góry Ołowiane. Dominującym elementem krajobrazu Parku jest główny grzbiet Rudaw Janowickich rozciągający się od Przełęczy Kowarskiej (727 m n.p.m.), po przełomową dolinę Bobru między

miejscościami Ciechanowice i Janowice Wielkie. Ma on charakter potężnego wału o wyrównanej powierzchni i stosunkowo stromych zboczach, oddzielającego od siebie dwa rozległe obniżenia terenu: Kotlinę Jeleniogórską i Kotlinę Kamiennogórską. W linii grzbietowej wyraźnie zaznaczają się dwie przełęcze: Pod Bobrzakiem (805 m n.p.m.) oraz Rudawska (740 m n.p.m.). Najwyższym wzniesieniem w obrębie Parku jest położony na granicy gminy Skalnik (945 m n.p.m.), a najniższym miejscem jest koryto rzeki Bóbr w okolicach Wojanowa-Bobrowa (ok. 350 m n.p.m.) odległy od granic gminy o około 8km.

Pod względem geomorfologicznym park łącznie z otuliną obejmuje następujące mezoregiony pogranicza Sudetów Zachodnich i Środkowych:

- 1) Rudawy Janowickie (w całości),
- 2) Kotlinę Jeleniogórską (część wschodnią),
- 3) Góry Kaczawskie (Góry Ołowiane),
- 4) Bramę Lubawską (zachodnia część Kotlin: Marciszowskiej i Kamiennogórskiej).

4.3. Rezerwat przyrody „Głazy Krasnoludków”

Ochroną prawną w formie rezerwatu krajobrazowego objęte zostały tzw. „Głazy Krasnoludków”, skały położone w okolicach Gorzeszowa. Rezerwat o powierzchni 9,04 ha utworzony został w 1970 r. i tworzy go najbardziej znana grupa skalna Zaworów, na którą składa się 1200 metrowy ciąg ambon i ścian skalnych, bogato urzeźbionych i poprzecinanych szczelinami, osiagającymi 17 m wysokości. Rezerwat obejmuje południową krawędź Gór Kamiennych na południe od Gorzeszowa. Znajduje się tu galeria oryginalnych skał bardzo malowniczo ukształtowanych, tworzących zróżnicowane formy utworzone przez piaskowce i margle, wyżłobione na skutek zjawisk erozyjnych.

4.4. Pomniki przyrody

Ochroną prawną w formie pomników przyrody nieożywionej objęto 1 obiekt oraz przyrody ożywionej 24 obiekty. Są to:

- 1) ostaniec skalny „Diabelska maczuga” w Gorzeszowie (nr rej. 515),
- 2) klon jawor w Czarnowie (nr rej. 509),
- 3) buk pospolity w Czarnowie (nr rej. 500),
- 4) buk pospolity (5 sztuk) w Czarnowie (nr rej. 497),
- 5) jesion wyniosły w Dębrniku (nr rej. 506),
- 6) jesion wyniosły w Dębrniku (nr rej. 507),
- 7) lipa drobnolistna w Dębrniku (nr rej. 511),
- 8) lipa drobnolistna w Dębrniku (nr rej. 512),
- 9) dąb szypułkowy w Krzeszowie (nr rej. 502),
- 10) dąb szypułkowy w Krzeszowie (nr rej. 504),
- 11) klon jawor w Krzeszowie (nr rej. 510),
- 12) lipa drobnolistna w Krzeszowie (nr rej. 513),
- 13) grupa lip drobnolistnych w Krzeszowie (nr rej. 498),
- 14) cis pospolity w Leszczyńcu (nr rej. 499),
- 15) dąb szypułkowy w Ogorzelcu (nr rej. 503),
- 16) dąb szypułkowy w Ogorzelcu (nr rej. 505),
- 17) jesion wyniosły w Pisarzowicach (nr rej. 508),
- 18) lipa drobnolistna- Droga Krzyżowa w Krzeszowie (nr rej. 514).

5. UDOKUMENTOWANE ZŁOŻA KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH**5.1. Kopaliny**

Gminę Kamienna Góra charakteryzuje duże bogactwo surowców skalnych, użytecznych głównie jako kruszywa dla budownictwa drogowego i kolejowego. Listę udokumentowanych złóż prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Zestawienie udokumentowanych złóż surowców mineralnych

Lp.	Złoże	Kopalina	Obszar górniczy	Stan zagospodarowania
1.	Borówno	KD	Borówno I	obszar górniczy ustanowiony koncesją Nr 22/93 Ministra Ochr. Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 1993-03-10, termin ważności: 2028-12-31
2.	Chełmczyk	KD	nie ustanowiony	złoże rozpoznane wstępnie
3.	Chełmczyk I	KD	nie ustanowiony	złoże rozpoznane szczegółowo
4.	Czarnów	KD	nie ustanowiony	złoże rozpoznane wstępnie
5.	Krzeszów I	IB	zniesiony	eksploatacja złoża zaniechana
6.	Krzeszówek	PF	Krzeszówek	obszar górniczy ustanowiony koncesją nr 9/96 Ministra Ochr. Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 1996-04-22, termin ważności: 2035-12-31
7.	Ogorzelec	KD	Ogorzelec III	obszar górniczy ustanowiony koncesją Nr 7/92 Ministra Ochr. Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 1992- 06- 30, termin ważności: 2025-12-31
8.	Ogorzelec I	KD	Ogorzelec IV	obszar górniczy ustanowiony koncesją Marszałka Województwa Dolnośląskiego (decyzja Nr 12/E/2010 z dnia 24.08.2010 r. , termin ważności: 24.08.2050
9.	Olszyny	KN	Olszyny	obszar górniczy ustanowiony decyzją nr 1/E/05 (OS-7510/2/04/05) Starosty Powiatu Kamiennogórskiego z dnia 2005-05-16
10.	Ptaszków	KD	nie ustanowiony	eksploatacja złoża zaniechana
11.	Rędziny	DO	Rędziny I	obszar górniczy ustanowiony koncesją Nr 64/93 Ministra Ochr. Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 1993-04-29, termin ważności: 2033-12-31

Objaśnienie skrótów: DO- dolomity, IB- surowce ilaste ceramiki budowlanej, KD- kamienie drogowie i budowlane (amfibolity, melafiry, porfiry, dolomity, gnejsy), KN- kruszywa naturalne, PF- piaski formierskie

W obszarze gminy istnieje także szereg starych, nieczynnych wyrobisk górniczych obecnie najczęściej zarosniętych, wyeksploatowanych przed prowadzeniem rejestru obszarów górniczych. Stanowią one świadectwo dawnej aktywności górniczej w obszarze gminy. Ich krótką charakterystykę przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 2. Zestawienie nieczynnych wyrobisk surowców mineralnych

Lp.	Lokalizacja wyrobiska	Rodzaj kopaliny	Stan wyrobiska
1.	Raszów - 1 km na północ od kościoła w Raszowie, zlokalizowane w lesie, dojście stromą drogą leśną ok. 2 km	amfibolity z żyłami wapienia krystalicznego	porośnięte trawą i zadrzewione
2.	Raszów - 300 m na północny zachód od kościoła w Raszowie przy drodze leśnej	amfibolity silnie spękane	zarosnięte, u podnóża rumowisko kamieni
3.	Dębrznik - 300 m na wschód od skrzyżowanie drogi Kamienna Góra - Marciszów, za przejazdem kolejowym	złepieńce i piaskowce	zarosnięte
4.	Czarnów - 200 m na zachód od drogi z Piszczowic do Rędzin	hałda po dawnej kopalni arsenu	hałda niezagospodarowana
5.	Czarnów - przy drodze z Rędzin do kamieniołomu dolomitu	piaskowce	zarosnięte trawą i drzewami

6.	Dębrznik - 100 m na wschód od szosy Kamienna Góra - Marciszów	piaskowiec gruboziarnisty i zlepieniec	górne partie zadrzewione, dna dwóch zabudowane domem mieszkalnymi budynkami gospodarczymi
7.	Dębrznik - 1,5 km na wschód od szosy Kamienna Góra - Marciszów	dwa wyrobiska po glinie	zalane wodą
8.	Czarnów - przy drodze leśnej z Czarnowa do Wojkowa	granit	wyrobisko zarośnięte, w dnie skład odpadów
9.	Czarnów - w bezpośrednim sąsiedztwie schroniska Czartak	wapień krystaliczny i dolomit (2 wyrobiska)	jedno zarośnięte, drugie częściowo zarośnięte, w dnie niewielkie ilości wody
10.	Czarnów - 700 m na południe od drogi Czarnów -Wojków	łupek łyszczkowy z soczewami wapienia krystalicznego	zarośnięte
11.	Pisarzowice - na południe od drogi do Czarnowa	zlepieniec gruboziarnisty	odslonięcie naturalne, brzegi dna zarośnięte
12.	Ptaszków - 400 m na wschód od drogi Kamienna Góra - Marciszów	glina morenowa, glina piaszczysta	zalane wodą brzegi zarośnięte
13.	Ogorzelec - 500 m na zachód od stacji kolejowej	amfibolity	częściowo zarośnięte, w dnie rumosz
14.	Ogorzelec - 50 m od stacji kolejowej	amfibolity	zarośnięte krzewami
15.	Ogorzelec - 250 m od drogi do Kowar	amfibolity	zarośnięte, dno zalane wodą
16.	Ogorzelec - przy drodze do Kowar	mączka skalna, osadnik, hałda	hałda o wysokości 200 m
17.	Ogorzelec - 500 m na południowy wschód od drogi do Kowar	gnejs silnie spękany, w stropie zwietrzały	brzegi zarośnięte, dno trawiaste
18.	Leszczyniec - przy drodze z Leszczyńca do Ogorzelca	amfibolity	brzegi zarośnięte, dno trawiaste
19.	Szarocin - 800 m na południe od stacji kolejowej	gliny morenowe	częściowo podmokłe, częściowo zadrzewione,
20.	Leszczyniec - przy drodze do Kamiennej Góry	granitognejsy z żyłami amfibolitów, liczne spękania	dno zarośnięte trawą
21.	Przedwojów - jedno wyrobisko przy drodze z Przedwojowa do wsi Błażkowa i drugie 700 m od tej drogi	hałda - piaskowce i łupki	zarośnięte krzewami
22.	Przedwojów - przy skrzyżowaniu dróg Kamienna Góra - Lubawka i Przedwojów - Błażkowa	gliny	wgłębienia zarośnięte trawą
23.	Przedwojów - 500 m na wschód od drogi do Lubawki na stoku Anielskiej Góry	porfir	wyrobisko w lesie, zarośnięte trawą i drzewami
24.	Przedwojów - na wschód stoku Anielskiej Góry	porfir i tufy porfirowe	wyrobisko w lesie, zarośnięte trawą i krzewami
25.	Przedwojów - przy drodze leśnej, 600 m na południowy zachód od kapliczki Betlejem	porfir silnie spękany	wyrobisko w lesie, zarośnięte trawą i drzewami
26.	Krzeszów - przy drodze do Gorzeszowa	porfir silnie spękany	dno zarośnięte trawą
27.	Krzeszów-2,5 km na zachód od centrum, w lesie	piaskowce	krawędzie zarośnięte,

			w dnie wietrzelina piaskowca
28.	Lipienica - przy drodze do Krzeszowa	gliny	zalaną wodą
29.	Krzeszów - przy drodze w pobliżu cmentarza	żwiry	brzegi zarośnięte trawą
30.	Krzeszów - 500 m na zachód od drogi do Gorzeszowa	piasek gliniasty	zarośnięte trawą
31.	Krzeszów - 800 m na zachód od drogi do Gorzeszowa	piaskowce, stropowe partie silnie zwietrzałe	zarośnięte, widoczne ślady poboru piasków
32.	Krzeszówek - przy drodze do Gorzeszowa	piaski	zagospodarowane jako plac
33.	Jawiszów - 250 m na wschód od drogi do Krzeszowa	piaskowiec silnie spękany, wkładki wapieni	zarośnięte trawą i krzewami
34.	Jawiszów - 250 m na wschód od drogi Olszyny -Krzeszów	piaskowiec silnie spękany	dno zarośnięte trawą brzegi zalesione
35.	Kochanów - 100 m na północ od drogi do Krzeszowa, w sąsiedztwie byłego PGR	piaskowiec, widoczne skośne warstwowanie	brzegi zarośnięte drzewami
36.	Kochanów - wzgórze na północ od wsi za byłym PGR	piaskowiec drobnoziarnisty, kwarcowy, silnie spękany	zarośnięte trawą i drzewami
37.	Olszyny - 800 m na zachód od drogi do Chełmska	zlepieniec drobnoziarnisty, silnie zwietrzały	dno zarośnięte, podmokłe, brzegi zalesione
38.	Gorzeszów - 1,5 km na południe od Gorzeszowa, przy drodze na Olszyny	ostańce piaskowców o różnych rozmiarach	odsłaniające się skałki
39.	Gorzeszów - 2,5 km na południe od Gorzeszowa	margiel	zarośnięte trawą brzegi! zalesione
40.	Gorzeszów - 3 km na południe od Gorzeszowa	piaskowiec	dno zarośnięte trawą brzegi zalesione
41.	Kochanów - w północnej części Kochanowa na E od drogi do Krzeszowa	wapień i piaskowiec	dno zarośnięte trawą
42.	Kochanów - 100 m na wschód od drogi do Krzeszowa	wapień przelawiczny piaskowcami	wąskie 5 m, dno zarośnięte trawą u podnóża jaskinie z wod
43.	Kochanów - 100 m na wschód od drogi do Krzeszowa	piaskowiec wapienisty, silnie spękany, miejscami wapienie	dno zarośnięte trawą
44.	Kochanów - w południowej części Kochanowa, 250 m na wschód od drogi do Krzeszowa	wapień i piaskowiec przelawiczny, silnie spękany	dno zarośnięte trawą
45.	Kochanów - przy drodze leśnej do wsi Dobromyśl	piaskowiec	dno zarośnięte krzewami
46.	Kochanów - na końcu wsi w kierunku Krzeszowa	piaskowiec marglisty	dno zarośnięte trawą brzegi zalesione

5.2. Zasoby wód podziemnych

Pod względem hydrogeologicznym gmina Kamienna Góra położona jest w regionie sudeckim oraz następujących podregionach i rejonach hydrogeologicznych:

- 1) podregion izersko - karkonoski (zajmuje zachodnie krańce gminy), wody szczelinowe występują tu w utworach krystalicznych, głębokość występowania zwierciadła wód powyżej 20 m pod poziomem terenu wydajność mała - kilka m³ /h przy znacznych depresjach, w dolinach rzek pierwszy poziom wydajności występuje w utworach czwartorzędu - są to wody porowate na głębokości kilku lub kilkunastu metrów,

- 2) podregion śródsudecki (zajmuje pozostałą część gminy), wody porowate występują tu w utworach czwartorzędu, w dolinach rzek oraz wody porowato - szczelinowe w utworach górnej kredy, lokalnie występują także wody szczelinowe w utworach dolnego triasu, per-mu i karbonu, wydajność jest zmienna, głębokość zalegania wód od 10 do 60 m pod poziomem terenu, w podregionie można wyróżnić następujące rejony:
- a) rejon Kamiennej Góry (zajmuje centralną część gminy), wody szczelinowe występują tu w utworach karbonu, poziom wodonośny występuje na głębokości od kilku do kilkunastu metrów (przeważnie 30-40 m, wydajność średnia - kilka m³/h przy depresjach 10-30 m, w dolinach rzek występują wody porowate w utworach czwartorzędu o wydajności od kilku do ponad 100 m³/h przy depresjach kilku metrów,
  - b) rejon Krzeszowa (zajmuje południowo - wschodnią część gminy), wody porowato -szczelinowe i szczelinowe występują w utworach górnej kredy i dolnego triasu, na głębokości od kilku do 150 m pod poziomem terenu, wydajność od 20 do 160 m³/h (przeważnie 20-70 m³/h), w dolinie Zadny występują wody porowate w utworach czwartorzędu na głębokości od kilku do kilkunastu metrów.

Obszar gminy leży w granicach dwóch głównych zbiorników wód podziemnych, są to:

- 1) GZWP nr 342 - Niecka Wewnętrznsudecka Krzeszów,
- 2) GZWP nr 343 - Dolina Rzeki Bóbr (Marciszów).

6. UWARUNKOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

6.1. Rys historyczny rozwoju przestrzennego miejscowości gminy

Duże kompleksy leśne oraz liczne ciekie wodne przyczyniły się do stosunkowo wczesnego pojawienia się człowieka na terenie Kotliny Kamiennogórskiej. Najstarsze ślady obecności i działalności ludzkiej sięgają tu młodszej epoki kamiennej 4500-1800 p.n.e.), o czym świadczą znaleziska z obszaru gminy w kilku miejscowościach sąsiadujących z gminą. Szlakiem, którym napływali pierwotni mieszkańcy Kotliny, były biegi rzek, wzdłuż których następowała migracja ludności, posuwając się w górę ich biegu i w głąb lasów. Stanowisko archeologiczne z epoki neolitycznej, w postaci kamiennych narzędzi, stwierdzono w Gorzeszowie i Ptaszowie. Dalszy rozwój osadnictwa nastąpił w epoce brązu (1300-400 p.n.e.). Z tego okresu pochodzą narzędzia znalezione w Leszczyńcu. Wczesnośredniowieczne grodzisko istniało w Krzeszówku.

W czasach średniowiecza tereny gminy, leżące przy ważnej, strategicznej drodze prowadzącej poprzez Bramę Lubawską do Pragi, stały się terenem intensywnego osadnictwa. Główną rolę w tym procesie odegrał potężny i prężnie rozwijający się klasztor cystersów w Krzeszowie, założony przez księcia Bolka I Świdnicko - Jaworskiego w roku 1292, na miejscu wcześniejszej fundacji benedyktyńskiej z 1242 r. Cystersi przyczynili się znakomicie do rozwoju kraju w okresie średniowiecza. Mimo dalszych pretensji króla czeskiego, ziemie te pozostały we władaniu książąt polskich aż do końca XIV wieku, kiedy to król Kazimierz Wielki zrzekł się wszelkich praw do Śląska. Ślub Anny Świdnickiej z królem Czech (który był jednocześnie cesarzem niemieckim) Karolem IV spowodował włączenie księstwa świdnicko - jaworskiego do korony czeskiej.

Negatywny wpływ na rozwój miejscowości gminy, podobnie z resztą jak i reszty regionu miał okres wojen husyckich w XV wieku, które w ciągu dziesięciu lat opustoszyły kraj. Był to czas regresu gospodarczego. Sytuacja uległa zmianie, gdy na tronie czeskim zasiedli Jagiellonowie. XVI wiek przynosi intensyfikację produkcji płócien lnianych i ogólny rozwój regionu. Rozwój lnianstwa miał niebagatelny, pozytywny wpływ na warunki ekonomiczne życia mieszkańców regionu, Dolny Śląsk w tym czasie był jednym większych dostawców lnu na rynki europejskie. Nastawianie miejscowości gminy na manufakturową produkcję płótna lnianego miało również wpływ na architekturę, z tego okresu pochodzi większość domów o konstrukcji przysłupowej, charakterystycznych dla zachodniej części Sudetów i części Dolnych Łużyc.

Ponowne pogorszenie koniunktury gospodarczej i warunków życia przyniosła długa i krwawa wojna 30-letnia. Osłabione wojną społeczeństwo śląska było następnie świadkami i uczestnikami "wojen śląskich" w połowie XVIII wieku, które spowodowały przejście tych ziem pod panowanie pruskie. Okres ten wiązał się również z załamaniem się domowej produkcji lnu, stanowiącej podstawę utrzymania mieszkańców gminy, spowodowane to było przede wszystkim konkurencją produktów wytworzonych z bawełny, pochodzącej z kolonii nowego świata.

Revolucja przemysłowa XIX w. przyniosła ponowne ożywienie gospodarcze, nastąpiło ono dopiero w drugiej połowie XIX wieku i związane było z mechaniczną produkcją płócien. W tym czasie ośrodkiem włókiennictwa stała się Kamienna Góra, a miejscowości gminy w jej otoczeniu zyskały na stałe rolniczy charakter. Domowa produkcja wyrobów z lnu straciła rację bytu.

Tereny gminy Kamienna Góra wchodziły w skład Księstwa Świdnicko - Jaworskiego, dzieląc jego losy polityczne aż do schyłku XVIII wieku. W 1816 r. w wyniku reformy terytorialnej został utworzony powiat kamiennogórsko - bolkowski, a od 1818 r. samodzielny kamiennogórski. W okresie I Wojny Światowej działania wojenne ominęły ten region, a w czasie II Wojny Światowej też nie poniósł większych strat materialnych. Po II Wojnie Światowej tereny gminy powracają do Polski. Z tak zwanego obwodu 28 w wyniku wielu reorganizacji powstała dzisiejsza gmina Kamienna Góra.

6.2. Charakterystyka wartości kulturowych miejscowości gminy

Wśród obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy Kamienna Góra, zdecydowanie i pod każdym względem wyróżnia się monumentalny zespół opactwa cysterskiego w Krzeszowie. Jest to wybitne dzieło baroku europejskiego, dla którego trudno znaleźć analogie nie tylko na terenie Dolnego Śląska ale i pozostałych regionach Polski. Jego klasa artystyczna porównywalna jest z najwybitniejszymi realizacjami doby baroku w Austrii, Niemczech czy w Czechach. Realizację monumentalnego, na gigantyczną skalę projektowanego programu barokowej przebudowy zespołu klasztorowego, rozpoczęto w końcu XVII w. od postawienia kościoła pomocniczego p.w. św. Józefa, którego wnętrza zdobi unikalny cykl fresków pędzla M. Willmanna. Następnie w przeciągu XVIII wieku powstał monumentalny charakteryzujący się niezwykle bogatym wystrojem wnętrza kościół Matki Bożej Łaskawej wraz z Mauzoleum Piastów Świdnicko - Jaworskich, następnie Dom Gościnny, bardzo bogaty zespół Kaplic Kalwarii, Pawilon i jako ostatni element zespołu - budynek klasztoru, realizowany w XVIII w. już po przyłączeniu Śląska do Prus.

Tabela 3. Wykaz obiektów w rejestrze Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w miejscowości Krzeszów

L.p.	Obiekt	Nr Rejestru
3)	Kościół pomocniczy św. Józefa	913 z dn. 31.07.61
4)	Dom pielgrzymy d. budynek gospodarczy w zespole opactwa cystersów	633 z dn. 23.11.59
5)	Zespół klasztorny: Kościół parafialny Wniebowzięcia NMP (d. klasztorny NMP Łaskawej) Klasztor, ob. benedyktynek Mauzoleum Piastów Świdnickich	489 z dn. 20.02.59
6)	Zespół klasztorny: Budynek administracyjny, ob. mieszkalny nr 285 Wozownia Budynek mieszkalno-gospodarczy, tzw. Długi Dom Budynek mieszkalno-gospodarczy nr 254 Budynek mieszkalny nr 255 Budynek mieszkalny nr 256 Cmentarz klasztorny z murem Budynek pomocniczy, ob. punkt obsługi pielgrzymów Fragment muru klasztorowego Brama główna Brama ogrodu klasztorowego Kaplica południowo-zachodnia Kaplica południowo-wschodnia	204/A/04/1-13 z dn. 12.01.04
7)	Dom Opata (gościnny) w zespole opactwa cystersów, ob. Dom Pielgrzymy	588 z dn. 25.08.59
8)	Oficina przyklasztorna (d. gospoda klasztorna), ob. restauracja i hotel, nr 248	86/A/02 z dn. 18.04.02
9)	Ogród wewnątrz klasztorowego wirydarza	944/J z dn. 15.03.89
10)	Zespół 25 kaplic Kalwarii	589 z dn. 25.08.59
11)	Pawilon Opata (tzw. pawilon na wodzie) w zespole opactwa, Krzeszów – Betlejem	203/A/03 z dn. 03.09.03

12)	Kaplica Groty Narodzenia Pańskiego, Krzeszów – Betlejem	319/A/04 z dn. 15.07.04
13)	Budynek mieszkalny i pensjonat, nr 280, Krzeszów – Betlejem	1136/J z dn. 10.05.93
14)	figura Maria z dzieciątkiem	B/1502 z dn. 01.09.06
15)	kapliczka na Górze Św. Anny	B/1626/38/1-8 z dn. 23.08.70
	kapliczka przy placu w Krzeszowie	
	kapliczka przy drodze na Górę Św. Anny	
	kapliczka przy drodze Krzeszów- Kamienna Góra	
	kapliczka przy drodze Krzeszów- Krzeszówek	
	kapliczka przy drodze Krzeszów- Kamienna Góra	
	krzyż przy drodze Krzeszów- Krzeszówek	
	krzyż pokutny przy drodze Krzeszów- Kamienna Góra	
23)	droga krzyżowa w Krzeszowie	B/1627/35/1-24 z dn. 23.08.70
24)	figura Św. Jana Nepomucena most na rzece Zadrna	999/B/04 z dn. 22.11.04
25)	figura Chrystusa dz. 138	1041/b/04 z dn. 19.11.04

Szczególne ranga opactwa w Krzeszowie jako zabytku została potwierdzona na mocy Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 102 poz. 1057) uznaniem go za pomnik historii „Krzeszów- opactwo cystersów”. Na podstawie przepisów rozporządzenia za pomnik uznano:

- 1) obszar dawnego opactwa cystersów otoczony murem, w obrębie którego znajdują się zabytkowe budowle, a w szczególności: kościół klasztorny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny wraz z mauzoleum Piastów, kościół pomocniczy p.w. Św. Józefa, budynek klasztorny, dom gościnny opata, budynki mieszkalne i gospodarcze opactwa, a także ogród i cmentarz klasztorny,
- 2) najbliższe otoczenie opactwa, zajmujące działki geodezyjne: 668 (KW 10780), 669, 670, 675, 698 (KW 2049), 700, 701, 731,
- 3) drogę kalwaryjską rozpoczynającą się i kończącą na terenie klasztoru, a poza jego granicami obejmującą 16 kaplic oraz kaplicę Narodzenia Pańskiego i pawilon na wodzie w Betlejem.

Teren gminy obfituje również, obok zespołu krzeszowskiego w inne cenne zabytki powstałe w różnych epokach stylowych. Z czasów średniowiecza interesującym przykładem jest wzmiankowany już w 1305 r. kościół parafialny w Pisarzowicach, z dwuprzęsłowym prezbiterium nakrytym sklepieniem krzyżowo-żebrowym, we wnętrzu którego znajduje się późnogotycki pentaptyk Wniebowstąpienia Marii z 1525 r., o dwóch parach ruchomych skrzydeł, predelli oraz zwieńczeniu. Szafa ołtarza, awersy wewnętrznych skrzydeł, predella oraz zwieńczenie wypełnione są płaskorzeźbą, natomiast skrzydła drugiego otwarcia i zewnętrzne dekoracją malarską, opartą na rycinach Małej Pasji A. Durrera. Równie interesujący jest wielokrotnie przebudowywany, późnogotycki obecnie kościół filialny w Krzeszówku, dwunawowy, nakrytym sklepieniem sieciowym, w którym znajduje się monumentalna snycerska grupa Ukrzyżowanie z XV w, znajdująca się pierwotnie na belce tęczowej kościoła klasztornego w Krzeszowie, w czasach przed barokową przebudową.

Unikalny charakter posiada zespół renesansowych i manierystycznych, kamiennych nagrobków, znajdujący się we wnętrzu kaplicy grobowej rodziny Schaffgotschów przy kościele filialnym w Raszowie. Składa się on z umieszczonych w centrum kaplicy dwóch podwójnych tumb z 1565 i 1572 r., z pełnopostaciowymi przedstawieniami zmarłych, spoczywających w paradnych strojach na płycie wierzchniej. Na ścianach kaplicy oraz w prezbiterium znajduje się jeszcze kilkanaście płyt epitafijnych, z przedstawieniami zmarłych oraz inskrypcjami, wśród których wyjątkowe walory artystyczne posiada monumentalny nagrobek wykonany z białego marmuru nadnaturalnej wielkości postacią rycerską, zajmujący całą wysokość ściany zachodniej kaplicy.

Innym interesującym zabytkiem z terenu gminy jest założenie pałacowo-parkowe w Szarocinie. Wewnątrz pałacu, na stropach w reprezentacyjnych salach na 1 piętrze zachował się (pomimo niedawnego pożaru) cykl figuralnych dekoracji sztukatorskich, o modnej w końcu XVIII wieku tematyce dworsko-pasterskiej.

Tabela 4. Wykaz obiektów w rejestrze Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w pozostałych miejscowościach gminy

L.p.	Obiekt	Nr Rejestru	Miejscowość
1.	figura Chrystusa	1037/B/04 z dn. 15.11.04	Gorzyszów
2.	krzyż z figurą Chrystusa	101/B/15003 z dn. 01.09.06	
3.	krzyż z figurą Chrystusa	1001/B/04	
4.	bud. mieszkalny, dawny młyn, nr 36	1010/J z dn. 11.01.90	Jawiszów
5.	figura Św. Jana Nepomucena	B/1569/493/1-11 z dn. 11.09.06	
	figura Św. Stanisława		
	figura Św. Jana Nepomucena		
	figura Madonna z dzieciątkiem		
	krzyż przydrożny		
	kaplica, krzyż		
	kaplica		
	figura Madonna z dzieciątkiem		
	figura Św. Anna Samotrzeć		
	kaplica		
	krzyż przydrożny		
16.	kolumna z krzyżem	1036/B/04 z dn. 28.10.04	
17.	krzyż przydrożny przy drodze do kamieniołomu	997/B/04 z dn. 22.10.04	
18.	krzyż przydrożny	998/B/04 z dn. 22.10.04	
19.	kościół filialny św. Mateusza	912 z dn. 31.07.61	Kochanów
20.	bud. mieszkalny, d. plebania, nr 95	1445 z dn. 18.10.65	
21.	dawna kuźnia	441 z dn. 16.06.59	
22.	stół sądowy	18/B/00dn. 04.09.00	
23.	figura Św. Jana Nepomucena	B/1546/492 z dn. 11.09.06	
24.	kościół filialny św. Wawrzyńca	829 z dn. 27.12.60	Krzyszów
25.	plebania kościoła św. Wawrzyńca, nr 33	1285/J z dn. 20.10.97	
26.	kościół pomocniczy św. Bartłomieja z cmentarzem	1170/J z dn. 14.07.94	Leszczyniec
27.	kościół parafialny św. Bartłomieja Apostoła, d. ewangelicki	1171/J z dn. 19.07.94	
28.	kościół parafialny Wniebowzięcia NMP, nr 83	830 z dn. 27.12.60	Pisarzowice
29.	pałac	717/J z dn. 13.04.82	
30.	park pałacowy	633/J z dn. 3.04.80	
31.	kościół filialny św. Józefa Oblubieńca	64/A/01 z dn. 20.11.01	Przedwojów
32.	kościół filialny Niepokalanego Poczęcia NMP	1452 z dn. 23.11.65	Raszów
33.	park dworski	604/J z dn. 4.02.80	
34.	kościół filialny Narodzenia NMP	781/J z dn. 20.12.82	Rędziny
35.	pałac, ob. Dom Pomocy Społecznej, nr 1	511/J z dn. 2.01.78	Szarocin
36.	park pałacowy	512/J z dn. 2.01.78	

Tabela 5. Wykaz obszarów w rejestrze Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

L.p.	Miejscowości	I. Obszary w wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości	II. Wojewódzka ewidencja zabytków archeologicznych	
			Stanowiska archeologiczne	Obszary ewidencyjne
1.	CZADRÓW	Historyczny układ ruralistyczny wsi	1-3 (AZP 87-19)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
2.	CZARNÓW	Historyczny układ ruralistyczny	1-2 (AZP 86-18)	strefa obserwacji

		wsie		archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
3.	DĘBRZNIK	Historyczny układ ruralistyczny wsie	1-13 (AZP 86-19)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
4.	DOBROMYŚL	Historyczny układ ruralistyczny wsie	brak AZP	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
5.	GORZESZÓW	Historyczny układ ruralistyczny wsie	1-6 (AZP 88-20)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
6.	JANISZÓW	Historyczny układ ruralistyczny wsie	1-11 (AZP 87-18, 87-19)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
7.	JAWISZÓW	Historyczny układ ruralistyczny wsie	brak AZP	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
8.	KOCHANÓW	Historyczny układ ruralistyczny wsie	1-4 (AZP 88-20)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
9.	KRZESZÓW	Historyczny układ urbanistyczny miejscowości	1-6 (AZP 87-19, 88-19)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
10.	KRZESZÓWEK	Historyczny układ ruralistyczny wsie	1-4 (AZP 88-19)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
11.	LESZCZYNIC	Historyczny układ ruralistyczny wsie	1-2 (AZP 86-18)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
12.	LIPIENICA	Historyczny układ ruralistyczny wsie	brak AZP	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
13.	NOWA BIAŁKA	Historyczny układ ruralistyczny	brak AZP	strefa obserwacji

		wsi		archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
14.	OGORZELEC	Historyczny układ ruralistyczny wsi	brak AZP	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
15.	OLSZYNY	Historyczny układ ruralistyczny wsi	1-16 (AZP 88-19, 89-19)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
16.	PISARZOWICE	Historyczny układ ruralistyczny wsi	1-4 (AZP 86-18)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
17.	PRZEDWOJÓW	Historyczny układ ruralistyczny wsi	1-3 (AZP 87-19)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
18.	PTASZKÓW	Historyczny układ ruralistyczny wsi	1-11 (AZP 86-19)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
19.	RASZÓW	Historyczny układ ruralistyczny wsi	1-6 (AZP 86-19)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
20.	RĘDZINY	Historyczny układ ruralistyczny wsi	brak AZP	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej
21.	SZAROCIN	Historyczny układ ruralistyczny wsi	1-6 (AZP 87-18)	strefa obserwacji archeologicznej miejscowości o wczesnej metryce historycznej

Oprócz zebranych w powyższej tabeli najcenniejszych obiektów, które ze względu na swe walory architektoniczno - artystyczne zostały objęte ochroną prawną na podstawie wpisu do rejestru zabytków w miejscowościach gminy znajduje się szereg obiektów zabytkowych, objętych ochroną w ramach Gminnej Ewidencji Zabytków.

Dominującą grupę wśród historycznej zabudowy gminy stanowią obiekty zabudowy zagrodowej, o cechach architektonicznych reprezentatywnych dla obszaru pogórza sudeckiego. Dominującymi typami zabudowy pozostają domy o mieszanej funkcji (łączenie funkcji mieszkalnej z gospodarczą w obrębie jednego budynku). Budowane pierwotnie najczęściej jako jednokondygnacyjne, budowane w konstrukcji przysłupowej o

zwartej bryle budynku przykrytej dwuspadowym, stromym dachem z szerokimi okapami. Konstrukcja ta była w XIX w. powszechnie zastępowana konstrukcją murowaną (obecnie budynki murowane stanowią największą pod względem udziału grupę w historycznej zabudowie). Większość z nich dotrwała do chwili obecnej jako wynik licznych przebudów, polegających przeważnie na wymianie elementów drewnianych na murowane, stosowaniu licowania elewacji nieprzemakalnymi materiałami, w tym łupkiem, oraz przebudowie części gospodarczych dla potrzeb mieszkalnych.

Drugim charakterystycznym typem zabudowy pozostają zagrody z rozdzieloną funkcją mieszkalną i gospodarczą złożone z dwóch, trzech rzadziej czterech budynków skupionych wokół prostokątnego dziedzińca, ten typ zabudowy wykształcił się przede wszystkim w okresie XIX w. na obszarach nizinnych, zagrody budowane w ten sposób pozostawały w liniowym układzie zabudowy lub były rozmieszczane w rozproszeniu w granicach własności poszczególnych gospodarstw, ich powstawanie wiąże się ze zmianami w strukturze użytkowania ziemi oraz zmianami gospodarczymi spowodowanymi upadkiem tkactwa jako podstawy lokalnej ekonomii. Budynki mieszkalne zagród wznoszono głównie jako jedno- lub dwukondygnacyjne, o zwartej bryle budynku przykrytej dwuspadowym, stromym dachem. Budynek mieszkalny był obiektem staranniejszego wyposażenia w detal architektoniczny, jak gzymsy, opaski wokół okien, elementy boniowania.

Okres budowy domów o funkcji wyłącznie mieszkalnej, jednorodzinnych, należy wiązać z późniejszym okresem przede wszystkim międzywojennym. Zabudowa ta nawiązuje najczęściej pod względem bryły, gabarytów i typów i kątów nachylenia dachów oraz wystroju elewacji do zabudowy zagrodowej opisanej powyżej. Budynki jednorodzinne z tego okresu to obiekty wolnostojące na działce z ogrodem lub sadem, przeważnie jednokondygnacyjne o zwartej bryle krytej zarówno dwu i wielospadowym dachem. Wystrój elewacji nawiązywał na ogół do zabudowy historycznej w otoczeniu.

Miejscowości gminy tworzą typowe dla powiatu kamiennogórskiego i najbliższego otoczenia ulicowe układy zabudowy, wytworzone historycznie w powiązaniu z przebiegiem lokalnych cieków wodnych, charakterystyczne dla wsi sudeckiej. Wyjątkiem od tej reguły jest miejscowość Czarnów o rozproszonym, górskim układzie zabudowy oraz Krzeszów, gdzie wokół powstałych wcześniej zabudowań opactwa cystersów wytworzył się układ wielodrożny z centralnym placem, stanowiącym strefę wejściową do obiektów klasztoru.

Centralnym punktem miejscowości pozostaje wykształcone w pierwszym okresie osadnictwa otoczenie kościoła i plebanii, uzupełniane w późniejszym okresie obiektami użyteczności publicznej- domami ludowymi, sklepami, i innymi. Miało to miejsce w większości miejscowości gminy. Wiejskie kościoły w przeważającym udziale posiadają metrykę średniowieczną, wszystkie objęto ochroną prawną na podstawie spisu do rejestru zabytków. Świadectwem zmian społecznych, jakie zachodziły w okresie reformacji jest występowanie w niektórych miejscowościach starszego obok kościoła katolickiego budynku zboru ewangelickiego, przykładem takiego rozwiązania jest miejscowość Leszczyniec.

Uzupełnieniem wiejskich układów zabudowy są zachowane w całości lub częściowo założenia dworskie miejscowości Szarocin, Pisarzowice, Kochanów, Raszków. Wokół nich zachowały się zabytkowe parki, w niektórych przypadkach, jak w Raszowie park podworski pozostaje jedynym śladem dawnego założenia. Do unikalnych w skali gminy miejscowości należą związane z rezydencjami, których układ przestrzenny podporządkowano przyległemu założeniu pałacowo- parkowemu. W ich przypadku trudno mówić o określonych typach zabudowy, każdy z tych obiektów jest wyjątkowy, ich rozbudowa na przestrzeni lat podlegała jednak wpływom kolejnych epok stylistycznych. Założenia dworskie powstawały najczęściej niezależnie od struktury przestrzennej miejscowości, często w okresie wcześniejszym niż zabudowa wiejska. Stosunkowo małą liczbę tego typu założeń w obszarze gminy należy tłumaczyć historyczną strukturą własności, w której dominujący udział miało opactwo cystersów.

Dolna części zabudowy Pisarzowic oraz Ogorzelca wykształciła się w związku z rozwojem w tych obszarach zabudowy produkcyjnej, obok zabudowy techniczno produkcyjnej powstałej głównie na początku XX w. Historyczne układy zabudowy zaczęto uzupełniać w okresie przełomu XIX i XX w. oraz pierwszej połowie XX w. zabudową mieszkaniową jedno- i wielorodzinną powstałą w otoczeniu zakładów. Ten typ zabudowy, na ogół wyższej od typowego domu wiejskiego, bo sięgającej do trzech kondygnacji, wykształcił się także w Krzeszowie, jedynej miejscowości gminy, posiadającej w swojej centralnej części cechy miejskie.

Do przykładów zabudowy przemysłowej o cechach zabytkowych należą zabudowania młyna w Jawiszowie oraz budynki zakładów przemysłowych w Pisarzowicach i Ogorzelcu. Powstanie w końcu XIX w. kolei zaowocowało uzupełnieniem istniejącej zabudowy miejscowości o budynki kolei, wśród których należy wymienić zabudowania stacji w Krzeszowie, Jawiszowie.

Tabela 6. Zestawienie obiektów w gminnej ewidencji zabytków

Lp.	Miejscowość	Adres	Nr	Obiekt
1.	Czadrów		64	Bud. miesz – gosp
2.	Czadrów		65	Kaplica
3.	Czadrów		66	Dom
4.	Czadrów		69	Bud. miesz – gosp
5.	Czadrów		72	Bud. miesz – gosp
6.	Czadrów		86	Dom
7.	Czadrów		94	Bud. miesz – gosp
8.	Czarnów		4	Bud. miesz – gosp
9.	Czarnów		7	Bud. miesz – gosp
10.	Czarnów		12	Bud. miesz – gosp
11.	Czarnów		13	Schronisko
12.	Czarnów		27	Bud. miesz – gosp
13.	Czarnów		27	Transformator
14.	Czarnów		30	Bud. miesz – gosp
15.	Czarnów		31	Bud. miesz – gosp
16.	Dębrznik			Budynek gospodarczy
17.	Dębrznik		9	Budynek gospodarczy
18.	Dębrznik		9	Bud. miesz – gosp
19.	Dębrznik		11	Dom
20.	Dębrznik		12	Bud. miesz – gosp
21.	Dębrznik		12	Budynek gospodarczy
22.	Dębrznik		18	Dom
23.	Dębrznik		22	Bud. miesz – gosp
24.	Dębrznik		23	Dom
25.	Dębrznik		28	Bud. miesz – gosp
26.	Dębrznik		28	Budynek gospodarczy
27.	Dębrznik		29	Dom
28.	Dębrznik		32	Bud. miesz – gosp
29.	Dębrznik		33	Dom
30.	Dębrznik		33	Budynek gospodarczy
31.	Dębrznik		34	Szkoła
32.	Dębrznik		35	Bud. miesz – gosp
33.	Dębrznik		37	Dom
34.	Dębrznik		37	Bud. miesz – gosp
35.	Dębrznik		39	Bud. miesz – gosp
36.	Dębrznik		41	Bud. miesz – gosp
37.	Dębrznik		42	Bud. miesz – gosp
38.	Dębrznik		53	Bud. miesz – gosp
39.	Dębrznik		55	Bud. miesz – gosp
40.	Dębrznik		58	Bud. miesz – gosp
41.	Dębrznik		60	Bud. miesz – gosp

42.	Dębrznik		63	Bud. miesz – gosp
43.	Dębrznik		64	Dom
44.	Dębrznik		69	Bud. miesz – gosp
45.	Dębrznik		72	Bud. miesz – gosp
46.	Dębrznik		77	Dom
47.	Dębrznik		78	Bud. miesz – gosp
48.	Dębrznik		79	Dom
49.	Dębrznik		84	Dom
50.	Dębrznik		5	Bud. miesz – gosp
51.	Dębrznik		6	Bud. miesz – gosp
52.	Dębrznik		10	dom
53.	Dębrznik			dom
54.	Dębrznik		12	dom
55.	Dębrznik		12	Budynek gospodarczy
56.	Dębrznik		13	dom
57.	Dębrznik		14	dom
58.	Dębrznik		15	dom
59.	Dębrznik		18	dom
60.	Dębrznik		22	dom
61.	Dębrznik		26	dom
62.	Dębrznik		34	dom
63.	Dębrznik		36	Bud. miesz – gosp
64.	Dębrznik		38	Bud. miesz – gosp
65.	Dębrznik		46	dom
66.	Dębrznik		47	dom
67.	Dębrznik		59	dom
68.	Dębrznik		60	dom
69.	Dębrznik		74	dom
70.	Dębrznik		75	dom
71.	Gorzeszów			dom
72.	Gorzeszów	1a		dom
73.	Gorzeszów		4	dom
74.	Gorzeszów		7	Bud. miesz – gosp
75.	Gorzeszów		8	Bud. miesz – gosp
76.	Gorzeszów		12	Bud. miesz – gosp
77.	Gorzeszów		13	Bud. miesz – gosp
78.	Gorzeszów		43	Bud. miesz – gosp
79.	Gorzeszów		51	dom
80.	Gorzeszów		52	dom
81.	Gorzeszów		60	dom
82.	Gorzeszów		67	dom
83.	Gorzeszów		69	Bud. miesz – gosp
84.	Gorzeszów		71	Bud. miesz – gosp
85.	Gorzeszów		74	Bud. miesz – gosp
86.	Gorzeszów		85	dom
87.	Gorzeszów		86	dom
88.	Gorzeszów		92	dom
89.	Gorzeszów		113	dom
90.	Gorzeszów		114	dom

91.	Janiszów			Remiza
92.	Janiszów		1	dom
93.	Janiszów		1	dom
94.	Janiszów		2	dom
95.	Janiszów		4	dom
96.	Janiszów		5	Bud. miesz – gosp
97.	Janiszów		6	Bud. miesz – gosp
98.	Janiszów		8	Bud. miesz – gosp
99.	Janiszów		9	Bud. miesz – gosp
100.	Janiszów		10	Bud. miesz – gosp
101.	Janiszów		11	Bud. miesz – gosp
102.	Janiszów		12	Bud. miesz – gosp
103.	Janiszów		13	Gasthaus
104.	Janiszów		14	dom
105.	Janiszów		23	Młyn
106.	Janiszów		24	dom
107.	Janiszów		28	dom
108.	Janiszów		45	dom
109.	Janiszów		46	dom
110.	Janiszów		47	dom
111.	Janiszów		51	dom
112.	Janiszów		53	dom
113.	Janiszów		53	Stodoła
114.	Janiszów		53a	dom
115.	Janiszów		54	Bud. miesz – gosp
116.	Janiszów		55	dom
117.	Janiszów		58	dom
118.	Jawiszów			Dzwonnica
119.	Jawiszów			Kaplica przydrożna
120.	Jawiszów			Kaplica przydrożna
121.	Jawiszów			Most
122.	Jawiszów			Stacja PKP
123.	Jawiszów			Remiza
124.	Jawiszów			Zabudowania gospodarcze
125.	Jawiszów			dom
126.	Jawiszów		5	dom
127.	Jawiszów		6a	Dwór
128.	Jawiszów		7	Bud. miesz – gosp
129.	Jawiszów		9	Bud. miesz – gosp
130.	Jawiszów		10	dom
131.	Jawiszów		11	Bud. miesz – gosp
132.	Jawiszów		12	dom
133.	Jawiszów		14	dom
134.	Jawiszów		18	Stodoła
135.	Jawiszów		24	dom
136.	Jawiszów		22	Bud. miesz – gosp
137.	Jawiszów		23	dom
138.	Jawiszów		25	Bud. miesz – gosp
139.	Jawiszów		26	dom

140.	Jawiszów		28	Bud. miesz – gosp
141.	Jawiszów		30	dom
143.	Jawiszów			dom
144.	Jawiszów		39/40	dom
145.	Jawiszów		41	dom
146.	Jawiszów		51	Bud. miesz – gosp
147.	Jawiszów		52	dom
150.	Kochanów			Budynek gospodarczy kaplica
151.	Kochanów			Brama w murze cmentarnym
152.	Kochanów			Mur wok. Cmentarza
153.	Kochanów			dom
155.	Kochanów			Budynek gospodarczy
156.	Kochanów			Bud. miesz – gosp
157.	Kochanów		7	dom
158.	Kochanów		13	Bud. miesz – gosp
159.	Kochanów		18	dom
160.	Kochanów		20	dom
161.	Kochanów		35	Bud. miesz – gosp
162.	Kochanów		41	dom
163.	Kochanów		48	Bud. miesz – gosp
164.	Kochanów		50	Bud. miesz – gosp
165.	Kochanów		51	dom
166.	Kochanów		53	dom
167.	Kochanów		v/v57	dom
168.	Kochanów		61	dom
169.	Kochanów		v/v61	dom
170.	Kochanów		65	dom
171.	Kochanów		70	dom
172.	Kochanów		70	Budynek gospodarczy
173.	Kochanów		72	Bud. miesz – gosp
174.	Kochanów		74	dom
175.	Kochanów		81	dom
176.	Kochanów		82	dom
177.	Kochanów		83	dom
178.	Kochanów		84	dom
179.	Kochanów		92	dom
180.	Kochanów		94	dom
184.	Krzeszówek			Dom pogrzebowy
185.	Krzeszówek			Kapliczka I w murze
186.	Krzeszówek			Kapliczka II w murze
187.	Krzeszówek			Kapliczka III w murze
188.	Krzeszówek			Brama cmentarna
189.	Krzeszówek			Organistówka
190.	Krzeszówek			Mur wok. Cmentarza
191.	Krzeszówek			Cmentarz
192.	Krzeszówek		1	Bud. miesz – gosp
193.	Krzeszówek		2	Bud. miesz – gosp
194.	Krzeszówek		19	dom
195.	Krzeszówek		30	dom

196.	Krzeszówek		158	dom
197.	Krzeszówek		159	dom
198.	Krzeszówek		160	dom
199.	Krzeszówek		162	dom
200.	Krzeszówek		169	dom
214.	Krzeszów			Brama w murze Kościoła NMP
215.	Krzeszów			Budynek gospodarczy, „Długi dom”
216.	Krzeszów			Kaplica pw. sw. Anny
217.	Krzeszów			Kaplica przy drodze do Chełmska
218.	Krzeszów			Kaplica przy drodze do Kamiennej Góry
219.	Krzeszów			Pręgierz
220.	Krzeszów	Michała Wilmana 10		Kościół ewangelicki
221.	Krzeszów			Most
222.	Krzeszów			Budynek gospodarczy
223.	Krzeszów			Stacja kolejowa
224.	Krzeszów			Dom
240.	Krzeszów	Ul. Benedyktyńska 29		Budynek gospodarczy
241.	Krzeszów	Ul. Benedyktyńska 63		Bud. miesz – gosp.
242.	Krzeszów			4 stacje
243.	Krzeszów	Ul. B. Rosy 1		Dom
244.	Krzeszów	Ul. B. Rosy 3		Dom
245.	Krzeszów	Ul. B. Rosy 5		Dom
246.	Krzeszów	Ul. Betlejemaska 1		Dom
247.	Krzeszów	Ul. Betlejemaska 6		Dom
248.	Krzeszów	Ul. Betlejemaska 21		Dom
249.	Krzeszów	Ul. Ks. Bolka I 3		Bud. miesz – gosp.
250.	Krzeszów	Ul. Ks. Bolka I 4		Dom
251.	Krzeszów	Ul. Ks. Bolka I 5		Dom
252.	Krzeszów	Ul. Ks. Bolka I 9		Bud. miesz – gosp.
253.	Krzeszów	Ul. Ks. Bolka I 11		Dom
254.	Krzeszów	Ul. Ks. Bolka I 17		Stodoła
255.	Krzeszów	Ul. Ks. Bolka I 23		Dom
256.	Krzeszów	Ul. Ks. Bolka I 39		Bud. miesz – gosp.
257.	Krzeszów	Ul. Ks. Bolka I 41		Bud. miesz – gosp.
258.	Krzeszów	Ul. Ks. Bolka I 42		Bud. miesz – gosp.
259.	Krzeszów	Ul. Cysterska 1		Dom
260.	Krzeszów	Ul. Cysterska 3		Dom
261.	Krzeszów	Ul. Cysterska 5		Dom
262.	Krzeszów	Ul. Cysterska 18		Bud. miesz – gosp.
263.	Krzeszów	Ul. Cysterska 19		Bud. miesz – gosp.
264.	Krzeszów	Ul. Cysterska 23		Dom
265.	Krzeszów	Ul. Cysterska 27		Bud. miesz – gosp.
266.	Krzeszów	Ul. Cysterska 42		Bud. miesz – gosp.
267.	Krzeszów	Ul. Cysterska 46		Bud. miesz – gosp.
268.	Krzeszów	Ul. Cysterska 54		Bud. miesz – gosp.
269.	Krzeszów	Ul. Cysterska 74		Dom
270.	Krzeszów	Ul. Cysterska 92		Dom
271.	Krzeszów	Ul. Cysterska 96		Dom
272.	Krzeszów	Ul. Cysterska 100		Dom

273.	Krzeszów	Ul. św. Jadwigi Śląskiej 1		Dom
274.	Krzeszów	Ul. św. Jadwigi Śląskiej 4		Dom
275.	Krzeszów	Ul. św. Jadwigi Śląskiej 8		dom
276.	Krzeszów	Ul. św. Jadwigi Śląskiej 16		Bud. miesz – gosp.
277.	Krzeszów	Ul. Św. Jana Nepomucena 3		Dom
278.	Krzeszów	Ul. Św. Jana Nepomucena 4		Dom
279.	Krzeszów	Ul. Św. Jana Nepomucena 11		Bud. miesz – gosp.
280.	Krzeszów	Kalwaria 1a		Dom
281.	Krzeszów	Ul. Młyńska 3		Budynek gospodarczy
282.	Krzeszów	Ul. Młyńska 12		Dom
283.	Krzeszów	Ul. Młyńska 18		Dom
284.	Krzeszów	Ul. M. Wilmana 1		Dom
285.	Krzeszów	Ul. M. Wilmana 9		Dom
286.	Krzeszów	Ul. M. Wilmana 11		Dom
287.	Krzeszów	Ul. Zielna 8		Bud. miesz – gosp.
288.	Krzeszów	Ul. Zielna 11		Budynek gospodarczy
289.	Krzeszów	Ul. Zielna 22		Budynek gospodarczy
292.	Leszczyniec			Cmentarz
293.	Leszczyniec			Mur cmentarny z bramą
294.	Leszczyniec			Kaplica cmentarna
295.	Leszczyniec			Brama w murze cmentarnym
296.	Leszczyniec			Probostwo
297.	Leszczyniec			Szkoła
298.	Leszczyniec			szkoła podst.
299.	Leszczyniec			Stacja PKPstraz pożarna
300.	Leszczyniec			Wapiennik
301.	Leszczyniec		6	Bud. miesz – gosp.
302.	Leszczyniec		11	Bud. miesz – gosp.
303.	Leszczyniec		15	Budynek gospodarczy
304.	Leszczyniec		16	Bud. miesz – gosp.
305.	Leszczyniec		17	Bud. miesz – gosp.
306.	Leszczyniec		18	Dom
307.	Leszczyniec		19	Bud. miesz – gosp.
308.	Leszczyniec		Vv 18	dom
309.	Leszczyniec		21	dom
310.	Leszczyniec		30	Bud. miesz – gosp.
311.	Leszczyniec		33	Bud. miesz – gosp.
312.	Leszczyniec		34	Bud. miesz – gosp.
313.	Leszczyniec		36	Bud. miesz – gosp.
314.	Leszczyniec		38	Bud. miesz – gosp.
315.	Leszczyniec		39	Bud. miesz – gosp.
316.	Leszczyniec		41	Dom
317.	Leszczyniec		44	Bud. miesz – gosp.
318.	Leszczyniec		44	Dom
319.	Leszczyniec		47	Bud. miesz – gosp.
320.	Leszczyniec		48	dom
321.	Leszczyniec		49	dom
322.	Leszczyniec		54	dom
323.	Leszczyniec		54	Spichlerz

324.	Leszczyniec		59	dom
325.	Leszczyniec		62	dom
326.	Leszczyniec		64	dom
327.	Leszczyniec		66	Bud. miesz – gosp.
328.	Leszczyniec		67	dom
329.	Leszczyniec		69	dom
330.	Leszczyniec		70	dom
331.	Leszczyniec		74	dom
332.	Leszczyniec		78	dom
333.	Leszczyniec		80	dom
334.	Leszczyniec		83	dom
335.	Leszczyniec		85	dom
336.	Leszczyniec		87	dom
337.	Leszczyniec		89	dom
338.	Leszczyniec		89	dom
339.	Leszczyniec		92	Bud. miesz – gosp.
340.	Leszczyniec		95	Bud. miesz – gosp.
341.	Leszczyniec		96	Bud. miesz – gosp.
342.	Leszczyniec		98	Bud. miesz – gosp.
343.	Leszczyniec		99	Bud. miesz – gosp.
344.	Leszczyniec		102	dom
345.	Leszczyniec		103	dom
346.	Leszczyniec		105	dom
347.	Leszczyniec		105	Budynek gospodarczy
348.	Leszczyniec		106	Dom
349.	Leszczyniec		111	Bud. miesz – gosp.
350.	Leszczyniec		126	Bud. miesz – gosp.
351.	Leszczyniec		129	dom
352.	Leszczyniec		130	dom
353.	Leszczyniec		131	dom
354.	Leszczyniec		134	dom
355.	Leszczyniec		132	dom
356.	Leszczyniec		133	dom
357.	Lipienica			Kapliczka
358.	Lipienica		13	dom
359.	Lipienica		22	Bud. miesz – gosp.
360.	Lipienica		24	dom
361.	Lipienica		26	dom
362.	Lipienica		39	Bud. miesz – gosp.
363.	Lipienica		55	dom
364.	Lipienica		57	dom
365.	Lipienica		59	dom
366.	Lipienica		60	dom
367.	Lipienica		61	dom
368.	Ogorzelec			Stacja kolejowa
369.	Ogorzelec			Szkoła
370.	Ogorzelec		11	Bud. miesz – gosp.
371.	Ogorzelec		12	Bud. miesz – gosp.
372.	Ogorzelec		13	Bud. miesz – gosp.

373.	Ogorzelec		15	dom
374.	Ogorzelec		25	dom
375.	Ogorzelec		26	dom
376.	Ogorzelec		27	dom
377.	Ogorzelec		29	dom
378.	Ogorzelec		32	dom
379.	Ogorzelec		33	dom
380.	Ogorzelec		35	Bud. miesz – gosp.
381.	Ogorzelec		36	dom
382.	Ogorzelec		39	Dom ludowy
383.	Ogorzelec		40	dom
384.	Ogorzelec		44	Bud. miesz – gosp.
385.	Ogorzelec		45	Bud. miesz – gosp.
386.	Ogorzelec		49	dom
387.	Ogorzelec		50	Bud. miesz – gosp.
388.	Ogorzelec		51	Bud. miesz – gosp.
389.	Ogorzelec		66	dom
390.	Ogorzelec		79	dom
391.	Ogorzelec		90	dom
392.	Ogorzelec		91	dom
393.	Ogorzelec		93	dom
394.	Ogorzelec		110	Bud. miesz – gosp.
395.	Ogorzelec		113	Bud. miesz – gosp.
396.	Ogorzelec		115	Bud. miesz – gosp.
397.	Olszyny			Kapliczka
398.	Olszyny			Kapliczka przydrożna
399.	Olszyny			Szkoła
400.	Olszyny		8	Bud. miesz – gosp.
401.	Olszyny		9	Bud. miesz – gosp.
402.	Olszyny		10	Bud. miesz – gosp.
403.	Olszyny		11	Bud. miesz – gosp.
404.	Olszyny		11	Transformator
405.	Olszyny		12	Bud. miesz – gosp.
406.	Olszyny		19	Bud. miesz – gosp.
407.	Olszyny		21	dom
408.	Olszyny		ob. 58	dom
409.	Olszyny		60	Bud. miesz – gosp.
410.	Olszyny		62	dom
411.	Olszyny		74	dom
412.	Olszyny		79	Bud. miesz – gosp.
413.	Olszyny		87	dom
414.	Olszyny		99	Bud. miesz – gosp.
415.	Olszyny		106	dom
419.	Pisarzowice			Szkoła
420.	Pisarzowice			Dom kultury
421.	Pisarzowice		7a	Dom
422.	Pisarzowice		13	Dom
423.	Pisarzowice		14	Bud. miesz – gosp.
424.	Pisarzowice		22	Bud. miesz – gosp.

425.	Pisarzowice		25	Bud. miesz – gosp.
426.	Pisarzowice		26	Bud. miesz – gosp.
427.	Pisarzowice		44	Dom
428.	Pisarzowice		45	Bud. miesz – gosp.
429.	Pisarzowice		46	Bud. miesz – gosp.
430.	Pisarzowice		47	Bud. miesz – gosp.
431.	Pisarzowice		50	Magazyn
432.	Pisarzowice		51	Dom
433.	Pisarzowice		53	Bud. miesz – gosp.
434.	Pisarzowice		56	Dom
435.	Pisarzowice		57	Dom
436.	Pisarzowice		60	Dom
437.	Pisarzowice		67	Dom
438.	Pisarzowice		70	Oficyna pałacowa
439.	Pisarzowice		77	Dom
440.	Pisarzowice		79	Dom
441.	Pisarzowice		80	Dom
442.	Pisarzowice		84	Dom
443.	Pisarzowice		93	Bud. miesz – gosp.
444.	Pisarzowice		96	Bud. miesz – gosp.
445.	Pisarzowice		104	Dom
446.	Pisarzowice		105	Dom
447.	Pisarzowice		111	Bud. miesz – gosp.
448.	Pisarzowice		114	Bud. miesz – gosp.
449.	Pisarzowice		128	Bud. miesz – gosp.
450.	Pisarzowice		134	Dom
451.	Pisarzowice		143	Bud. miesz – gosp.
452.	Pisarzowice		145	Bud. miesz – gosp.
453.	Pisarzowice		150	Dom
454.	Pisarzowice		152	Bud. miesz – gosp.
455.	Pisarzowice		152	Budynek gospodarczy
456.	Pisarzowice		152	Stodoła
457.	Pisarzowice		158	Oficyna
458.	Pisarzowice		159	Oficyna
459.	Pisarzowice		160	Oficyna
460.	Pisarzowice		161	Oficyna
462.	Przedwojów			Szkoła
463.	Przedwojów			Szkoła II
464.	Przedwojów			Nagrobek – krzyż
465.	Przedwojów		1	Bud. miesz – gosp.
466.	Przedwojów		2	Dom
467.	Przedwojów		4	Dom
468.	Przedwojów		6	Bud. miesz – gosp.
469.	Przedwojów		7	Dom
470.	Przedwojów		8	Bud. miesz – gosp.
471.	Przedwojów		9	Bud. miesz – gosp.
472.	Przedwojów		15	Bud. miesz – gosp.
473.	Przedwojów		15	Stodoła
474.	Przedwojów		18	Bud. miesz – gosp.

475.	Przedwojów		19	Bud. miesz – gosp.
476.	Przedwojów		25	Bud. miesz – gosp.
477.	Przedwojów		27	Bud. miesz – gosp.
478.	Przedwojów		28	Bud. miesz – gosp.
479.	Przedwojów		29	Bud. miesz – gosp.
480.	Przedwojów		34	Bud. miesz – gosp.
481.	Przedwojów		37	Dom
482.	Przedwojów		40	Bud. miesz – gosp.
483.	Przedwojów		44	Bud. miesz – gosp.
484.	Przedwojów		47	Dom
485.	Przedwojów		48	Dom
486.	Przedwojów		52	Dom
487.	Przedwojów		53	Dom
488.	Przedwojów		54	Dom
489.	Przedwojów		55	Bud. miesz – gosp.
490.	Przedwojów		56	Bud. miesz – gosp.
491.	Przedwojów		59	Dom
492.	Przedwojów		59	Stodoła
493.	Przedwojów		65	Bud. miesz – gosp.
494.	Przedwojów		68	Dom
495.	Przedwojów		69	Bud. miesz – gosp.
496.	Przedwojów		70	Dom
497.	Przedwojów		72	Bud. miesz – gosp.
498.	Przedwojów		72	Stodoła
499.	Przedwojów		73	Bud. miesz – gosp.
500.	Przedwojów		78	Bud. miesz – gosp.
501.	Przedwojów		78	stodoła
502.	Ptaszków			Ujęcie wody
503.	Ptaszków			Transformator
504.	Ptaszków			Remiza
505.	Ptaszków		2	dom
506.	Ptaszków		3	dom
507.	Ptaszków		4	dom
508.	Ptaszków		5	dom
509.	Ptaszków		7	Bud. miesz – gosp.
510.	Ptaszków		10	dom
511.	Ptaszków		12	dom
512.	Ptaszków		13	Bud. miesz – gosp.
513.	Ptaszków		19	dom
514.	Ptaszków		23	Bud. miesz – gosp.
515.	Ptaszków		45	dom
516.	Ptaszków		46	dom
517.	Ptaszków		49	Szkoła
518.	Ptaszków		50	dom
519.	Ptaszków		52	d. Gashaus
520.	Ptaszków		54	Bud. miesz – gosp.
521.	Ptaszków		55	dom
522.	Ptaszków		60	Bud. miesz – gosp.
523.	Ptaszków		64	dom

524.	Ptaszków		66	dom
525.	Ptaszków		67	Bud. miesz – gosp.
526.	Ptaszków		68	Bud. miesz – gosp.
527.	Ptaszków		71	Bud. miesz – gosp.
528.	Ptaszków		73	Bud. miesz – gosp.
529.	Ptaszków		73	Budynek gospodarczy
530.	Ptaszków		74	Bud. miesz – gosp.
531.	Ptaszków		75	Bud. miesz – gosp.
532.	Ptaszków		76	dom
533.	Ptaszków		76	Budynek gospodarczy
534.	Ptaszków		77	Bud. miesz – gosp.
535.	Ptaszków		78	Bud. miesz – gosp.
536.	Ptaszków		78	Budynek gospodarczy
538.	Raszów			d. dwór
540.	Raszów		6	Bud. miesz – gosp.
541.	Raszów		33	Bud. miesz – gosp.
542.	Raszów		41	Bud. miesz – gosp.
543.	Raszów		43	Bud. miesz – gosp.
544.	Raszów		47	Bud. miesz – gosp.
545.	Raszów		48	Bud. miesz – gosp.
546.	Raszów		51	Bud. miesz – gosp.
547.	Raszów		52	Bud. miesz – gosp.
548.	Raszów		54	Bud. miesz – gosp.
549.	Raszów		66	Bud. miesz – gosp.
550.	Raszów		69	Bud. miesz – gosp.
551.	Raszów		70	Bud. miesz – gosp.
552.	Raszów		73	Bud. miesz – gosp.
553.	Raszów		79	Bud. miesz – gosp.
554.	Raszów		99	Bud. miesz – gosp.
556.	Rędziny			Mur cmentarny
557.	Rędziny			Dom ludowy
558.	Rędziny		9	Bud. miesz – gosp.
559.	Rędziny		13	Bud. miesz – gosp.
560.	Rędziny		14	Bud. miesz – gosp.
561.	Rędziny		20	Bud. miesz – gosp.
562.	Rędziny		20	Bud. miesz – gosp.
563.	Rędziny		23	Bud. miesz – gosp.
564.	Rędziny		25	Bud. miesz – gosp.
565.	Rędziny		26	Dom
566.	Rędziny		31	Bud. miesz – gosp.
567.	Rędziny		33	Bud. miesz – gosp.
568.	Rędziny		41	Dom
569.	Rędziny		42	Dom
570.	Rędziny		45	Dom
571.	Rędziny		93	Dom
572.	Rędziny		94	Dom
575.	Szarocin			dom
576.	Szarocin			dom
577.	Szarocin			Bud. gospodarczy

578.	Szarocin			Brama wjazdowa
579.	Szarocin			Mur wok. Dziedzińca
580.	Szarocin			Dom ludowy
581.	Szarocin			Szkoła
582.	Szarocin			dom
583.	Szarocin		16	Bud. miesz – gosp.
584.	Szarocin		26	Bud. miesz – gosp.
585.	Szarocin		38	Bud. miesz – gosp.
586.	Szarocin		44	dom
587.	Szarocin		45	Bud. miesz – gosp.
588.	Szarocin		52	Bud. miesz – gosp.
589.	Szarocin		55	Bud. miesz – gosp.
590.	Szarocin		55b	dom
591.	Szarocin		58	Bud. miesz – gosp.
592.	Szarocin		59	Bud. miesz – gosp.
593.	Szarocin		63	dom
594.	Szarocin		64	dom
595.	Szarocin		65	dom
596.	Szarocin		66	dom
597.	Szarocin		68	Remiza
598.	Szarocin		69	dom
599.	Szarocin		70	dom
600.	Szarocin		75	Bud. miesz – gosp.
601.	Szarocin		76	Dom
602.	Szarocin		77	Bud. miesz – gosp.
603.	Szarocin		79	dom
604.	Szarocin		89	dom
605.	Szarocin		81	Bud. miesz – gosp.
606.	Szarocin		83	Bud. miesz – gosp.
607.	Szarocin		99	Bud. miesz – gosp.
608.	Szarocin		109	dom
609.	Szarocin		110	dom
610.	Szarocin		123	dom
611.	Szarocin		126	dom

6.3. Charakterystyka wartości kulturowych miejscowości gminy

Czadrów - miejscowość wzmiankowana w 1292 r., długa wieś łańcuchowa o luźnej zabudowie, jedna z najstarszych w okolicach Kamiennej Góry, o charakterze rolniczym. Od 1292 r. do 1810 należała do opactwa cysterskiego w Krzeszowie. Zniszczona w czasie wojen husyckich w 1426 r. (lub 1431) a następnie w 1468 r. W czasie reformacji mieszkańcy przejawiali silne sympatie proprotestanckie, co było przyczyną poważnego wyludnienia wsi w okresie kontrreformacji po zakończeniu wojny trzydziestoletniej. Na skutek emigracji w latach 1680-87 wieś opuściło 800 mieszkańców. W 1896 przez Czadrów poprowadzono linię kolejową do Chełmska Śląskiego. Spośród zachowanej historycznej zabudowy wsi na uwagę zasługują: murowana kapliczka z drewnianą sygnaturką przy domu nr 65 oraz budynek mieszkalny nr 66 mur. z 1873 r, budynki mieszkalno-gospodarcze z XIX w. nr 64, 69, 72, 84, 94. Przy szosie do Krzeszowa stoi kamienny krzyż pokutny.

Czarnów - wzmiankowany w 1665 r., wieś o rozproszonej zabudowie. W przeszłości osada górnicza związana z próbami wydobycia złota, arsenu, żelaza i miedzi. Roboty górnicze prowadzono od 1 poł. XVIII w do roku 1769, przy eksploatacji rud arsenowych. W 1680 r. w Czarnowie oraz w sąsiednich Rędzinach miał miejsce bunt chłopów, zażegnany podpisaniem ugody z właścicielem, baronem von Furstem. W 1799 wznowiono

eksploatację, zakładając kopalnię, płuczkarnię i hutę, ale już w 1803 r. obiekt zamknięto. Ponownie wznowiono wydobywanie w 1820 r. oraz na większą skalę od 1838 r., kiedy to powiększono starą kopalnię i założono nową. W latach 1867 i 1874 znaczne powiększenie pól górniczych. W 1880 r. utworzono w Czarnowie gwarectwo. Oprócz arsenu wydobywano rudę arsenu, ołowiu miedzi i piryty. W 1908 r. zbudowano kopalnianą kolejkę liniową do stacji kolejowej w Pisarzowicach. W pierwszych dwóch dekadach XX znaczny rozwój i rozbudowa zakładów górniczych, m.in. utworzenie kopalni antymonu oraz kopalni złota. W 1925 roku zakończenie eksploatacji wszystkich złóż. Z ciekawszej zabudowy zachowanej we wiosce można wymienić: budynek schroniska "Czartak", drewniany z 20-tych lat XX w., kamienny budynek nr 4 z 4 ćw. XIX w., budynki nr 7, 12, 27 i 30 z końca XIX w.

Dębrznik - wieś wzmiankowana w 1372 r., o luźnej zabudowie o charakterze rolniczym, założona przy starym trakcie handlowym. W 1869 r. przeprowadzono przez Dębrznik linię kolejową z Sędziszawa do Lubawki przez Kamienną Górę, a później w 1914 r. z Marciszowa do Kamiennej Góry. W samej wiosce nie zbudowano jednak przystanku kolejowego. Na terenie wsi zachowało się sporo obiektów z historycznej zabudowy.

Dobromyśl - niewielka wioska wzmiankowana w 1289 r., o rozproszonej zabudowie. Należy do najstarszych wsi na terenie gminy. Od roku 1332 do 1810 własność opactwa cysterskiego w Krzeszowie. W 1343 r. miejscowość uzyskała przywilej górniczy od księcia Bolka II Świdnicko - Jaworskiego, brak jednak bliższych danych o pracach wydobywczych na tym terenie. Z Dobromyśla wywodzi się rodzina Friedrichów, znanych mistrzów szklarskich. Pierwsza huta szkła (tzw. leśnego) powstała w miejscowości w 1545 r. i prosperowała do momentu zniszczenia w 1632 r. w trakcie wojny trzydziestoletniej. W wieku XVIII nastąpił rozwój wsi jako ośrodka tkactwa chałupniczego. W 1 poł. XIX w. uruchomiono w okolicy wsi duże kamieniołomy. Z historycznej zabudowy należy wymienić budynki: dawnej szkoły (nr 18), okazały klasycystyczny budynek nr 14 z 3 ćw. XIX w., budynki mieszkalno-gospodarcze z XIX w. nr 5, 6, 10, 15, 38, 59, 60, 74, 75, budynek gospodarczy nr 12 oraz murowaną kapliczkę w dolnej części wsi. We wsi i najbliższej okolicy znajduje się duża ilość kapliczek, figur i krzyży pochodzących przeważnie z XIX w.

Grzeszów - miejscowość wzmiankowana w 1292 roku. Wieś rolnicza, pierwotnie o układzie łańcuchowym, stanowiąca od 1292 roku do 1810 własność opactwa cysterskiego w Krzeszowie. Ucierpiała w trakcie wojny trzydziestoletniej, kiedy to w 1632 r. wojsko szwedzkie wymordowało pewną ilość mieszkańców. W XVIII w. część mieszkańców trudniła się tkactwem. Do ciekawszych obiektów na terenie wsi zaliczają się: budynki nr 1a, 4, 8, 13, 51, 60, 69, 71, 74, 85, 86. We wsi znajdują się również kapliczki z XVIII i XIX w.

Janiszów - wioska wzmiankowana w roku 1292, początkowo własność klasztoru krzeszowskiego, później wieś rycerska, częste zmiany właścicieli. Janiszów jest rolniczą wsią łańcuchową, ciągnącą się wzdłuż Bobru. W roku 1849, w okresie Wiosny Ludów na terenie miejscowości doszło do zamieszek, zakończonych ustępstwami poczynionymi dla mieszkańców przez właściciela wsi. W roku 1869 przeprowadzono linię kolejową do Lubawki, lecz nie wpłynęło to na życie wsi. Spośród zachowanej zabudowy na uwagę zasługują budynki nr 2, nr 4, 8, 10, 11, 13 (gospoda i sklep), 14, 23 (młyn), 24, 47, 53, 53a, 58 (była szkoła) oraz remiza strażacka.

Jawiszów - wioska wzmiankowana w 1292 r., stanowiła własność cystersów z Krzeszowa do 1810 roku, daty kasacji zakonu. Na terenie wsi istniał klasztorny folwark i młyn. Miejscowość o układzie łańcuchowym. Głównym zajęciem mieszkańców obok rolnictwa było tkactwo, w roku 1899 przeprowadzono prywatną linię kolejową z Kamiennej Góry do Okrzeszyna, ze stacją w Jawiszowie. W miejscowości zachowanych kilka cennych obiektów zabytkowych, : dawny dwór, pierwotnie renesansowy z pocz. XVII w., restaurowany w XVIII w. i gruntownie przebudowany w latach 1802-1811. Murowany wewnątrz parteru częściowo zachowany układ przestrzenny i sklepienia kolebkowe na kolistych filarach. W elewacji kamienne obramienia. Obok dworu budynek gospodarczy z pocz. X, na rzucie prostokąta, dwutraktowy, dwukondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym. We IX w. Dawny młyn (ob. dom nr 36) wzniesiono zapewne w końcu XVIII w., jako budynek murowany w parterze i szkieletowy na piętrze. Zachowane częściowo sklepienia parteru u fragmenty urządzeń produkcyjnych. Z XVIII wieku pochodzi kamienny most na młynówce, jednoprzęsłowy, przesklepiony kolebkowo z piaskowcową figurą św. Jana Nepomucena na balustradzie. Z innych obiektów na uwagę zasługują dwie XIX w. murowane kapliczki, dzwonnica oraz budynki nr 1, 5, 7, 9, 10, 23, 26, 28, 30, 41, 51.

Kochanów - wzmiankowany w 1292 r. jako miejscowość przekazana cystersom z Krzeszowa, z którym była związana do kasacji zakonu w 1810 r. W roku 1835 funkcjonowały tu liczne kamieniołomy i 11 wapienników.

Wieś rolnicza o rozrzedzonym układzie łańcuchowym z kilkoma interesującymi zabytkami. Kościół filialny p.w. św. Mateusza powstał w 1636 r., na miejscu starszego wzmiankowanego już w 1364 r, przebudowany w poł. XVIII w. Murowany, jednonawowy, z kwadratowym prezbiterium i wieża od zachodu. Wnętrze nakryte sklepieniem kolebkowym z lunetami. Kościół i cmentarz otoczone kamiennym murem z barokową bramą. Obok kościoła barokowa plebania (ob. bud. mieszkalny) z poł. XVIII w. Poniżej kościoła murowana kapliczka z poł. XIX., na terenie liczne figury i krzyże oraz kamienny krzyż pokutny. W dolnym krańcu wsi zespół dworski złożony z murowanego dworu zbudowanego na przełomie XVIII/XIX w o nieregularnym, urozmaiconym rzucie, dwukondygnacyjnego nakrytego wysokim dachem łamanym z facjatkami. W pobliżu dworu oficyna mieszkalna z 1 ćw. XIX w. Pod wzniesieniem na pn. od dworu znajduje się unikatowy obiekt, związany z dawnym wymiarem sprawiedliwości. Jest to jedyny zachowany na Dolnym Śląsku, w miarę kompletny, stół sędziowski. Z budynków mieszkalnych na uwagę zasługują: dom nr 13, 18, 41, 48, 65, 82, 84 i 94.

Krzeszów - wieś znana od 1242 r. jako siedziba opactwa benedyktyńskiego, od 1292 r. cysterskiego, jedno z najwspanialszych dzieł baroku europejskiego. Opactwo cysterskie ufundowane zostało w 1292 r. przez Bolka I Świdnickiego, który sprowadził zakonników z Henrykowa. Poprzednio od roku 1242 istniało tutaj opactwo benedyktynów, którzy jednak nie rozwinęli szerszej działalności budowlanej. Obecny kompleks powstał w wyniku imponującej akcji budowlanej, prowadzonej przez cystersów w dobie baroku w ramach kontrreformacji po zakończeniu wojny trzydziestoletniej, od końca XVII (kościół św. Józefa) poprzez cała 1 poł. XVIII w. (m.in. kościół NMP, Dom Gościnny) i w latach 1774-82, 1788-92 (klasztor). Powstał on na miejscu średniowiecznego założenia, po którym pozostały nieliczne relikty w postaci niewielkiego fragmentu wschodniego skrzydła klasztornego z zachowaną salą kapitułarską ze sklepieniem krzyżowo-żebrowym oraz dwa gotyckie nagrobki Bolka I i Bolka II Świdnicko-Jaworskich umieszczone w Mauzoleum Piastów. Unikalny zabytkowy zespół opactwa cysterskiego tworzą: kościół klasztorny p.w. Wniebowzięcia NMP (historycznie Matki Bożej Łaskawej) wraz z przylegającym do kościoła od wschodu Mauzoleum Piastów Świdnicko-Jaworskich oraz kaplicą św. Marii Magdaleny z Grobem Chrystusowym, kościół pomocniczy p.w. św. Józefa, klasztor cystersów, Dom Gościnny, mur klasztorny wraz z bramami, ogród klasztorny, cmentarz klasztorny, budynek bramy przejazdowej w części zachodniej, dawna karczma i zajazd, budynki gospodarcze, pręgierz. Poza obrębem murów klasztornych znajduje się zespół kubaturowych kaplic bardzo rozbudowanej Kalwarii (wzniesiony w latach 1672 do 1738) liczącej 25 kaplic (kaplice nr XXIII - XXXII znajdują się w obrębie murów klasztornych). Na wzgórzu po wschodniej stronie klasztoru znajduje się ruina XVII kościoła św. Anny. W obrębie wsi i w jej najbliższym otoczeniu znajduje się wiele kapliczek i figurek przydrożnych oraz krzyż pokutny. Z innych obiektów na uwagę zasługuje kamienny most z XVIII w. na rzece Zadrna z figurą Jana Nepomucena, kościół ewangelicki z 1912 r. oraz dawna stacja kolejowa. Wśród budynków mieszkalnych wyróżniają się: nr 15, 16, 17, 26, 33, 126, 133, 159, 191, 192, 193, 221, 244, 266a, 272, 273, osiedle domków jednorodzinnych z ok.1930 r. Zespół krzeszowski, ze względu na swoje unikalne walory kulturowo-architektoniczno - urbanistyczne powinien zostać objęty odrębnym szczegółowym opracowaniem.

Krzeszówek - wieś łańcuchowa o luźnej zabudowie, rolniczo-przemysłowa, należy do najstarszych w regionie. Być może Krzeszówek był miejscem pierwotnej lokalizacji klasztoru benedyktynów, ufundowanego w 1242 r. przez ks. Annę, wdowę po księciu Henryku Pobożnym. Wioska związana z krzeszowskim opactwem cysterskim, stanowiąc jego własność aż do kasaty zakonu w 1810 r. W okolicach Krzeszówka znajduje się rozległa odkrywkowa Kopalnia Piasku Kvarcowego "Krzeszówek". W miejscowości istnieje cenny gotycki kościół filialny p.w. św. Wawrzyńca", wzmiankowany w 1362 r., rozbudowany w 1588 r. i w XVIII w. Murowany, orientowany o układzie dwunawowym, z prezbiterium zakończonym poligonalnie. Wewnątrz sklepienie sieciowe z XVI w., z boku od północy dostawiona kwadratowa wieża. Obok kościoła barokowa plebania z 1753 r. obecnie budynek mieszkalny. Przy kościele cmentarz otoczony murem z bramą cmentarną, w murze umieszczono trzy kapliczki z wnękami na rzeźby. Ponadto na cmentarzu dom pogrzebowy z przełomu XIX/XX w. Z innych obiektów na uwagę zasługują budynki nr 1,2, i 19.

Leszczyniec - duża, uprzemysłowiona wieś, należąca do starszych w regionie. Powstała jako wieś prywatna najpóźniej w początkach XIV w. W 1349 roku zakupiona przez cystersów krzeszowskich, następnie w XVII w. własność Schaffgotschów. Przed długi okres czasu wieś podzielona była na dwie odrębne jednostki administracyjne - Leszczyniec Dolny i Górny. W 1649 r. bunt chłopski. W 1808 r. niepokoje w związku z obciążeniami wynikającymi z wojen napoleońskich. Od 1801 roku próby eksploatacji rudy żelaza oraz węgla kamiennego. Rozwijało się tkactwo oraz drobny przemysł wydobywczy. W 1905 r. przeprowadzenie linii kolejowej

z Kamiennej Góry i połączenie jej tunelem pod Przełęczą Kowarską z wcześniejszą linią z Jeleniej Góry do Kowar. We wiosce istniał zakład produkcji porcelanowych oprawek do żarówek. Wioska posiada rozbudowany układ przestrzenny, zachowało się w niej kilka cennych obiektów zabytkowych. Kościół parafialny p.w. św. Bartłomieja, pierwotnie ewangelicki, barokowy z lat 1751-54. Założony na rzucie prostokąta z czworokątną wieżą do zachodu, salowy, wewnątrz z kondygnacjami drewnianych empor. Wieża zwieńczona cebulastym hełmem z prześwitami. W sąsiedztwie kościoła okazała plebania (nr 104) z piętrem o konstrukcji szachulcowej, nakryta dachem mansardowym. Dawny kościół parafialny, obecnie cmentarny, zbudowano w 1593 r. i przebudowano w XVIII i XIX w. Murowany, orientowany, jednonawowy z kwadratowym prezbiterium nakrytym sklepieniem krzyżowym, zwieńczony dachem dwuspadowym z ośmioboczną sygnaturką na kalenicy. Obok kościoła cmentarz otoczony kamiennym murem z bramą. Z innych obiektów na uwagę zasługują: budynek dawna plebania, była szkoła, budynki nr 11, 16, 18, 30, 33, 34, 38, 41, 44, 83, 85, 87, 89, 102, 103, 105, 106, 111, 129, 131, 132 i 134.

Lipienica - wieś łańcuchowa o charakterze rolniczym. Należy do najstarszych wsi w regionie. Wzmiankowana w 1292 r, kiedy to przejęli ją cystersi z Krzeszowa. Była własnością klasztoru aż do kasaty zakonu w 1810 r. W XIV w. otrzymała przywilej górniczy, ale brak danych o prowadzonych tu pracach wydobywczych. Od XVIII wieku głównym zajęciem ludności było tkactwo, a po jego upadku w 2 poł. XIX zaznaczył się wyraźny odpływ ludności. Z budynków występujących na terenie wsi na uwagę zasługują: budynek nr 13, 24, 39, 55, 59. Ponadto przy drodze znajduje się murowana kapliczka z 3 ów. XIX w, a ponadto liczne krzyże, kapliczki na słupowe i figury.

Nowa Białka - niewielka wioska wzmiankowana w 1305 r. W 1527 r. należała do opata z Krzeszowa, w 1765 r. była własnością barona von Hohberga. W wieku XVIII rozwój osady jako ośrodka tkactwa chałupniczego. Wieś jest wyludniona i nie posiada zachowanych ciekawszych przykładów historycznej architektury wiejskiej.

Ogorzelec - duża wieś o charakterze przemysłowo-rolniczym. Wzmiankowana po raz pierwszy prawdopodobnie w 1292 r. Poważnie ucierpiała w trakcie wojny trzydziestoletniej, będąc w tym czasie własnością Schaffgotschów z Kowar. W XIX w. istniała tu kopalnia "Viktoria". Znaczenie Ogorzelca wzrosło po uruchomieniu w 1905 r. linii kolejowej łączącej Kamienną Górę z Kowarami. Po wojnie uruchomiono zakład chemiczny, na bazie dawnej zabudowy kopalni i tkalni, a po jego likwidacji w 1970 r. "INCO" uruchomiło produkcję środków chemicznych dla budownictwa, obecnie działalność produkcyjna nie jest prowadzona. Z zachowanych przykładów starego budownictwa można wymienić budynek stacji kolejowej oraz budynki nr 11, 12, 39, 40, 49, 50, 51, 79, 91, 113.

Olszyny - długa wieś łańcuchowa o luźnej zabudowie, jako odrębna jednostka administracyjna pojawiła się dopiero po I wojnie światowej, z połączenia 2 starych wsi (Leutmannsdorf i Kratzbach), powstałych przed 1292 r., założonych przypuszczalnie przez benedyktynów z Krzeszowa a później przejętych przez cystersów. Wsie ucierpiały w trakcie walk o koronę czeską w roku 1468 oraz w czasie wojny trzydziestoletniej. W miejscowości Kratzbach 29.12.1620 r. chłopci z pobudek religijnych zastrzelili opata krzeszowskiego. Na terenie Olszyn zachowały się wyjątkowo liczne kamienne kapliczki, figury i krzyże, co wynika z faktu usytuowania wioski na szlaku pielgrzymkowym do sanktuarium krzeszowskiego. Z obiektów architektury na większą uwagę zasługują budynki nr 9, 60, 99 oraz budynek po byłej szkole.

Pisarzowice - długa wieś łańcuchowa należąca do największych i najstarszych w regionie. Już około 1300 r. istniał tu kościół, w 1305 r. wymieniona jako uposażenie biskupów wrocławskich. Jej powstanie wiąże się z osobą Valentina, pisarza księcia Bolesława Rogatki, później własność prywatna. Wieś ucierpiała podczas wojen husyckich i wojny trzydziestoletniej, ale nie zahamowało to jej rozwoju. W XVII w. stała się centrum tkactwa chałupniczego. Właściciele posiadłości zmieniali się bardzo często. Popularność Pisarzowic wzrosła po zbudowaniu w 1778 r. Starego Traktu Kamiennogórskiego, którym podróżowały dylizanse z Kamiennej Góry do Jeleniej Góry. Miejscowość nawiedziły katastrofalne powodzie w 1802 i 1820 r. Popularna miejscowość letniskowa, szczególnie po 1905 r. po uruchomieniu linii kolejowej z Kamiennej Góry do Kowar. Po wojnie w 1961 r. oddano do użytku nowy zakład przeróbki dolomitu. W miejscowości zachowało się kilka wartościowych obiektów zabytkowych. Najcenniejszym z nich jest gotycki kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP, wzmiankowany w 1305 r., obecnie późnogotycki z początku XVI w., odnowiony w 1603, restaurowany w 1879 r. Jest to późnogotycka budowla jednonawowa, z wieżą od zachodu, orientowana, z dwuprzęsłowym prezbiterium nakrytym sklepieniem krzyżowo-żebrowym. Wewnątrz zachował się niezwykle cenny późnogotycki rzeźbiony pentaptyk szafiasty z 1525 roku ze sceną Wniebowzięcia NMP w szafie środkowej. W dolnej części wsi znajduje się okazały zespół pałacowo-parkowy, złożony z klasycystycznego pałacu z 1 ćw. XIX w. z kolumnowym pseudoportykiem w fasadzie, założony na rzucie prostokąta z ryzalitami, nakryty czterospadowym dachem

mansardowym. Przy pałacu zespół zabudowań gospodarczych oraz oficyna barkowa (nr 70) z XVIII w. W górnej części wsi zachowana zabudowa folwarku o formach neoklasycystycznych (budynki nr 158-161) z ok. 1878 r. Wśród wiejskich budynków mieszkalnych na uwagę zasługują: domy nr 7a, 13, 14, 26, 45, 50, 51, 53, 56, 60, 67, 80, 84, 105, 114, 128, 150.

Przedwojów - wieś łańcuchowa położona na południe od Kamiennej Góry. W 1 poł. XIV w. własność miasta Kamiennej Góry. W roku 1350 wójt Kamiennej Góry odsprzedał Przedwojów klasztorowi cystersów w Krzeszowie. Po zakończeniu wojny trzydziestoletniej bezwzględna akcja kontreformacyjna prowadzona przez opata krzeszowskiego Bernarda Rose spowodowała masową emigrację mieszkańców wioski do Łużyc. W miejscowości znajduje się kościół p.w. św. Józefa Oblubieńca NMP. Jest to niewielka skromna budowla barokowa z XVIII w., nakryta dachem dwuspadowym, jednonawowa, założona na rzucie prezbiterium, z niewielkim poligonalnie zamkniętym prezbiterium. Ponad kalenicą dachu wznosi się ośmioboczna sygnaturka. Z innych wyróżniających się obiektów można wymienić budynek byłej szkoły, budynki mieszkalne nr 6, 8, 28, 29, 37, 47, 48, 52, 53, 54, 55, 59, 70 i 78.

Ptaszków - jedna z najstarszych wsi w regionie. Ślady obecności człowieka na tym terenie sięgają epoki neolitu, o czym świadczy znalezisko w postaci kamiennej siekierki, datowanej na 3500-2500 p.n.e. W 1297 Ptaszków stał się własnością klasztoru krzeszowskiego, kiedy to opat kupił wioskę od rycerza Rudigera. W późniejszym okresie miejscowość przeszła na własność Kamiennej Góry, część gruntów jednak pozostała w dalszym ciągu własnością klasztoru. Wioska ucierpiała w czasie wojny trzydziestoletniej. W 2 poł. XVII w. walka mieszkańców z nadmiernymi obciążeniami i powinnościami feudalnymi. W ciągu XIX w. szybki rozwój miejscowości, liczba mieszkańców wzrosła w przeciągu stu lat 2,5 razy. Pod koniec wieku regres w rozwoju, wioska praktycznie pełni funkcje przedmieścia Kamiennej Góry. Wśród zachowanych na terenie miejscowości obiektów architektury, do bardziej interesujących należą: ceglane koliste ujęcie wody znajdujące się przy posesji nr 78 oraz budynki nr 2, 3, 4, 5, 7, 10, 19, 49, 50, 52, 54, 55, 60, 66, 76 i 78.

Raszów - wieś o charakterze rolniczym, o wczesnej dacie powstania. Już w końcu XIII wieku był dużą osadą z kościołem. Raszów był własnością rycerską, którego dzieje związane są z właścicielami Grodztwa w Kamiennej Górze. Od początku XVI w. należała do Schaffgotschów, którzy mieli tutaj jedną ze swych rodowych siedzib a w tutejszym kościele założyli nekropolię rodu. Później często zmieniali właścicieli. W XIX w. działała tutaj kopalnia pirytu "Gustav". Obecnie jest to wioska o charakterze rolniczym. Na terenie miejscowości zachowało się kilka interesujących obiektów zabytkowych, wśród których najcenniejszym jest kościół filialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP (pierwotnie parafialny św. Piotra i Pawła). Jest to kościół późnogotycki, wzmiankowany w 1305 r., w obecnej formie wzniesiony w 2 poł. XV w., przebudowany w XVIII w., jednonawowy z prostokątną wieżą od zachodu o wnętrzu nakrytym sklepieniem krzyżowym. W 1527 r. od południa dostawiono kaplicę grobową mieszczącą nekropolię rodową Schaffgotschów. W jej wnętrzu znajduje się najcenniejszy na tym terenie zespół renesansowej i manierystycznej rzeźby nagrobnej, który tworzą dwa monumentalne podwójne nagrobki tumbowe Hansa I Schaffgotscha i jego żony Salomei (zm. 1565 i 1567) oraz Hansa II Schaffgotscha i jego żony Margarethy (zmarli w 1572 i 1574 r.). Ponadto wewnątrz kaplicy znajduje się jeszcze 13 renesansowych i manierystycznych płyt epitafijnych powstałych w końcu XVI i w XVII w. Wybitne walory artystyczne posiada wykonany z białego marmuru monumentalny, całopostaciowy nagrobek rycerski, zajmujący całą wysokość ściany zachodniej kaplicy. Kościół otoczony jest kamiennym murem z bramą. Innym cennym zabytkiem jest założenie pałacowo-parkowe z 1766 r. W wyniku przebudów w XIX i XX w. pałac w znacznym stopniu utracił cechy stylowe. Z innych obiektów na terenie wsi można wymienić budynki nr 41 i 47.

Rędziny - długa wieś łańcuchowa założona prawdopodobnie w XIV w. Wzmiankowana po raz pierwszy w 1372 r. kiedy to księżniczka Anna nadała Rędziny jako lenno zamkowi Sokolec. W późniejszym okresie miały miejsce częste zmiany właścicieli. Od poł. XVIII w. rozpoczęto eksploatację arsenu i w niewielkiej ilości złota, które wkrótce zaniechano. Eksploatację wznowiono w 1799 r., przy kopalni wzniesiono płuczkę i hutę. Po zamknięciu kopalni w 1803 r. kilkakrotnie próbowano wznowić wydobywanie, m.in. w 1820 r., a od roku 1838 podjęto stałą eksploatację. W latach 1867 i 1874 znacznie powiększono obszary górnicze. Oprócz arsenu wydobywano też ołów, miedź oraz piryt. Eksploatowano również złoto. Na przełomie XIX/XX w. podjęto eksploatację dolomitu. W 1908 r. zbudowano kolejkę liniową do stacji w Pisarzowicach. Po 1910 r. znaczny rozwój zakładów, do 1925 r. kiedy to eksploatację uznano za nieopłacalną a zakłady zamknięto. We wsi znajduje się zabytkowy kościół filialny p.w. Narodzenia NMP, pierwotnie romański z 2 poł. XIII w., przebudowany i powiększony w latach 1592-1597,

gruntownie restaurowany w 1850 r. Murowany, orientowany, jednonawowy z nieco węższym prezbiterium zamkniętym półkolistą absydą. Od zachodu czworokątna wieża zwieńczona iglicą. Kościół nakryty dachem dwuspadowym z charakterystycznymi facjatkami w części nawowej, otoczony kamiennym murem cmentarnym. Z innych obiektów na uwagę zasługują budynki nr 20, 23, 26, 42, 45, 94 oraz budynek schroniska.

Szarocin - duża wieś łańcuchowa o charakterze rolniczym, powstała w 2 poł. XIII w. W roku 1292 nadana klasztorowi cysterskiemu w Krzeszowie. W 1349 roku przekazana dożywotnio kasztelanowi z Bolkowa, później (przed 1400) wolne sołectwo, a następnie własność rycerska. W XVII w. i później częste zmiany właścicieli. Od poł. XIX w., po upadku tkactwa chałupniczego wieś zaczęła się wyludniać. Po 1855 r. poprawa sytuacji w związku z wybudowaniem nowej szosy przez Przełęcz Kowarską. Zwiększenie ruchu turystycznego po 1905 r. w związku z wybudowaniem linii kolejowej z Kamiennej Góry do Kowar. Na terenie Szarocina znajduje się cenny zespół pałacowo-parkowy, mieszczący obecnie Dom Pomocy Społecznej. Składa się on z pałacu, założenia parkowego oraz oficyn i budynków gospodarczych, całość otoczona murem z bramami. Pałac powstał w początkach XVII w., przebudowany w stylu barokowym ok. 1720 r. Poważne przebudowy w XX w. Obecnie w trakcie prac remontowych po pożarze. Jest to budowla trójkondygnacyjna, zbudowana na rzucie prostokąta z bocznymi ryzalitami i portykiem kolumnowym na osi głównej fasady. Przykryta dachem czterospadowym z belwederem. We wnętrzu w pomieszczeniach drugiej kondygnacji i partem zachował się unikalny zespół figuralnych i dekoracyjnych sztukaterii, ze scenami bukolicznymi na tle pejzażu. Zabudowania gospodarcze wzniesiono w pocz. i ok. poł. XIX w., przebudowane w końcu XIX i pocz. XX w. Przy pałacu pozostałości założonego w XVII w. regularnego geometrycznego ogrodu, przekształconego w poł. XIX w. na park krajobrazowy. Z innych obiektów na terenie miejscowości do bardziej interesujących należą: budynek szkoły podstawowej, dom nr 110 (świątelnia), budynki nr 55, 58, 64, 69, 70, 80, 81, 123.

6.3. Wartości archeologiczne

Na terenie gminy Kamienna Góra stwierdzono stanowiska archeologiczne z młodszej epoki kamiennej oraz średniowiecza. Dominujący udział stanowią stanowiska z okresu średniowiecza i późnego średniowiecza, składają się na nie przede wszystkim osady oraz ślady osadnicze z tych okresów. Odnotowano również występowanie obszarze gminy pojedyncze ślady osadnicze z wcześniejszych okresów- epoki kamienia i neolitu. Rozmieszczenie stanowisk jest typowe dla obszaru pogórza sudeckiego, wskazuje na przeważnie średniowieczną metrykę miejscowości gminy, sytuowanych w ciągach zabudowy wzdłuż cieków wodnych i przebiegających przez obszar gminy ciągów komunikacyjnych, które wykształciły z czasem ulicowe układy zabudowy dzisiejszych miejscowości. Ze względu na charakter prac prowadzonych w toku badań Archeologicznego Zdjęcia Polski ujawnione stanowiska występują przeważnie na terenach otwartych, obszary zabudowy nie są dokładnie zbadane, należy jednak brać pod uwagę możliwość występowania znalezisk w zasięgu dzisiejszej zabudowy i jej otoczeniu. Chronologiczny spis stwierdzonych stanowisk przedstawiono poniżej.

Tabela 7. Zestawienie stanowisk archeologicznych z podziałem na okresy historyczne

Lp.	Okres historyczny	Stanowisko	Typ stanowiska
1.	Epoka kamienna	Ptaszków	ślady osadnicze
2.	Neolit	Leszczyniec	znalezisko luźne
3.		Ptaszków	ślad osadniczy
4.	Średniowiecze	Czadrów	osada średniowieczna
5.		Dębrznik	skarb monet
6.		Krzeszów	osada
7.		Krzeszów	osada
8.		Krzeszów	osada
9.		Pisarzowice	osada
10.		Pisarzowice 2	osada
11.		Raszów	osada
12.		Późne średniowiecze	Dębrznik
13.	Ptaszków		osady

14.		Raszów	osady i ślady osadnicze
-----	--	--------	-------------------------

Tabela 8. Zestawienie stanowisk archeologicznych w miejscowościach gminy

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	Numer arkusza AZP	Nr na obszarze AZP
1.	Czadrów	1	87-19	4
2.	Czarnów	1	87-18	7
3.	Czarnów	2	87-18	8
4.	Czarnów	3	87-18	9
5.	Dębrznik	1	86-19	65
6.	Dębrznik	2	86-19	6
7.	Dębrznik	3	86-19	7
8.	Dębrznik	4	86-19	8
9.	Dębrznik	5	86-19	9
10.	Dębrznik	6	86-19	10
11.	Dębrznik	7	86-19	11
12.	Dębrznik	8	86-19	12
13.	Dębrznik	9	86-19	13
14.	Dębrznik	10	86-19	14
15.	Dębrznik	11	86-19	15
16.	Dębrznik	12	86-19	16
17.	Dębrznik	13	86-19	17
18.	Janiszów	1	87-19	5
19.	Janiszów	2	87-19	6
20.	Janiszów	3	87-18	9
21.	Janiszów	4	87-18	10
22.	Janiszów	5	87-18	11
23.	Janiszów	6	87-18	12
24.	Janiszów	7	87-18	13
25.	Janiszów	8	87-18	14
26.	Janiszów	9	87-18	15
27.	Janiszów	10	87-18	16
28.	Krzeszów	1	87-19	1
29.	Krzeszów	2	87-19	2
30.	Krzeszów	3	87-19	3
31.	Krzeszów	4	88-19	15
32.	Krzeszów	5	88-19	16
33.	Krzeszów	6	88-19	17
34.	Krzeszówek	3	88-19	13
35.	Krzeszówek	4	88-19	14
36.	Leszczyniec	1	86-18	1
37.	Leszczyniec		86-18	10
38.	Olszyny	1	88-19	7
39.	Olszyny	2	88-19	8
40.	Olszyny	3	88-19	9
41.	Olszyny	4	88-19	10
42.	Olszyny	7	88-19	26
43.	Olszyny	8	88-19	27
44.	Olszyny	9	88-19	28
45.	Pisarzowice	1	86-18	2
46.	Pisarzowice	2	86-18	3
47.	Ptaszków	2	86-19	19
48.	Ptaszków	3	86-19	20

49.	Ptaszków	4	86-19	21
50.	Ptaszków	5	86-19	22
51.	Ptaszków	6	86-19	23
52.	Ptaszków	7	86-19	24
53.	Ptaszków	8	86-19	25
54.	Ptaszków	9	86-19	26
55.	Ptaszków	10	86-19	27
56.	Ptaszków	11	86-19	28
57.	Raszów	1	86-18	4
58.	Raszów	2	86-19	60
59.	Raszów	3	86-19	61
60.	Raszów	5	86-19	63
61.	Raszów	6	86-19	64
62.	Szarocin	1	86-18	6
63.	Szarocin	2	86-18	7
64.	Szarocin	3	86-18	8
65.	Szarocin	4	86-18	24
66.	Szarocin	5	86-18	25
67.	Szarocin	6	86-18	26

6.4. Zagrożenia środowiska kulturowego

Ochrona zabytków położonych we wsiach i założeniach ruralistycznych oraz towarzyszącej im zieleni zabytkowej – parków, cmentarzy i obsadzeń dróg jest jedną z trudniejszych dziedzin konserwatorskich. Podstawowym zagrożeniem jest niedostosowanie istniejących zabudowań do dzisiejszych wzorców kulturowych i technicznych. Brak jest ekonomicznego i funkcjonalnego uzasadnienia do eksploatacji wielu obiektów gospodarczych i produkcyjnych, nowoczesnych materiałów i detalu budowlanego, którego użycie dewaloryzuje skromne i jednorodne kompozycje zabudowy oraz może prowadzić do pogorszenia stanu technicznego obiektów.

W znacznym stopniu zagrożone są zespoły zabytkowej zieleni. Wszystkie zachowane w obszarze gminy parki podworskie są zaniedbane i pozostawione własnemu losowi, zatraciły pierwotny charakter mający tworzyć w naturalnym krajobrazie tło kolorystyczne i oparcie przestrzenne dla terenów zabudowy.

Zagrożeniem dla elementów lokalnego krajobrazu są przede wszystkim:

- 1) wtórne podziały dawnych terenów rolnych,
- 2) ograniczanie stref ochrony ekspozycji zabytkowych założeń przestrzennych przez rozwijanie terenów zabudowy w otoczeniu zabytkowych układów przestrzennych,
- 3) powstawanie zabudowy jednorodzinnej na podstawie bardzo zróżnicowanych projektów na małych działkach budowlanych bez stosowania komponowanej zieleni, mogącej ograniczać negatywne ekspozowanie nowych form architektonicznych,
- 4) powstawanie osiedli bez projektów urbanistycznych, pozbawionych kompozycji i odpowiednich przestrzeni publicznych w otoczeniu zabytkowych układów przestrzennych.

7. UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNO – SPOŁECZNE I SYSTEM OBSŁUGI MIESZKAŃCÓW

W końcu 2008 r. Gminę zamieszkiwało 8892 osoby. Pozytywnym uwarunkowaniem rozwoju przestrzennego gminy jest stabilna liczba ludności, która nie podlegała znacznym wahaniom na przestrzeni ostatnich lat, wykazuje wręcz tendencję minimalnie wzrostową. Odpowiednie dane przedstawia się poniżej:

Tabela 9. Liczba mieszkańców gminy w latach 2004-2008

Rok	2004	2005	2006	2007	2008
ogółem	8722	8779	8768	8830	8892
mężczyźni	4348	4372	4367	4397	4429
kobiety	4374	4407	4401	4433	4463

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Dominującą grupę ludności gminy stanowi grupa produkcyjna, znaczącą-przedprodukcyjną, stosunkowo małą poprodukcyjną. Struktura ta jest zbliżona do średniej krajowej, wskazać przy tym należy, że także i tutaj zachodzą procesy starzenia się ludności w analogiczny sposób jak dla wielu regionów Polski, w tym i Województwa Dolnośląskiego.

Pozytywnym zjawiskiem pozostaje fakt, że stopa bezrobocia na przestrzeni ostatnich lat spada. Zgodnie z prognozami demograficznymi wzrasta jednak udział grupy produkcyjnej, co wiąże się z problemami związanymi z zapewnieniem im zatrudnienia, stwarzanie warunków dla zapewnienia możliwie największej ilości miejsc pracy powinno stać się jednym z podstawowych zadań gminy. Dane statystyczne dotyczące bezrobocia obrazuje poniższa tabela.

Tabela 10. Wskaźnik bezrobocia w gminie w roku 2008

Bezrobotni		Wskaźnik		Wskaźnik bezrobocia
mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	
251	201	7,9 %	8,2 %	7,6%

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Tabela 11. Skala bezrobocia w latach 2004-2008

Lata	Bezrobotni ogółem	Wskaźnik bezrobocia %
2004	798	14,7
2005	774	14,0
2006	606	10,9
2007	379	6,7
2008	452	7,6

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Tabela 12. Rozmieszczenie ludności w miejscowościach gminy

Lp.	Miejscowość	Mieszkańcy	Powierzchnia (ha)
1.	Czarnów	49	548,64
2.	Dębrznik	316	639,69
3.	Janiszów	373	590,2753
4.	Leszczyniec	499	713,5915
5.	Nowa Białka	3	299,34
6.	Ogorzelec	563	750,44
7.	Pisarzowice	905	1360,619
8.	Ptaszków	517	523,203
9.	Przedwojów	622	997,801
10.	Raszów	460	790,7975
11.	Rędziny	235	768,7416
12.	Szarocin	649	668,0386

13.	Czadrów	727	669,8238
14.	Dobromyśl	75	638,7996
15.	Gorzeszów	301	759,5448
16.	Jawiszów	261	775,957
17.	Kochanów	204	742,8846
18.	Krzeszów	1557	1917,199
19.	Krzeszówek	102	234,0287
20.	Lipienica	170	519,6897
21.	Olszyny	322	908,6264
	Razem:	8910	15817,73

Źródło: Urząd Gminy

8. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI GMINY

W sferze oświaty i wychowania gmina zapewnia swoim obywatelom podstawowy poziom edukacji. Posiadane przez nią obiekty pełniące tę funkcję pozostają, po przeprowadzonej ostatnio modernizacji, w dobrym stanie technicznym. Gmina dysponuje możliwością zapewnienia dostępu do nauki większej ilości dzieci i młodzieży, w przypadku zaistnienia takiej konieczności. Obiektami oświaty w gminie zarządza Zespół Obsługi Placówek Oświatowych Gminy Kamienna Góra z siedzibą w Kamiennej Górze, pod jego zarządem znajdują się następujące obiekty:

- 1) Przedszkole Publiczne w Krzeszowie,
- 2) Zespół Szkół Publicznych w Krzeszowie,
  - a) Szkoła Podstawowa w Krzeszowie,
  - b) Gimnazjum w Krzeszowie,
- 3) Szkoła Podstawowa w Szamocinie,
- 4) Szkoła Podstawowa w Ptaszkowie,
- 5) Zespół Szkół Publicznych w Pisarzowicach,
  - a) Szkoła Podstawowa w Pisarzowicach,
  - b) Gimnazjum w Pisarzowicach.

Podstawowe funkcje z zakresu pomocy społecznej pełni Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kamiennej Górze z siedzibą: Aleja Wojska Polskiego 10.

W sferze ochrony zdrowia w obszarze gminy funkcjonują ośrodki ochrony zdrowia w miejscowościach Krzeszów oraz Leszczyniec. Uzupełnieniem ich oferty są podmioty funkcjonujące w pobliżu Kamiennej Górze, obejmujące zasięgiem swojego działania również teren gminy,

Ośrodek Kultury Gminy Kamienna Góra w Krzeszowie współpracuje ze wszystkimi szkołami na terenie gminy, dla których organem prowadzącym jest gmina Kamienna Góra. Działalność ośrodka uzupełniają biblioteki w miejscowościach Gorzeszów, Krzeszów, Leszczyniec, Pisarzowice.

9. UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z ROZWOJEM STRUKTURY PRODUKCYJNO – USŁUGOWEJ

9.1. Uwarunkowania rozwoju produkcji i usług

Gmina wiejska Kamienna Góra nie sąsiaduje bezpośrednio z żadnym z dużych miast liczącym powyżej 100.000 mieszkańców. Największym miastem, z którym graniczy centralnie jest Kamienna Góra. Stan gospodarki miasta Kamiennej Góry ma istotny wpływ na sytuację mieszkańców gminy wiejskiej - duża część z nich znajduje tu miejsce zatrudnienia jak również korzysta z usług o znaczeniu ponadlokalnym.

Ważnym składnikiem lokalnej ekonomii są funkcjonujące w obszarze gminy zakłady prowadzące działalność w oparciu o eksploatację surowców mineralnych, należą do nich:

- 1) JKSM - Zakład Wydobywania i Przemiału Dolomitu w Pisarzowicach S.A. - wydobywanie i przemiał dolomitu,
- 2) Przedsiębiorstwo Wielobranżowe - Kopalnia „Ogorzelec” sp. z o.o. w Ogorzelcu- wydobywanie i przerób amfibolitu i gnejsu.

Struktura innych podmiotów gospodarczych według rodzajów działalności, funkcjonujących w obszarze gminy przedstawia się następująco:

- 1) handel i usługi,
- 2) przemysł,
- 3) budownictwo,
- 4) transport ,
- 5) ochrona zdrowia,
- 6) hotele, restauracje, agroturystyka,
- 7) inne.

9.2. Uwarunkowania rozwoju produkcji rolnej

Gleby terenu gminy Kamienna Góra są przeważnie pochodzenia wietrzeniowego o różnej zawartości części szkieletowych w zależności od wysokości n.p.m. i spadku terenu. Taka budowa gleb ma bezpośredni wpływ na bonitację gleb i co za tym idzie, stopień ich przydatności dla produkcji rolnej.

Tabela 13. Bonitacja gleb w gminie Kamienna Góra

Miejscowość	Klasy bonitacyjne gleb						
	III	IIIB	IV	IVA	IVB	V	VI
Czadrów	79,47	18,71	192,43	200,33	47,81	9,52	0,45
Czarnów	-	-	5,95	-	-	133,61	18,17
Dębrznik	7,00	-	162,43	7,64	72,69	104,40	12,78
Dobromyśl	-	-	124,82	25,38	45,70	42,09	8,66
Gorzyszów	1,21	-	228,60	96,81	143,52	86,55	1,84
Janiszów	63,35	-	217,88	27,35	118,99	90,82	5,57
Jawiszów	55,82	-	182,96	41,57	159,20	162,39	4,82
Kochanów	0,47	-	99,87	7,07	110,84	222,29	39,58
Krzyszów	94,73	97,13	214,55	361,52	117,39	43,47	3,58
Krzyszówek	4,19	-	62,12	53,21	36,86	6,37	4,33
Leszczyniec	0,51	-	130,17	0,22	39,23	132,03	29,15
Lipienica	12,12	5,14	151,31	67,32	83,26	37,51	8,56
Ogorzelec	-	-	111,38	-	35,7	95,52	12,90
Olszyny	2,11	-	225,19	14,43	74,98	290,81	39,79
Pisarzowice	2,13	-	256,60	34,33	167,74	283,89	54,62
Przedwojów	9,33	-	242,03	21,02	255,01	99,47	2,99
Ptaszków	52,08	-	121,76	54,72	86,79	108,20	21,87
Raszów	1,02	-	241,41	2,75	102,02	128,99	18,17
Rędziny	-	-	31,64	-	-	298,34	53,36
Szarocin	-	-	171,33	15,08	36,06	164,08	24,86
Nowa Białka	-	-	20,19	-	18,98	28,77	23,24

Źródło: Urząd Gminy

Położenie gminy w strefie podgórskiej, z dominującymi słabymi glebami oraz w surowych warunkach klimatycznych jest główną przyczyną stosunkowo niskich plonów, jakie udaje się osiągnąć z hektara. Kształtują się one na poziomie średnio 23 dt/ha co w porównaniu z terenami nizinnymi jest bardzo niskim wskaźnikiem. Przewaga użytków zielonych (łąk oraz pastwisk) wpływa na ukierunkowanie produkcji z uprawnej na hodowlaną, głównie bydła i trzody chlewnej.

9.3. Uwarunkowania rozwoju produkcji leśnej

Lasy gminy Kamienna Góra należą w przeważającej części do Nadleśnictwa „Kamienna Góra”, obręb Kamienna Góra i Lubawka oraz fragmentarycznie do Nadleśnictwa „Śnieżka”, obręb Kowary. Rozmieszczenie siedliskowych typów lasu warunkują czynniki glebowe i klimatyczne, związane głównie z wysokością n.p.m. Największą powierzchnię zajmuje bór mieszany górski (ok. 57%) oraz las mieszany górski (ok. 26%). Na terenach leśnych prowadzona jest gospodarka zgodnie z ustaleniami planów urządzania lasów, które na całej powierzchni gminy uwzględniają wymogi ochrony Rudawskiego Parku Krajobrazowego.

9.4. Uwarunkowania rozwoju rekreacji i turystyki

Gmina, mimo znacznego nagromadzenia walorów turystycznych, nie wyróżnia się pod względem promocji oferty turystycznej spośród wielu pobliskich gmin województwa dolnośląskiego, mimo licznych atrakcji turystycznych położonych na jej obszarze, wśród których należy wymienić jako główne:

- 1) opactwo cysterskie w Krzeszowie zaliczane do zabytków o randze europejskiej,
- 2) rezerwat Gorzeszowskich Skał („Głazy Krasnoludków”),
- 3) inne, liczne opisane wcześniej obiekty przyrodnicze oraz zabytki kultury materialnej.

Podstawą oferty turystycznej gminy są jej obiekty noclegowe, ich charakterystykę przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela 14. Zestawienie obiektów noclegowych

Miejscowość	Obiekt	Liczba miejsc	Liczba pokoi
Czarnów	Czartak	30	5
Krzeszów	Hotel & gospoda „Willmannowa Pokusa”	60	30
	Agroturystyka „Wańczykówka”	7	3
	Gościniec "Betlejem"	16	6
Leszczyniec	Agroturystyka „Janewia”	13	6
	Gospodarstwo gościnne „U Barbary”	18	3
Ptaszków	Gospodarstwo agroturystyczne „Karolina”	12	5
	Zajazd „Oleńka”	20	6
Pisarzowice	Agroturystyka	10	5
Przedwojów	„Karkonoska Drewniana Chata”	15	4
	Agroturystyka pod Anielską Górą	8	4
Raszów	Agroturystyka „Rudawy”	6	2

Na terenie gminy istnieje możliwość uprawiania narciarstwa alpejskiego dzięki wyciągowi w Pisarzowicach-Czarnowie. Stacja narciarska położona jest na północnych stokach góry Jaworowa (758 m n.p.m.), na których w sezonie zawsze panują dobre warunki śniegowe. Ośrodek dysponuje trzema trasami o łącznej długości 2210 m, obsługiwanymi przez wyciąg orczykowy, są to:

- 1) główny stok- o długości 500m,
- 2) stary stok:
  - a) wariant A- o długości 550m,
  - b) wariant B - o długości 800m,
- 3) ośla łączka- o długości 450m.

Przez obszar gminy przebiegają cztery trasy rowerowe. Przeznaczone są dla turystyki i rekreacji rodzinnej oraz dla rowerów treningowych, niemniej jednak również rowerzyści górscy (typu MTB) znajdą u nas coś dla siebie. Trasy te wykorzystują na swoim przebiegu odcinki dróg powiatowych i gminnych o mniejszym natężeniu ruchu. Należą do nich:

- 1) żółta- "Szlak Cystersów",
- 2) zielona- "obwodnica dolomitowa",
- 3) niebieska- "MTB- kolorowe jeziora",
- 4) europejska trasa rowerowa (ER-6) "Dolina Bobru".

Gmina posiada również cenną ofertę dla zwolenników komunikacji pieszej. Jej obszar przecina sieć pieszych szlaków turystycznych:

- 1) długodystansowych:
  - a) niebieski - fragment E3 Europejski Szlak Długodystansowy, na mapach oznaczony E3. Oznaczony kolorem niebieskim i jest elementem międzynarodowego układu szlaków turystycznych, prowadzi z Trzczińska przez Husyckie Skały, schronisko Szwajcarka, Karpnicką Przełęcz, koło Starościńskich Skał, skały Pieca, Skalnego Mostu, Skalne Bramy, przez Polanę Mniszkowską, Mały Wólek, Wólek, Skalnik, Czarnów (schronisko Czartak), okolice Szarych Skał, Pisarzowice do Kamiennej Góry,
  - b) czerwony- fragment głównego szlaku Sudeckiego im. Mieczysława Orłowicza biegnący przez najważniejsze pasma Sudetów w Polsce. Prowadzi z Mysłakowic przez Bukowiec, okolice Diabelskiej Ambony, źródła Joli, Przełęcz pod Średnicą, skały Konie Apokalipsy, Wilkowyję do Szarocina,
- 2) lokalnych:
  - a) niebieski- biegnie z Karpnik (przystanek autobusowy), obok ruin Kościoła Ewangelickiego, Zamku Karpniki, Karpnickich Skał, do Bukowca, obok Karczmy Sądowej, Skalnej Bramy im. Klobera, przez Przełęcz pod Brzeźnikiem, przez Kowary (obok Pałacu Nowy Dwór), do Ogorzelca,
  - b) zielony- początek ma w Kowarach, biegnie obok Leśniczówki Bukowa, skały Mała Ostra (punkt widokowy), skały Konie Apokalipsy, przez Schronisko Czartak, Rędziny, Wielką Kopę (punkt widokowy), Kolorowe Jezioro, Wieściszowice, do Marciszowa,
  - c) zielony- początek ma w Lubawce, biegnie przez Krucze Skały, Podlesie, Lipienica do Krzeszowa, następnie przez Krzeszówkę, Gorzeszów do Kochanowa i Czartowskich Skał i Różanej,
  - d) żółty- początek ma w Kowarach, biegnie obok Leśniczówki Bukowa, skały Mała Ostra (punkt widokowy), skały Konie Apokalipsy, przez Schronisko Czartak, Rędziny, Wielką Kopę (punkt widokowy), Kolorowe Jezioro, Wieściszowice, do Marciszowa,
  - e) żółty- początek ma w Kamiennej Górze, biegnie następnie przez Górę Długosz obok Betlejem do Krzeszowa, następnie przez Jawiszów i dolinę Jawiszówki do Gorzeszowskich Skał (rezerwat „Głazy Krasnoludków”), później przez Olszyny do Chełmska Śląskiego,
  - f) czerwony- biegnie z Gorzeszowa do Gorzeszowskich Skał (rezerwat „Głazy Krasnoludków”),
  - g) czarny- idzie z Pisarzowic, przez Czarnów, Rozdroże pod Bobrzakiem, do Leszczyńca.

10. ZAGROŻENIA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

Obszar gminy, ze względu na położenie z dala od dużych ośrodków przemysłowych nie jest narażony na wystąpienie katastrof przemysłowych, oddalenie od tranzytowych tras komunikacyjnych powoduje, że gmina jest również w małym stopniu narażona na występowanie katastrof komunikacyjnych. Przez obszar gminy przebiegają odcinki dróg wojewódzkich Nr 367, Nr 368, Nr 369 oraz odcinek drogi krajowej Nr 5, mające swój udział w przenoszeniu ruchu osób i towarów w skali regionu. Jednak potencjalne zagrożenie dla mieszkańców gminy ze strony mogących tam wystąpić katastrof w transporcie lądowym można rozpatrywać na odcinkach dróg przebiegających przez obszary zabudowane. Nieczynne linie kolejowe nie stwarzają obecnie zagrożenia wystąpienia katastrof w ruchu lądowym.

W obszarze gminy i jej bezpośrednim otoczeniu nie występują instalacje przemysłowe stanowiące potencjalne zagrożenie w przypadku wystąpienia poważnych awarii.

Znaczenie dla bezpieczeństwa ludności i jej mienia mają również powodzie i podtopienia w okresach przepływu wód roztopowych oraz podczas większych opadów, dotyczy to zarówno głównych dolin rzek Bóbr, Zadrna, Lesk ale również lokalnie mniejszych cieków wodnych które je zasilają. Tereny zagrożone powodzią to przede wszystkim tereny użytkowane rolniczo, położone w dolinach cieków wodnych i rzek.

11. UWARUNKOWANIA ROZBUDOWY UKŁADU KOMUNIKACJI

11.1. Komunikacja drogowa

Gmina Kamienna Góra posiada dość dobrze rozwiniętą sieć dróg publicznych, zwłaszcza w części południowo - wschodniej. Część zachodnią gminy zajmują Rudawy Janowickie i część Grzbietu Lasockiego, stąd mniejsza ilość dróg w tamtym rejonie. Głównymi osiami komunikacyjnymi gminy, przenoszącymi większość ruchu lokalnego jak i ruch tranzytowy są:

- 1) droga krajowa nr 5 relacji: Bolków - Lubawka łącząca (wraz z odcinkiem drogi krajowej nr 1 między Świeciem a Gdańskiem) jedne z największych aglomeracji miejskich w Polsce, tj. Trójmiasto, bydgosko-toruńską, poznańską i wrocławską, przebiega przez obszar gminy Kamienna Góra (i obszar miasta) do Czech przez przejście graniczne w Lubawce, odcinek tej drogi w rejonie miejscowości Przedwojów poprowadzono nowym przebiegiem stanowiącym część obwodnicy miasta Kamienna Góra.
- 2) droga wojewódzka nr 367, relacji: Wałbrzych - Kamienna Góra - Kowary - Jelenia Góra, stanowiąca kontynuację ciągu drogi łączącej Kotlinę Kamiennogórską z Kotliną Jeleniogórską,
- 3) uzupełnieniem opisanego wyżej systemu stanowią drogi wojewódzkie przebiegające w bezpośrednim otoczeniu granic gminy, są to:
  - a) droga wojewódzka nr 368, relacji: Ogorzelec – Przełęcz Okraj- Granica Państwa,
  - b) droga wojewódzka nr 369, relacji: Przełęcz Kowarska- Lubawka.

Drogi powiatowe i gminne przenoszą ruch lokalny i doprowadzają go w dużej części do dróg wojewódzkich i drogi krajowej. Nie wymagają zmian w swym przebiegu, poza lokalnymi poszerzeniami korony, szerokości pasa jezdni, wyprostowaniem łuków poziomych i poprawieniem nawierzchni asfaltowych. Niestety na wielu odcinkach drogi te nie spełniają parametrów technicznych. Zestawienie dróg powiatowych w obszarze gminy prezentuje poniższa tabela.

Tabela 15. Zestawienie dróg powiatowych w obszarze gminy

Lp.	Nr drogi	Relacja
	3367 D	Kochanów – Grzędy
	3461 D	Krzeszów – Grzędy
	3462 D	Krzeszów – Okrzeszyn
	3463 D	Lubawka – Krzeszów
	3467 D	Ciechanowice – Pisarzowice
	3468 D	Kamienna Góra – Kochanów
	3474 D	Miszkowice – Raszów
	3475 D	Kamienna Góra – Lubawka
	3476 D	Kamienna Góra - Krzeszów
10.	3477 D	Krzeszów – Czadrów
11.	3478 D	Olszyny – Gorzeszów
12.	3485 D	Nowa Białka – Szarocin
13.	3486 D	Piszowice – Leszczyniec

11.2. Komunikacja kolejowa

Przez teren gminy przebiegają linie kolejowe:

- 1) Nr 298, relacji: Kamienna Góra - Sędziszów (nie zelektryfikowana).
- 2) Nr 299 relacji: Kamienna Góra - Lubawka - Granica Państwa (nie zelektryfikowana).
- 3) Nr 308 relacji: Kamienna Góra - Jelenia Góra przez Pisarzowice, Ogorzelec, Kowary (wyłączona z ruchu, torowisko zdemontowane od miejscowości Pisarzowice),
- 4) Nr 330 relacji: Kamienna Góra – Krzeszów (torowisko zdemontowane na odcinku od Krzeszowa do Okrzeszyna, zachowane na odcinku Kamienna Góra- Krzeszów).

Infrastruktura kolejowa w obszarze gminy została częściowo zdemontowana, co nie rokuje przywrócenia na niej ruchu kolei, mimo iż linie posiadają potencjał związany z obsługą ruchu turystycznego (wokół Rudaw Janowickich

czy powiązania regionu ze stroną czeską). Wszelkie działania związane z przywróceniem na nich ruchu wymagają wysokich nakładów na ich odbudowę i modernizację.

12. UWARUNKOWANIA ROZBUDOWY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

12.1. Zaopatrzenie w wodę

Spośród 21 wsi na terenie Gminy większość objętych jest w całości, bądź w części zbiorowym systemem zaopatrzenia w wodę, są to: Czadrów, Dębrznik, Dobromyśl, Gorzeszów, Janiszów, Jawiszów, Kochanów, Krzeszów, Krzeszówek, Leszczyniec, Lipienica, Ogorzelec, Olszyny, Pisarzowice, Przedwojów, Ptaszków, Raszów, Rędziny, Szarocin.

Gminną sieć wodociagową tworzą następujące, niezależne systemy:

- 1) źródło zaopatrzenia w wodę dla Krzeszowa, Krzeszówka, Gorzeszowa, Dobromyśla, Kochanowa, Czadrowa, Lipienicy, Jawiszowa, Olszyn, Krzeszów stanowi system zasilany przez następujące elementy:
  - a) ujęcie w Krzeszowie tzw. „Betlejem” (położone na dz. Nr 955 Obr. Krzeszów),
  - b) ujęcie w Krzeszówku (położone na dz. Nr 58/3 Obr. Krzeszówek),
  - c) pompownia w Jawiszowie (położona na dz. Nr 68/2 Obr. Jawiszów),
  - d) 2 pompownie w Lipienicy (położone na dz. Nr 30/1, 134/1 Obr. Lipienica),
  - e) pompownia w Kochanowie (położona na dz. Nr 280/4 Obr. Kochanów),
  - f) pompownia w Gorzeszowie (położona na dz. Nr 185/4 Obr. Gorzeszów),
  - g) rurociąg podłączony do magistrali wałbrzyskiej w Gorzeszowie,
- 2) miejscowość Przedwojów posiada wodociąg zasilany z ujęcia zlokalizowanego u podnóża góry Długosz, zasilany przez następujące elementy:
  - a) studnia Nr 2 (położona na dz. Nr 418/7 Obr. Przedwojów),
  - b) studnia Nr 4 (położona na dz. Nr 430/2 Obr. Przedwojów),
  - c) zbiornik (położony na dz. Nr 417 Obr. Przedwojów),
- 3) miejscowość Raszów posiada wodociąg, zasilany przez następujące elementy:
  - a) ujęcie (położone na dz. Nr 410/6 Obr. Raszów),
  - b) zbiornik (położony na dz. Nr 407/3 Obr. Raszów),
- 4) miejscowości Rędziny i Pisarzowice posiadają wodociąg, zasilany przez następujące elementy:
  - a) ujęcie Rędziny progowe:
    - a. ujęcie (położone na dz. Nr 126/5 Obr. Rędziny),
    - b. ujęcie (położone na dz. Nr 399/98 Obr. Rędziny, dz. Nr 41/5 Obr. Czarnów),
    - c. stacja uzdatniania wody (położona na dz. Nr 269/3 Obr. Rędziny),
  - b) ujęcie Rędziny drenażowe:
    - a. źródło nr 1 (położone na dz. Nr 107/4 Obr. Rędziny),
    - b. źródło nr 2,3 (położone na dz. Nr 108/2 Obr. Rędziny),
    - c. stacja uzdatniania wody (położona na dz. Nr 126/5 Obr. Rędziny),
- 5) miejscowości Leszczyniec i Szarocin posiadają wodociąg, zasilany przez następujące elementy:
  - a) ujęcie drenażowe (położone na dz. Nr 69 Obr. Leszczyniec),
  - b) ujęcie powierzchniowe (położone na dz. Nr 56/3 Obr. Leszczyniec),
  - c) stacja uzdatniania wody (położona na dz. Nr 71/1 Obr. Leszczyniec),
  - d) pompownia w Szarocinie (położona na dz. Nr 240/3 Obr. Szarocin),
- 6) miejscowość Ogorzelec posiada wodociąg, zasilany przez następujące elementy:
  - a) ujęcie powierzchniowe (położone na dz. Nr 17/1 Obr. Ogorzelec),
  - b) ujęcie podziemne (położone na dz. Nr 15/1 Obr. Ogorzelec),
  - c) teren przeznaczony pod lokalizację stacji uzdatniania wody (położony na dz. Nr 74/11 Obr. Ogorzelec),
- 7) miejscowość Janiszów zaopatrywana jest w wodę z ujęć w Janiszowie, stanowiących jednocześnie główne źródło poboru wody dla miasta Kamienna Góra,
- 8) miejscowości Dębrznik i Ptaszków zaopatrywane są w wodę z ujęć w Marciszowie należących do Wałbrzyskiego PWiK.

Miejscowości Czarnów i Nowa Białka nie są objęte systemem wodociagowym, a w wodę zasilane są z przydomowych studni kopanych, stanowiących indywidualne źródła poboru wody. Część gospodarstw posiada wodociągi zagrodowe, na bazie urządzeń hydroforowych.

Miejscowość Przedwojów zaczyna odczuwać braki wody dla potrzeb bytowych. Rozwiązanie tego problemu ma przenieść budowa wodociągu łączącego obecny system wodociagowy zaopatrujący w wodę Krzeszów z ujęciem w Przedwojowie.

Obok gminnych sieci wodociagowych, w obszarze gminy występują elementy systemów służących zapatrzeniu w wodę gminy przyległych. Należą do nich:

- 1) urządzenia we władaniu MPWiK w Kamiennej Górze: otwory piezometryczne, studnie głębinowe, sieci magistralne i rozdzielcze, pompownia wody (położona na dz. Nr 152/1 Obr. Ptaszków),
- 2) sieci magistralne i rozdzielcze we władaniu MZWiK Wałbrzych,
- 3) ujęcie drenażowe na terenie działki 67/136 obręb Nowa Białka.

12.2. Odprowadzenie i unieszkodliwienie ścieków

Obszar gminy nie jest w pełni skanalizowany, do elementów gminnego systemu oczyszczane ścieków należą:

- 1) oczyszczalnia ścieków w Krzeszowie (położona na dz. Nr186/1 w Krzeszowie i 391/8 w Czadrowie),
- 2) przepompownia ścieków w Krzeszowie Nr I (położona na dz. Nr 846/2 Obr. Krzeszów),
- 3) przepompownia ścieków w Krzeszowie Nr II (położona na dz. Nr 708 Obr. Krzeszów),
- 4) przepompownia ścieków w Krzeszowie Nr III (położona na dz. Nr 498/4 Obr. Krzeszów),
- 5) przepompownia ścieków w Krzeszowie Nr IV (położona na dz. Nr 130/1 Obr. Krzeszów),
- 6) przepompownia ścieków w Krzeszowie Nr V (położona na dz. Nr 94 Obr. Krzeszów),
- 7) przepompownia ścieków w Krzeszowie Nr VI (położona na dz. Nr 416/1 Obr. Krzeszów),
- 8) oczyszczalnia ścieków w Ogorzelcu (położona na dz. Nr 77/6 Obr. Ogorzelec),
- 9) przydomowa oczyszczalnia ścieków – przy budynku nr 80 w Ogorzelcu (położona na dz. Nr 141 Obr. Ogorzelec),
- 10) przydomowa oczyszczalnia ścieków – przy budynku nr 8 w Olszynach (położona na dz. Nr 750 Obr. Olszyny),
- 11) oczyszczalnia ścieków w Pisarzowicach – Nr I (położona na dz. Nr 634 Obr. Pisarzowice),
- 12) oczyszczalnia ścieków w Pisarzowicach – Nr II (położona na dz. Nr 238 Obr. Pisarzowice),
- 13) przepompownia ścieków w Pisarzowicach (położona na dz. Nr 252/2 Obr. Pisarzowice),
- 14) oczyszczalnia ścieków w Przedwojowie (położona na dz. Nr 236/34 Obr. Przedwojów),
- 15) przepompownia ścieków w Ptaszkowie (położona na dz. Nr 184 Obr. Ptaszków).

Część ścieków bytowych wytworzonych w miejscowości Ptaszków jest przekazywana w oczyszczalni w Kamiennej Górze. Znaczna część obszaru gminy pozostaje nieskanalizowana, na terenach tych ścieki odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych lub utylizowane w przydomowych oczyszczalniach ścieków.

12.3. Gospodarka odpadami

Odpady komunalne z terenu gminy Kamienna Góra gromadzone są na składowisku odpadów w Lubawce, administrowanym przez przedsiębiorstwo „Sanikom” Sp. z o.o.: zajmuje powierzchnię 6,4 ha, jego pojemność wynosi: 4.000.000 m³.

Wywóz nieczystości stałych prowadzi grupa niezależnych, koncesjonowanych w zakresie wykonywanej działalności przedsiębiorstw, wśród których należy wymienić między innymi:

- 1) przedsiębiorstwo „Sanikom” Sp. z o.o. z Lubawki,
- 2) SUK KOMUNALSPEC z Kamiennej Góry,
- 3) Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania,

W obszarze gminy prowadzi się ponadto zbiórkę odpadów przeznaczonych do recyklingu, zbiórce podlegają papier, szkło, tworzywa sztuczne.

Na terenie gminy Kamienna Góra zinwentaryzowano ponadto 54 nielegalne składowiska o łącznej powierzchni wynoszącej 2,6 ha i szacunkowej kubaturze 20 815 m³. Największe zlokalizowane są w wyrobiskach dawnych cegielni, żwirowni lub kamieniołomów. Na terenie Szarocina eksploatowane było niezorganizowane składowisko odpadów przemysłowych i chemicznych. Składowisko zostało zrehabilitowane i poddane zalesieniu.

12.4. Zaopatrzenie w ciepło i gaz

Właścicielem i jednocześnie eksploratorem większości urządzeń związanych z dostawą gazu na obszarze Gminy Kamienna Góra jest Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Zgorzelcu. W obszarze gminy miejscowości Ogorzelec, Przedwojów oraz części miejscowości Ptaszków i Czadrów zasilane są gazem ziemnym podgrupy GZ – 50.

Przez obszar gminy przebiegają dwa gazociągi wysokiego ciśnienia:

- 1) DN 500 mm, relacji: Kowary – Wałbrzych
- 2) DN 300 mm, relacji: Kamienna Góra – Czarny Bór.

Na terenie gminy znajdują się:

- 1) trzy stacje redukcyjno - pomiarowe I stopnia w miejscowościach:
  - a) Ogorzelec,
  - b) Przedwojów,
  - c) Ptaszków
- 2) jedna stacja II stopnia w miejscowości w Ogorzelec.

Obszar gminy jest zgazyfikowany w niewielkim stopniu, większość gospodarstw domowych wykorzystuje domowe instalacje gazowe zasilane gazem propan- butan. Przyrost liczny mieszkańców oraz rozwój przestrzenny miejscowości gminy powinien przyczynić się do rozbudowy sieci rozdzielczej gazu ziemnego.

12.5. Elektroenergetyka

Źródłem zasilania w energię elektryczną odbiorców gminy na poziomie wysokiego napięcia następujące stacje elektroenergetyczne:

- 1) GPZ 110/20 kV w Kamiennej Górze,
- 2) GPZ 110/20 kV w Lubawce,
- 3) GPZ 110/20 kV w Marciszowie.

Wymienione instalacje zasilają następujący system linii wysokiego napięcia:

- 1) linia WN110 kV relacji: Kamienna Góra - Marciszów,
- 2) linia WN110 kV relacji: Kamienna Góra – Lubawka,
- 3) linia WN110 kV relacji: Kamienna Góra - Boguszów Gorce.

Przez obszar gminy przebiega magistralna linia 220 kV relacji GPZ 400/220/100 kV w Mikułowej - GPZ 220/110 kV w Boguszowie Gorchach oraz linia napowietrzna 110 kV relacji Boguszów Gorce - Mieroszów.

Sieć rozdzielcza średniego napięcia pracuje na napięciu 20 kV. Wykonana jest głównie jako napowietrzna, częściowo jako kablowa. Bilans energetyczny pozostaje korzystny, transformatory w większości miejscowości dysponują nadwyżką mocy. Wynika to głównie ze spadku zapotrzebowania na energię w miejscowościach, w których zaprzestały swej działalności PGR. Większość linii i urządzeń jest w dobrym stanie technicznym, dlatego też sieć energetyczna terenu gminy zapewnia zaopatrzenie w energię we właściwym zakresie tak pod względem obecnego jej użytkowania, jak i potencjalnego wzrostu poboru energii w najbliższej przyszłości.

12.6. Telekomunikacja

Abonenci telefoniczni Janiszowa, Raszowa, Czadrowa, Dębrznika i Raszkowa obsługiwani są przez telefoniczną centralę w Kamiennej Górze. Pozostali abonenci gminy Kamiennej Góry podłączeni są do central:

- 1) w Pisarzowicach, obsługującej miejscowości: Rędziny, Czarnów.
- 2) w Leszczyńcu, obsługującej miejscowości: Ogorzelec, Szarocin.
- 3) w Przedwojowie,
- 4) w Krzeszowie, obsługującej Jawiszów, Gorzeszów, Kochanów, Krzeszówek, Lipienica.

Większość obszaru gminy jest pokryta naziemną siecią telefoniczną obsługiwaną przez operatorów, do których zaliczyć można między innymi: TP. S. A., Dialog S. A., Netia S. A., zapewnia ona możliwość podłączenia wszystkich miejscowości. Urządzenia te są włączone do sieci komunikacyjnej za pośrednictwem linii światłowodowych.

Uzupełnieniem gminnej sieci telekomunikacyjnej jest telefonia komórkowa. Całość obszaru gminy pokryta jest zasięgiem dostępnych operatorów telefonii komórkowej GSM, nie wszyscy z ich posiadają jednak stacje bazowe zlokalizowane w obszarze gminy. Listę stacji bazowych zamykają operatorzy:

- 1) Era Leszczyńiec, Dz. Nr 319/2
- 2) Orange Pisarzowice, Dz. Nr 979
- 3) Orange Przedwojów, Dz. Nr 88.

13. ZAGADNIENIA OCHRONY PRZED POWODZIĄ

Zagrożenie powodziowe obszaru gminy, dotyczy przede głównych dolin rzek obszaru: Bobru, Zadrnej oraz potoków Świdnik i Żywica. Koryto potoku Lesk nie generuje zagrożeń, wypełnia się jednak wodami powodziowymi rzeki Bóbr na skutek zjawiska tak zwanej „cofki”. W zasięgu bezpośredniego zagrożenia oraz obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi leży znaczna część miejscowości gminy, między innymi: Czadrów, Dębrznik, Gorzeszów, Janiszów, Jawiszów, Krzeszów, Krzeszówek, Leszczyńiec, Ogorzelec, Pisarzowice, Ptasek i Szarocin.

W obszarze gminy znajdują się dwa suche zbiorniki przeciwpowodziowe, zapewniające retencję wód na rzece Zadrna: „Krzeszów I” oraz „Krzeszów II”. Położone w kaskadzie zbiorniki stanowią podstawowy element systemu ochrony przed powodzią górnego biegu rzeki, a w szczególności obszaru największej miejscowości gminy – Krzeszowa.

Zagrożenie powodziowe w większych dolinach rzecznych dotyczy również lokalnie mniejszych cieków wodnych, które je zasilają. Rzadko występujące lokalne powodzie i podtopienia pojawiają się w okresach przepływu wód roztopowych oraz podczas większych opadów.

Na rysunku zmiany studium wskazano:

- 1) obszary potencjalnego zagrożenia powodzią,
- 2) obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią,
- 3) obszary do ochrony przed powodzią,
- 4) zbiorniki przeciwpowodziowe: Krzeszów I i Krzeszów II.

14. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO

14.1. Charakterystyka układów osadniczych

Zabudowa gminy koncentruje się w obrębie dwudziestu jeden miejscowości, położonych w dwudziestu sołectwach. Przeważają wsie o łańcuchowym charakterze zabudowy. Występują też wsie powstałe wokół dawnych majątków ziemskich o zabudowie ulicowej lub rozproszonej. W ich obszarze wyraźnie dominuje zabudowa pochodząca sprzed II wojny światowej. Zabudowa ta na ogół zaspokaja obecne wymagania pod

względem potrzebnej do życia i działalności gospodarczej powierzchni i kubatury, jednak jej stan techniczny, poza nielicznymi wyjątkami jest zły.

Poszczególne wsie wykazują znaczne zróżnicowanie pod względem ilości mieszkańców, warunków zamieszkiwania oraz poziomu świadczenia podstawowych usług dla ludności. Większość stanowią duże wsie o zwartej zabudowie, one też zapewniają najlepsze warunki do zamieszkiwania pod względem dostępu do podstawowych usług oraz obsługi komunikacyjnej i zaopatrzenia w sieci infrastruktury technicznej. Niemal każda z nich dysponuje sklepem wielobranżowym, w większości z nich znajdują się kościoły, często będące filiami kościołów parafialnych.

Gmina jest zróżnicowana pod względem intensywności ruchu inwestycyjnego. Największą pod tym względem dynamikę prezentują miejscowości: Krzeszów, Pisarzowice, Czadorów, Przedwojów, Ptaszków. Działalność dotyczyła tam obok mieszkalnictwa także wznoszenia lub rozbudowy obiektów handlu i usług. Inaczej na pozostałych terenach gminy gdzie decyzje dotyczyły przede wszystkim obiektów mieszkalnych i gospodarskich.

Układ przestrzenny terenów zainwestowanych tworzy 21 następujących jednostek osadniczych, położonych w granicach administracyjnych 20 sołectw. Są to:

Czadrów - długa, luźno zabudowana wieś łańcuchowa położona w południowo - zachodniej części gminy w dolinie rzeki Zadorny, na wysokości ok. 450-460 m n.p.m., przylega bezpośrednio do miasta Kamiennej Góry i jest z nią funkcjonalnie powiązana, we wsi zlokalizowane są m.in.: kościół, Świetlica Gminna, obiekty usług.

Czarnów - rozproszona wieś położona na wysokości ok. 610-740 m n.p.m., w północno - zachodniej części gminy, na zboczach Rudaw Janowickich, we wsi zlokalizowane są m.in.: gospodarstwo agroturystyczne „Czartak”, ośrodek Międzynarodowego Towarzystwa Świadomości Kriszny.

Dębrznik - wieś położona w północnej części gminy w Obniżeniu Lesku, na wysokości ok. 430-440 m n.p.m., graniczy z gminą Marciszów, zabudowa ciągnie się po obu brzegach rzeki Bóbr, we wsi zlokalizowane są m.in.: Świetlica Gminna, obiekty podstawowych usług.

Dobromyśl - mała wieś położona w północno - wschodniej części gminy, na wysokości ok. 510-540 m n.p.m., graniczy z gminą Lubawka, we wsi znajduje się leśniczówka.

Gorzyszów - wieś położona w północno - wschodniej części gminy, przy drodze prowadzącej do Kamiennej Góry, na wysokości ok. 470-490 m n.p.m., zabudowania ciągną się wzdłuż Kochanówki - prawego dopływu Zadorny, we wsi zlokalizowane są m.in.: biblioteka, Świetlica Gminna, sklep spożywczy.

Janiszów - wieś łańcuchowa położona w środkowej części gminy, ciągnąca się głównie wzdłuż lewego brzegu Bobru, od południa graniczy z miastem Kamienną Górą i jest z nim funkcjonalnie powiązana, we wsi zlokalizowane są m.in.: kościół, Świetlica Gminna, OSP.

Jawiszów - wieś łańcuchowa położona w południowej części gminy przy drodze prowadzącej do Chełmska Śląskiego, wieś rozciąga się wzdłuż Zadorny u północno - zachodniego krańca Zaworów, we wsi zlokalizowane są m.in.: Świetlica Gminna, podstawowe obiekty usług.

Kochanów - niewielka wieś łańcuchowa położona u północno - zachodniego podnóża Zaworów, na wschodnim krańcu gminy, we wsi zlokalizowane są m.in.: kościół, podstawowe obiekty usług.

Krzeszów - największa wieś w gminie, położona w jej południowo - wschodniej części nad rzeką Zadrną, w strukturze funkcjonalno - przestrzennej dominantę stanowi zabytkowy zespół pocysterski, wieś jest silnym ośrodkiem usługowym, stanowiącym zaplecze dla sąsiednich wsi, znajdują się tu m.in.: obiekty kultury związane z opactwem cysterskim, Zespół Szkół Samorządowych, Przedszkole Publiczne, dom kultury, biblioteka, urząd pocztowy, posterunek policji, ośrodek zdrowia, zakłady produkcyjno - usługowe, podstawowe obiekty usług.

Krzeszówek - niewielka luźno zabudowana wieś łańcuchowa położona na wysokości ok. 460-470 m n.p.m., w południowo - wschodniej części gminy, we wsi dominuje Kopalnia Piasku Kwarcowego „Krzeszówek”, ponadto znajduje się tu kościół, Świetlica Gminna, podstawowe obiekty usług.

Leszczyniec - duża uprzemysłowiona wieś położona u podnóża Rudaw Janowickich, w południowo - zachodniej części gminy, znajdują się tu: 2 kościoły, biblioteka, ośrodek zdrowia, urząd pocztowy, OSP, tartak, podstawowe obiekty usług.

Lipienica - niewielka wieś łańcuchowa położona u podnóża Gór Kruczich, w południowo - wschodniej części gminy, graniczy z gminą Lubawka, wieś funkcjonalnie jest związana z Krzeszowem, znajdują się tu m.in.: leśniczówka, Świetlica Gminna, podstawowe obiekty usług.

Nowa Białka - zanikowa wieś położona w południowo - zachodniej części gminy, granicząca z gminą Lubawka.

Ogorzelec - dość duża wieś położona pomiędzy Rudawami Janowickimi, a Wzgórzami Bramy Lubawskiej, w południowo - zachodniej części gminy, graniczy z miastem Kowary, znajdują się tu: Kopalnia Ogorzelec, Świetlica Gminna, podstawowe obiekty usług.

Olszyny - długa, luźno zabudowana wieś łańcuchowa położona w dolinie Zadny, w południowo - zachodniej części gminy, graniczy z Chełmskiem Śląskim i jest z nim funkcjonalnie powiązana, we wsi zlokalizowane są podstawowe obiekty usług.

Pisarzowice - duża wieś, położona w malowniczej dolinie Żywicy u podnóża Rudaw Janowickich w zachodniej części gminy, graniczy z miastem Kamienną Górą i jest z nim funkcjonalnie związana, we wsi dominuje Zakład Wydobywania i Przemiału Dolomitu, we wsi zlokalizowane są także m.in.: Zespół Szkół Publicznych, kościół, dom kultury, punkt lekarski, urząd pocztowy, OSP, gospodarstwo agroturystyczne, podstawowe obiekty usług.

Przedwojów - wieś łańcuchowa położona w północnej części Gór Kruczich, w środkowej części gminy, od północy graniczy z miastem Kamienną Górą i jest z nim funkcjonalnie związana, we wsi zlokalizowane są m.in.: kościół, Świetlica Gminna, podstawowe obiekty usług.

Ptaszków - rozproszona wieś położona na prawym brzegu Bobru, w północno - wschodniej części gminy, graniczy z miastem Kamienną Górą i jest z nim funkcjonalnie związana, we wsi zlokalizowane są m.in.: Szkoła Podstawowa, Świetlica Gminna, OSP, podstawowe obiekty usług.

Raszów - łańcuchowa wieś malowniczo położona w dolinie Bystrka, u podnóża Rudaw Janowickich, w północnej części gminy, we wsi zlokalizowane są m.in.: kościół, Świetlica Gminna, podstawowe obiekty usług.

Rędziny - łańcuchowa wieś, malowniczo położona w dolinie Bystrka, u podnóża Rudaw Janowickich, w północno - zachodniej części gminy, we wsi dominuje Kopalnia Dolomitu Rędziny, ponadto znajdują się tu m.in.: leśniczówka, kościół, podstawowe obiekty usług.

Szarocin - dość duża wieś łańcuchowa położona w dolinie Świdnika w południowo - zachodniej części gminy, we wsi zlokalizowane są m.in.: Szkoła Podstawowa, Świetlica Gminna, Dom Pomocy Społecznej, leśniczówka, podstawowe obiekty usług.

14.2. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Gmina dysponuje obowiązującymi planami miejscowymi zagospodarowania przestrzennego dla nieznaczącej części swojego obszaru. Dokumenty te są wiążące dla inwestorów, na podstawie wypisów i wyrysów z planu mogą oni uzyskać pozwolenia na budowę.

Tabela 16. Zestawienie obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego

L.p	Nr Uchwały i data podjęcia	Przedmiot i zakres ustaleń m.p.z.p	Określenie granic obszar terenu wsi	Data i Nr aktu publikacji uchwały
1.	Uchwała Nr XIII/49/97 26.11.1997r.	uchwalenie zmian w planie ogólnym zagospodarowania gmin	Czadrów, tereny produkcyjno- usługowe	01.04.1998r Dz. U. Nr 13,poz.19 woj.jeleniogór.
2.	Uchwała Nr XIII/48/97 z 26.11.1997r.	uchwalenie zmian w planie szczegółowym	Krzeszów, tereny komunikacji samochodowej	01.04.1998r Dz.U.Nr 13 20 woj.jel.
3.	Uchwała Nr VI/23/98 26.05.1998r.	uchwalenie zmian w pl. szczegół.	Krzeszów, tereny zabudowa mieszkaniowej, tereny rolnicze, lasy	27.07.1998r. Dz.U.nr 33, poz.56 woj.jeleni ogórskiego
4.	Uchwała Nr VI/24/98 26.05.1998r.	uchwalenie zmian w planie ogólnym	Czarnów B15UT Gorzeszów E9US/w Jawiszów G13US/W Jawiszów G14K Krzeszów 19K Krzeszówek J7US/W Kopalnia Krzeszówek Janiszów (pole golfowe Jawiszów G15 UP, Lipienica RZ Ogorzelec N12US,N13 US N14UT/MN i N15 UT/MN	27.07.1998r Dz.U.Nr 33 poz.57 woj.jeleniogórsk.
5.	Uchwała Nr XX/87/08 Z 27 lutego 2008 r.	Dla terenów położonych we wsi Krzeszów, Lipienica	Tereny zabudowa mieszkaniowej	11.02.2008 Dz.U.woj. dolnośląskiego Nr 104 poz 1224
6.	Uchwała Nr III/10/01 z 29 marca 2001	uchwalenie wprowadzenia zmian w planie szczegółowym wsi Krzeszów	Tereny produkcji, usług	13.06.2001r Dz.U.woj. dolnośląskiego Nr 59,poz.704
7.	Uchwała Nr IV/20/01 z 26 kwietnia 2001 roku	uchwalenie m.p. zagosp.przestrz . dla terenu górniczego Krzeszów ek	teren górniczy kopalni „KRZESZÓWEK oraz wieś Krzeszówek	21.06.2001r. Dz.U. woj. dolnośląskie Nr 63 poz.779

8.	Uchwała Nr X/43/01 z dnia 25.10 2001 roku	uchwalenie wprowadzenie zmian w m.p.z p.gminy	Kochanów US/W Krzyszów M/U, US, W, i Z Krzyszówek US, W i Z Pisarzowice M/U Czadrów KS Lipienica US i W Przedwojów G5 Przedwojów MU	04.12.2001r. Dz.U.woj. Nr 161 poz.2261
9.	Uchwała Nr V/28/03 z dnia 27.02.2003r.	uchwalenie zmiany m.p. ogólnego z.p. gminy	Przedwojów U/P Pisarzowice Rek Pisarzowice U/P Czarnów US Krzyszów U Ogorzelec U Olszyny US	Dz.U.nr 65 z 23.05.20003r
10.	Uchwała Nr VI/40/03 z dnia 24 .04. 2003r.	uchwalenie zmiany m.p. ogólnego z.p. gminy	Krzyszów SSEMP	Dz.U.Nr 77
10.	Uchwała Nr XLII/192/09 z dnia 30.12.09	uchwalenie zmianyMPZP dla części strefy	Krzyszów SSEMP	

14.3.Uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych

W obszarze gminy występują obszary przewidziane do rozmieszczania inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Należą do nich:

- 1) drogi:
  - a) odcinek planowanej drogi ekspresowej S3,
  - b) odcinek drogi krajowej nr 5
  - c) odcinki dróg wojewódzkich nr 367, 368, 369,
  - d) odcinki dróg powiatowych,
- 2) odcinki szlaków kolejowych nr 298, 299, 300, 308.
- 3) odcinki gazociągów wysokiego ciśnienia,
- 4) odcinki linii energetycznych wysokiego napięcia.

Zakładana realizacja wymienionych powyżej zadań należy do istotnych uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy

15. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

Do podstawowych potrzeb rozwojowych gminy należy zaliczyć:

- 1) rozbudowę systemów infrastruktury technicznej i układów komunikacji,
- 2) zapewnienie ukierunkowanej promocji dla rozwoju turystyki w wyspecjalizowanych ośrodkach np. Krzeszowie,
- 3) zwiększenie rentowności funkcjonujących na terenie gminy gospodarstw rolnych (niska rentowność wynika zarówno z niskiej dochodowości rolnictwa w Polsce jak i rozdrobnienia gospodarstw rolnych, braku specjalizacji, specyfiki terenu - ostrego klimatu, niekorzystnego ukształtowania powierzchni, itp. przy dość dużej ilości mieszkańców utrzymujących się z prowadzenia tego typu działalności),
- 4) zwiększenie liczby miejsc pracy na terenie gminy oraz w jej bezpośrednim otoczeniu,

5) rozwój funkcji turystycznej.

Gmina dysponuje możliwościami rozwoju przestrzennego oraz ekonomicznego. Z analizy uwarunkowań wynikają następujące generalne konkluzje:

- 1) gmina Kamienna Góra posiada atrakcyjne położenie pod względem geograficznym - występują tu zróżnicowane formy terenu takie jak: pasma górskie o odmiennym charakterze oraz rozległe śródgórskie obniżenia, z bogactwem środowiska przyrodniczego (cenne elementy przyrody nieożywionej i ożywionej) związane jest występowanie licznych obszarów objętych ochroną lub proponowanych do ochrony,
- 2) ze zróżnicowanymi utworami geologicznymi związane jest występowanie na terenie gminy licznych surowców mineralnych takich jak: amfibolity, dolomity, kruszywa kwarcowe i żwiry, które dały podstawę do podjęcia eksploatacji i uruchomienia kopalni w Ogorzelcu, Rędzinach, Krzeszówku i na terenie Krzeszowa (na granicy gminy kopalnia Borówno),
- 3) na terenie gminy występują bogate zasoby wód podziemnych - występują tu aż trzy główne zbiorniki wód podziemnych, które podlegają najwyższej ochronie,
- 4) w gminie występują liczne zasoby cennych dóbr kultury, w tym unikalny w skali ponadregionalnej zespół krzeszowski,
- 5) gmina nie posiada naturalnych uwarunkowań sprzyjających rozwojowi rolnictwa: niska klasa gleb, pagórkowate ukształtowanie terenu, niekorzystne warunki klimatyczne, skrócony okres wegetacji,
- 6) gleby na terenie gminy są silnie zakwaszone - 76% powierzchni użytków rolnych wymaga potrzeby wapnowania,
- 7) stan sanitarny środowiska należy uznać za zadawalający, jakość wód płynących ulega ciągłej poprawie, z ogólnej powierzchni gminy 15811 ha największy udział mają indywidualne gospodarstwa rolne - 42%, grunty stanowiące mienie komunalne stanowią zaledwie 3% ogólnej powierzchni,
- 8) układ przestrzenny gminy historycznie rozwinięty na kierunkach wschód - zachód (trasa Jelenia Góra - Wałbrzych) oraz północ - południe (trasa Bolków - Lubawka) jest zdolny do dalszego rozwoju,
- 9) na terenie gminy funkcjonuje zróżnicowana działalność gospodarcza: rolnictwo i leśnictwo, drobna działalność gospodarcza oraz przemysł, dobrze funkcjonuje przemysł, szczególnie przemysł wydobywczy oraz drobna przedsiębiorczość, natomiast produkcja rolna znajduje się na niskim poziomie, mimo potencjału w tym zakresie, stosunkowo słabo rozwinięta jest działalność turystyczna.
- 10) położenie gminy w pobliżu przejścia granicznego w Lubawce oraz w ciągu planowanej drogi ekspresowej S3 może spowodować znaczne zwiększenie ruchu tranzytowego przez teren gminy.

CZĘŚĆ II- KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. CELE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

Celem strategicznym rozwoju przestrzennego gminy Kamienna Góra jest uzyskanie takiej funkcjonalno - przestrzennej struktury tej jednostki, która w harmonijny, zrównoważony sposób wykorzysta jej walory i zasoby przyrodnicze oraz kulturowe dla poprawy warunków życia mieszkańców. Cel ten będzie realizowany przez następujące cele bezpośrednie:

- 1) kompleksową ochronę przyrody i krajobrazu oraz poprawę stanu środowiska w obszarze gminy,
- 2) ochronę dziedzictwa kulturowego, służącą utrwalaniu tożsamości jednostek osadniczych gminy i utrzymaniu ich, jako głównych elementów struktury przestrzennej,
- 3) rozwój głównych gałęzi gospodarki przy wykorzystaniu w maksymalnym stopniu własnego potencjału i naturalnych predyspozycji dla rozwoju zwłaszcza, tzw. "małej" przedsiębiorczości oraz turystyki i rekreacji,
- 4) uzyskanie wysokich standardów i ładu w zagospodarowaniu przestrzennym gminy oraz harmonizację całego układu przestrzennego,
- 5) pełne wykorzystanie powiązań komunikacyjnych gminy dla jej rozwoju oraz ich rozbudowa w powiązaniu z budową drogi ekspresowej S3, modernizacją drogi krajowej Nr 5.

W modelowym ujęciu docelowego rozwoju przestrzennego gminy przyjmuje się, że głównymi elementami jej struktury funkcjonalno - przestrzennej są:

- 1) spójny system istniejących i projektowanych przyrodniczych terenów chronionych i ochrony wartościowych elementów środowiska kulturowego,
- 2) kompleksy leśne, kompleksy łąkowo - pastwiskowe i grunty orne,
- 3) kompleksy wód otwartych,
- 4) rozbudowywany system terenów zainwestowania wiejskiego,
- 5) obiekty przemysłowe, produkcyjno - usługowe i usługowe, w tym obiekty dla obsługi turystyki,
- 6) nowe tereny turystyki, wypoczynku i rekreacji w Czarnowie, Janiszowie, Krzeszowie, Krzeszówku, Leszczyńcu, Ogorzelcu, Pisarzowicach i w Rędzinach,
- 7) nowe tereny usług i działalności gospodarczej w Krzeszowie, Pisarzowicach, Przedwojowie i Ptaszkowie oraz docelowo w Jawiszowie,
- 8) tereny powierzchniowej eksploatacji surowców,
- 9) sieć szlaków turystycznych, pieszych i rowerowych oraz ścieżek dydaktycznych,
- 10) sieć dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych, gminnych i lokalnych,
- 11) sieci i urządzenia techniczne, towarzyszące istniejącej zabudowie.

Rozwój przestrzenny terenów gminy będzie miał miejsce przy przestrzeganiu przyjętych w zmianie studium zasad ochrony przyrody i krajobrazu oraz zachowaniu właściwych standardów funkcjonalnych, technicznych i estetycznych zabudowy oraz będzie obejmował:

- 1) utrzymanie istniejącej zabudowy oraz budowę nowych obiektów mieszkalnych, usługowych, gospodarczych i produkcyjnych,
- 2) rozbudowę bazy noclegowej i gastronomicznej dla aktywizacji funkcji turystycznej,
- 3) rozbudowę istniejącego układu szlaków pieszych z wytrasowaniem i oznakowaniem szlaków rowerowych i ścieżek dydaktycznych wraz z zagospodarowaniem głównych punktów widokowych i miejsc odpoczynku,
- 4) rozbudowę istniejącego układu dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych, gminnych,
- 5) modernizację oraz rozbudowę sieci infrastruktury technicznej, towarzyszącej istniejącej i projektowanej zabudowie,
- 6) prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami złóż surowców mineralnych przy zastosowaniu bieżącej, sukcesywnej rekultywacji.

Długofalowa realizacja wymienionych wyżej założeń powinna doprowadzić do uporządkowania struktury funkcjonalno - przestrzennej oraz poprawy standardów zamieszkiwania, pracy i wypoczynku. Dzięki porządkowaniu istniejącej zabudowy, jej rozwojowi na nowych terenach i wyposażeniu tych obszarów w sprawne

systemy obsługi technicznej oraz przy odpowiednim wkomponowaniu jej w spójny system ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, gmina uzyska nowoczesną zindywidualizowaną strukturę.

2. KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I KRAJOBRAZU

2.1. Zasady ochrony zasobów przyrodniczych

Zgodnie z przyjętymi celami rozwoju przestrzennego gminy Kamienna Góra zasadniczą rolę w jego ukierunkowaniu pełnić będą przyjęte kierunki ochrony środowiska przyrodniczego. Jej przedmiotem są zasoby przyrodnicze:

- 1) Rudawskiego Parku Krajobrazowego,
- 2) obszary specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000
- 3) obszar rezerwatu przyrody „Głazy Krasnoludków”
- 4) obiekty objęte ochroną w formie pomników przyrody,
- 5) inne obiekty cenne przyrodniczo położone w obszarze gminy, nieobjęte wymienionymi wyżej formami ochrony.

Celem ochrony cennych terenów i obiektów geologicznych oraz geomorfologicznych jest zachowanie ich w istniejącej postaci, uformowanej przez naturę. Dla realizacji ww. celu zakłada się w szczególności:

- 1) zachowanie wszystkich naturalnych form skalnych i odsłoneń geologicznych,
- 2) przeciwdziałanie liniowej erozji powierzchniowej na szlakach pieszych, drogach gospodarczych i rynnach zrywkowych,
- 3) likwidację miejsc nielegalnego składowania odpadów w nieczynnych kamieniołomach i ich rekultywację w kierunku leśnym oraz eliminację nielegalnych składowisk odpadów na terenach leśnych, w dolinach rzek i na terenach otwartych,
- 4) ochronę udokumentowanych zasobów złóż surowców mineralnych w istniejących, czynnych kopalniach przy prowadzeniu bieżącej, sukcesywnej rekultywacji oraz uwzględnieniu racjonalnej gospodarki tymi zasobami.

Dla ochrony środowiska glebowego na terenie gminy zakłada się zachowanie występujących tu jednostek podziałowych gleb i przeciwdziałanie ich degradacji. Dla realizacji tego celu zakłada się w szczególności:

- 1) stosowanie w zależności od potrzeb wapnowania podstawowego lub zachowawczego dla podniesienia żyzności użytków rolnych,
- 2) zwiększenie naturalnej retencji leśnej i glebowej,
- 3) zalesienie gleb niskiej jakości oraz zagrożonych erozją lub narażonych na erozję, dopuszcza się zalesienie gleb niskiej jakości na terenach położonych poza wyznaczoną granicą rolno - leśną,
- 4) likwidację miejsc nielegalnego składowania odpadów.

Celem ochrony zasobów wodnych jest zachowanie struktury ich układu hydrograficznego, ukształtowanej w wyniku oddziaływania naturalnych procesów obiegu wody. Wskazany cel osiągnięty będzie poprzez realizację następujących zadań:

- 1) pełną ochronę przed zanieczyszczeniem wód Bobru - głównej arterii wodnej regionu i doprowadzenie do uzyskania docelowo I klasy czystości wód,
- 2) kompleksowe uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej w całym obszarze zlewni Bobru oraz likwidację lokalnych źródeł zanieczyszczeń wód na terenie gminy,
- 3) ochronę źródeł i stref źródłiskowych rzek i potoków oraz ujęć wodnych,
- 4) wspomaganie naturalnych procesów wzbogacania, retencji oraz samooczyszczania się rzek i potoków na terenie gminy.

Nadrzędnym celem ochrony ekosystemów leśnych jest prowadzenie planowej gospodarki leśnej w oparciu o obowiązujące planu urzędania lasu Nadleśnictwa Kamienna Góra i Nadleśnictwa Śnieżka. Realizacja tego celu powinna odbywać się w zgodzie w wymogami ochrony zasobów przyrodniczych obszaru, a w szczególności:

- 1) ochrona naturalnej różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych, zbliżonych ze zbiorowisk zbliżonych do naturalnych,
- 2) wspomaganie naturalnych procesów regeneracyjnych w obszarach leśnych z dużym udziałem zbiorowisk autogenicznych,

- 3) odtworzenie zbiorowisk leśnych mieszanych, z większym udziałem gatunków liściastych,
- 4) powstrzymanie procesów degradacji stosunków wodnych w lasach, z odtwarzaniem śródleśnych zbiorników retencyjnych, wykorzystujących istniejące naturalne ciek wodne.

Celem ochrony ekosystemów nieleśnych i flory jest zachowanie pełnej różnorodności świata roślin, a w szczególności gatunków należących do roślin zagrożonych wskutek różnorodnej działalności człowieka. Dla zapewnienia skutecznej ochrony ekosystemów nieleśnych i różnorodności florystycznej zakłada się następujące działania:

- 1) zapewnienie trwałej ochrony najcenniejszym fragmentom ekosystemów nieleśnych z populacjami rzadkich i zagrożonych gatunków roślin poprzez utworzenie rezerwatów lub użytków ekologicznych,
- 2) zapewnienie czynnej ochrony ekosystemów łąkowych i pastwiskowych poprzez zachowanie dotychczasowych form ich użytkowania (koszenie, wypas),
- 3) prowadzenie stałej kontroli stanu najbardziej zagrożonych gatunków w objętych ochroną obiektach.

Celem ochrony fauny jest zachowanie rzadkich gatunków chronionych zwierząt, zwłaszcza zagrożonych w Polsce, poprzez ochronę ich biotopów i nisz ekologicznych, a także najcenniejszych pod względem składu gatunkowego i bioróżnorodności. Dla realizacji tego celu przyjmuje się następujące zadania:

- 1) ochronę naturalnych ostoi zwierząt leśnych tj. tzw. zwierzyny łownej i łączących je korytarzy ekologicznych,
- 2) zachowanie lub przywrócenie utraconej bioróżnorodności środowiska przyrodniczego, poprzez utrzymanie lub wzbogacenie różnorodności siedlisk,
- 3) minimalizację wpływów antropogenicznych, w tym m.in.: regulacji niektórych odcinków rzek i potoków oraz prowadzenia prac melioracyjnych, szczególnie o charakterze wyłącznie odwadniającym.

2.2. Ochrona zasobów przyrodniczych Rudawskiego Parku Krajobrazowego

Zasady ochrony zasobów przyrodniczych Rudawskiego Parku Krajobrazowego określa Rozporządzenie Nr 7 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 7 maja 2007 r. w sprawie Rudawskiego Parku Krajobrazowego. Na jego podstawie na terenie Parku wprowadza się na jego podstawie następujące zakazy:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- 2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, lęgów, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarłisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej,
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,
- 4) pozyskiwania dla celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów,
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- 7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej,
- 8) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych oraz starorzeczy,
- 9) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych,
- 10) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkowej,
- 11) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych,
- 12) organizowania rajdów motorowych i samochodowych.

Zmiana studium ustala utrzymanie wymienionych wyżej ograniczeń do momentu zmiany Rozporządzenia Wojewody, będącego podstawą prawną ich wprowadzenia. Ograniczenia te mogą zostać zmienione nowym rozporządzeniem w sprawie Parku lub zapisami planu jego ochrony.

2.3. Ochrona zasobów przyrodniczych obszarów Natura 2000

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym od 1992 r. w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej.

Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 jest Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków i Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Obszar gminy leży w granicach następujących obszarów Natura 2000:

- 1) specjalne obszary ochrony siedlisk SOO:
  - a) „Karkonosze” (kod obszaru PLH020006),
  - b) „Rudawy Janowickie” (kod obszaru PLH020011),
  - c) „Góry Kamienne” (kod obszaru PLH020038),
- 2) obszar specjalnej ochrony ptaków OSO „Karkonosze” (kod obszaru PLB020007).

Przedmiotem ochrony w granicach wymienionych wyżej obszarów są:

- 1) typy siedlisk wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG,
- 2) gatunki, których dotyczy Artykuł 4 Dyrektywy Rady 79/409/EWG i gatunki wymienione w Załącznikach I i II Dyrektywy Rady 92/43/EWG, w tym w szczególności:
  - a) ptaki wymienione w Załączniku I, w tym gatunki regularnie migrujące,
  - b) ssaki, płazy i gady, ryby, bezkręgowce wymienione w Załączniku II.

Szczegółowe zestawienia gatunków fauny i flory objętych ochroną w ramach obszarów Natura 2000 zawierają Standardowe Formularze Danych, sporządzone dla każdego z obszarów. W ich granicach obowiązują przepisy szczególne, działania inwestycyjne tam prowadzone mogą wymagać przeprowadzenia postępowania w sprawie oddziaływania na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199 poz. 1227).

Część obszarugminy leży z zasięgu ostoi ptaków wytypowanej w zgodzie z kryteriami Międzynarodowego Towarzystwa Ochrony Ptaków IBA. Obecnie prowadzone są prace nad zdefiniowaniem granic tego obszaru, określanego jako potencjalny obszar ochrony ptaków PLB020010 „Sudety Wałbrzysko- Kamiennogórskie”.

2.4. Inne obszary i obiekty wskazane do ochrony

W obszarze gminy znajduje się szereg obiektów przyrodniczych, kwalifikujących się do indywidualnej ochrony w związku z występowaniem chronionych gatunków fauny:

- 1) kamieniołom dolomitu - teren położony na zachód od wsi Rędziny, ochronę proponuje się ze względu na występowanie najwyższego na terenie Dolnego Śląska stanowiska lęgowego sieweczki rzecznej oraz występowanie dziwonii zwyczajnej,
- 2) Bukowa Góra, ochronę proponuje się ze względu na występowanie jastrzębia i trzmielojada,
- 3) Dolina Świdnika - teren północnej części doliny Świdnika, obejmujący koryto rzeki wraz z przyległymi łąkami, ochronę proponuje się ze względu na występowanie chronionych gatunków ptaków: siniaka, strumieniówki, pluszcza, świerszczaka, dziwonii zwyczajnej, bociana czarnego, kruka, turkawki, derkacza, przepiórki oraz dzięcioła zielonosiwego, w potoku Świdnik i w dolnych partiach jego dopływów żyje także chroniony gatunek ryby - strzebla potokowa, której towarzyszy tam rzadki głowacz białopłetwy,
- 4) doliny Opatówki i Bystrka - wraz z otaczającym go wąskim pasem łąk, ochronę proponuje się ze względu na występowanie chronionych gatunków ptaków: świerszczaka, dziwonii zwyczajnej, turkawki, derkacza oraz słonki. W potoku Opatówka i w dolnych partiach jego dopływów żyje także chroniony gatunek ryby -strzebla potokowa,
- 5) odcinek Doliny Bobru - jest to fragment doliny Bobru pomiędzy Jawiszowem, a miastem Kamienną Górą z zachowanymi tu jeszcze, wysychającymi starorzeczami Bobru, ochronę proponuje się ze względu na

występowanie chronionych gatunków ptaków: remiza, pluszcza, pliszki górskiej oraz świerszczaka, a także występowanie w rzece chronionego gatunku ryb -strzebli potokowej,

- 6) ciek wodny koło Olszyn - nieduża dolina, położona na zachód od wsi Olszyny. Ochronę proponuje się ze względu na występowanie chronionych gatunków ptaków: turkawki, świerszczaka i pluszcza,

Uzupełniają je obiekty przyrodnicze, kwalifikujące się do indywidualnej ochrony w związku z występowaniem chronionych gatunków flory:

- 1) łąki na Przełęczy Rędzińskiej - kompleks podmokłych, zabagnionych łąk na stokach między Dzięczą Górą a Bielcem,
- 2) łąki nad Czarnowem - fragmenty jałowych łąk, położone 400 m na północny - zachód od gospodarstwa agroturystycznego „Czartak”,
- 3) łąki u podnóża Góry Bukowej- kompleks podmokłych łąk na stokach Bukowej nad Czarnowem,
- 4) łąki nad Ogorzelcem - fragmenty ubogich, jałowych, częściowo podmokłych łąk, położone pomiędzy Przełęczą Kowarską, a Górą Rudnik,
- 5) łąki koło Przełęczy Kowarskiej - kompleks jałowych częściowo podmokłych łąk położonych poniżej drogi w kierunku Lubawki, znaczne powierzchnie zajmują fragmenty z masowym wystąpieniem wszewłogi górskiej,
- 6) łąki między Ogorzelcem a Szarocinem - kompleks podmokłych łąk i turzycowych młak ze stanowiskiem m.in. arniki górskiej, gnidosza rozesłanego, storczyka szerokolistnego i ciemiężycy zielonej,
- 7) łąki między Ogorzelcem a Paczynem - fragmenty jałowych, częściowo podmokłych łąk położonych przy potoku na skraju lasu, rosną tu stosunkowo bogate populacje storczyków: gołki długoostrogowej, podkolana białego i kruszczyka szerokolistnego, arniki górskiej,
- 8) łąki koło Nowej Białki - kompleks podmokłych łąk i turzycowych młak z dobrze zachowanymi fitocenozy z rzędu Molinietalia na rozlewiskach licznych potoków, bogate stanowiska mają tu również: storczyk szerokolistny i listera jajowata,
- 9) łąki koło Szarocina - rozległy wielohektarowy kompleks podmokłych łąk w dolinie Świdnika z dobrze zachowanymi fitocenozy z rzędu Molinietalia, ponadto występują tu stanowiska roślin chronionych, takich jak: storczyk szerokolistny, listera jajowata, podkolan biały, gnidosz rozesłany i ciemiężca zielona,
- 10) łąki na zboczach góry Szubieniczna nad Pisarzowicami - kompleks nasłonecznionych łąk na silnie eksponowanych stokach ze stanowiskiem storczyka bżowego i wielu roślin ciepłolubnych,
- 11) łąki koło Raszowa - kompleks łąk położonych między górą Szubieniczna a górą Czubata, obejmujący podmokłe łąki i turzycowe młaki na rozlewiskach potoku oraz jałowe łąki na eksponowanych stokach bezmiennego wzgórze, występują tu bogate stanowiska wielu roślin chronionych, m.in.: kruszczyka błotnego, storczyka szerokolistnego, gołki długoostrogowej, listery jajowatej, storczyka bżowego i rojnika pospolitego oraz stanowiska roślin rzadkich: turzycy dawala, świbki błotnej, bobrka trójlistkowego i dziewięciornika błotnego,
- 12) łąki koło Kamiennej Góry na stokach Wielkiej Kopy- jedyna w obszarze gminy populacja pełnika europejskiego,
- 13) buczyna koło Przedwojowa - fragmenty żyznego lasu bukowego położone na południowy zachód od wsi z bardzo bogatą populacją lilii złotogłów, w runie rosną ponadto: wawrzynek wilcze łyko, kopytnik pospolity, marzanka wonna i czerniec gronkowy,
- 14) łąki koło Olszyn - wielohektarowy kompleks łąk z rzędu Molinietalia i podmokłych psiar, położony tuż za torami kolejowymi na rozlewiskach Olszanicy, występuje tu obfita populacja arniki górskiej oraz stanowiska storczyka szerokolistnego, listery jajowatej i gnidosza rozesłanego,
- 15) łąki na rozlewiskach Jawiszówki - kilkuhektarowy, położony po prawej stronie drogi z Olszyn do Gorzeszowa, kompleks podmokłych łąk i młak na rozlewiskach potoku, znaczne powierzchnie zajmują tu zbiorowiska z turzycą prosowatą oraz stanowiska śnieżycy wiosennej, storczyka szerokolistnego i wierzby rokity,
- 16) łąki na wschód od Kochanowa - suche, nasłonecznione i kwieciste łąki ok. 1 km na wschód od wsi na stromych zboczach pagórków obok niewielkiego kompleksu leśnego, występują tu stanowiska m.in.: podkolana białego, gołki długoostrogowej, dziewięciła bezłodygowego oraz szeregu roślin ciepłolubnych, takich jak koniczyny pagórkowej, przelotu pospolitego, czy krwiciągu mniejszego,
- 17) łąki koło Kochanowa - kompleks podmokłych łąk z rzędu Molinietalia i turzycowych młak położonych około 1,5 km od wsi przy potoku pod lasem, występują tu populacje m.in. listery jajowatej, storczyka szerokolistnego, śnieżycy wiosennej, zimowita jesiennego. Z ciekawych roślin rosną tu ponadto: starzec kędzierzawy, kozłek dwupienny, turzycy dawala i wierzba rokita.

O formie ochrony tych obszarów powinny zdecydować badania, służące weryfikacji zapisów waloryzacji przyrodniczej gminy.

3. KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

3.1. Zasady ochrony środowiska kulturowego i krajobrazu

Zgodnie z przyjętymi celami rozwoju przestrzennego gminy w jego ukierunkowaniu równie ważną rolę jak ochrona środowiska przyrodniczego pełnić będzie ochrona wartości kulturowych. Celami ochrony tych wartości są:

- 1) ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego gminy,
- 2) utrzymanie i wyeksponowanie zabytków i struktury krajobrazu kulturowego,
- 3) zachowanie i kształtowanie wartości środowiska antropogenicznego i zapewnienie jego trwałego użytkowania.

W zmianie studium zakłada się, że ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego, utrzymanie i wyeksponowanie zachowanych zasobów i struktury krajobrazu kulturowego gminy dotyczyć będzie:

- 1) układu i reliktyw osadnictwa prehistorycznego,
- 2) średniowiecznej i nowożytnej struktury osadniczej,
- 3) historycznych nawarstwień i przekształceń cywilizacyjno-kulturowych,
- 4) niematerialnych wartości historycznych i społecznych.

Zachowanie i kształtowanie wartościowych obiektów dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienie ich trwałego użytkowania poprzez:

- 1) ochronę wartościowych stanowisk archeologicznych, cennych układów ruralistycznych, zabytków budownictwa, techniki, zieleni zabytkowej i nekropolii,
- 2) ochronę prawno-administracyjną tradycyjnych form zagospodarowania terenu i budownictwa,
- 3) kształtowanie współczesnych form zabudowy i zagospodarowania terenu z poszanowaniem tradycji i wykorzystaniem wzorców regionalnych.

W stosunku do krajobrazu naturalnego i ukształtowania terenu zakłada się:

- 1) utrzymanie podstawowej funkcji terenu determinującej krajobraz poszczególnych miejscowości i ich ekspozycji,
- 2) zachowanie atrakcyjnych krajobrazowo krawędzi kompleksów leśnych, zamykających obszary otwarte w otoczeniu miejscowości,
- 3) zachowanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym dominant kulturowych i krajobrazowych, utrzymanie ich roli w otoczeniu,
- 4) zahamowanie niekorzystnych procesów degradacji krajobrazu: wycinania zadrzewień przydrożnych i śródpolnych, intensywnego pozyskiwania kruszyw, obudowy brzegów jezior i cieków wodnych tymczasowymi obiektami turystycznymi, prowadzenia zrębów zupełnych drzewostanów.

W stosunku do układu przestrzennego siedlisk zakłada się:

- 1) utrzymanie historycznych układów przestrzennych wsi, zasad lokalizacji zabudowy i zagospodarowania terenu,
- 2) wypełnianie ubytków tradycyjnej zabudowy,
- 3) utrzymanie i nie ograniczanie ekspozycji: układów przestrzennych siedlisk, pomników i krzyży, kamieni milowych, dawnych urządzeń technicznych i komunikacyjnych oraz układów komponowanej zieleni parków, cmentarzy i obsadzeń przydrożnych i śródpolnych.

W stosunku do zachowanych elementów układu komunikacyjnego miejscowości zakłada się utrzymanie:

- 1) historycznie ukształtowanej sieci dróg jako dominującej,
- 2) charakterystycznych przekrojów, nawierzchni i rodzaju obsadzeń istniejącego układu dróg w miejscach, gdzie nie wpływa to ujemnie na przepustowość dróg,
- 3) układu komunikacji kolejowej jako potencjalnego terenu do wykorzystania turystycznego (komunikacji pieszej, rowerowej).

W stosunku do zabudowy zakłada się:

- 1) utrzymanie i promocja lokalnej tradycji budowlanej tzw. „domu sudeckiego” w odniesieniu do rewaloryzacji starej i projektowaniu nowej zabudowy,
- 2) zapobieganie powstawaniu ubytków w zabudowie historycznej i tworzenie warunków do ich ponownej zabudowy,
- 3) utrzymanie i eksponowanie wartości zabudowy historycznej, jej proporcji, formy, dachów, wielkości i układu otworów, rodzaju stolarki i jej zdobnictwa, materiału budowlanego,
- 4) kształtowanie walorów estetycznych nowej zabudowy mieszkalnej, rekreacyjno-turystycznej i produkcyjnej poprzez nawiązywanie do tradycji i wartości regionalnych w zakresie określania formy architektonicznej i dopuszczalnego do użycia materiałów budowlanych.

W stosunku do indywidualnych wartości zabytkowych zakłada się:

- 1) ochronę przed dewastacją wartościowych stanowisk archeologicznych,
- 2) zachowanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym obiektów wpisanych i nie wpisanych do rejestru zabytków oraz zewidencjonowanej zabudowy i innych elementów zagospodarowania i wyposażenia miejscowości.

W stosunku do wartości niematerialnych zakłada się:

- 1) utrzymanie historycznego nazewnictwa miejscowości i obiektów topograficznych,
- 2) ochronę miejsc związanych ze sprawowaniem praktyk religijnych w miejscowościach, gdzie nie ma kościołów – krzyży i kapliczek przydrożnych, skupiających wiernych na polowych modlitwach i nabożeństwach,

Ochrona wartości kulturowych będzie realizowana poprzez:

- 1) wprowadzanie do zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustaleń zawierających granice stref ochrony konserwatorskiej i odpowiednie ustalenia dla działań w tych strefach,
- 2) uzgadnianie ze Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu na obszarach historycznych układów przestrzennych, w proponowanych strefach ochrony konserwatorskiej i dla prac remontowo-budowlanych na obiektach wpisanych i zakwalifikowanych do wpisu do rejestru zabytków,
- 3) utrzymywanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym budynków i budowli historycznych stanowiących własność gminy,
- 4) porządkowanie i utrzymywanie historycznych nekropolii - nieczynnych cmentarzy ewangelickich.

3.2. Zasady ochrony obszarów w systemie stref ochrony konserwatorskiej

3.2.1. Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej opactwa cystersów w Krzeszowie

Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej opactwa cystersów w Krzeszowie obejmuje obszar wpisany do rejestru Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, wraz z położonymi w jej obrębie obiektami, do których należą: kościół klasztorny p.w. Matki Bożej Łaskawej wraz z przylegającymi od wschodu Mauzoleum Piastów i kaplicą Marii Magdaleny z Grobem Pańskim, kościół pomocniczy p.w. św. Józefa, budynek klasztoru, Dom Gościnny, budynki gospodarcze przylegające do muru klasztornego oraz zespół kaplic Kalwarii, wymogi konserwatorskie w obszarze strefy mają charakter nadrzędny nad działalnością inwestycyjną i gospodarczą.

W obrębie strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej ochronie podlega utrzymanie:

- 1) podstawowego wykształconego historycznie układu drogowego, z dopuszczeniem modernizacji jego nawierzchni,
- 2) wielkości działek i zasad ich parcelacji, usytuowania wjazdów,
- 3) charakteru zabudowy w zakresie jej:
  - a) podstawowej funkcji,
  - b) skali, wysokości i intensywności,
  - c) usytuowania względem historycznych linii zabudowy,
  - d) kolorystyki,

- e) detalu architektonicznego,
- 4) lokalnych układów zieleni rekreacyjnej, użytkowej, ze szczególnym uwzględnieniem ogrodów klasztornych,
- 5) elementów małej architektury, w tym zabytkowych obiektów kultu religijnego: kaplic, figur, krzyży i pomników.

Do warunków ochrony obiektów położonych w granicach strefy należy:

- 1) zakaz ingerencji w podstawowy układ przestrzenny zabudowy.
- 2) nakaz uzgadniania wszelkich działań inwestycyjnych ze służbami Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

3.2.2. Strefy ochrony historycznych układów zabudowy i ich otoczenia

Zmiana studium ustala system stref ochrony historycznych układów zabudowy miejscowości gminy i ich otoczenia, w granicach tych stref ochronie podlega:

- 1) rozplanowanie i przekroje ulic i placów wraz z ich nawierzchniami,
- 2) linie zabudowy (usytuowanie budynków, obiektów gospodarczych),
- 3) formy architektoniczne zabudowy mieszkalnej i gospodarczej (w tym gabaryty wysokościowe, formy dachów, tradycyjnie stosowany materiał budowlany),
- 4) historyczne obiekty małej architektury,
- 5) zieleni komponowana w postaci alejowych lub szpalerowych obsadzeń ulic i in.

Do działań ochronnych w granicach stref należy:

- 1) utrzymanie charakteru istniejących układów historycznej zabudowy i jej otoczenia,
- 2) kształtowanie planowanej zabudowy w nawiązaniu do historycznych wzorów scharakteryzowanych w rozdziale: „6.2. Charakterystyka wartości kulturowych miejscowości gminy” oraz zgodnie z poniższymi wytycznymi:
  - a) lokalizowania ciągów nowej zabudowy w nawiązaniu do historycznych podziałów nieruchomości, w tym ciągów komunikacyjnych (dróg polnych),
  - b) zakazu wprowadzania zabudowy szeregowej w obrębie miejscowościach: Czadrów, Czarnów, Krzeszów, Rędziny,
  - c) nakazu stosowania symetrycznych dachów dwuspadowych o nachyleniu połaci w zakresie 30-45°,
  - d) preferowania zwartej bryły budynku, dostosowania formy architektonicznej i parametrów kształtowania zabudowy do budynków posiadających zachowane, reprezentatywne cechy lokalnej architektury, znajdujących się w otoczeniu planowanego obiektu,
  - e) stosowanie stonowanej kolorystyki elewacji obiektów, zsynchronizowanej z oryginalną kolorystyką obiektów historycznych w otoczeniu,
  - f) ograniczenie stosowania materiałów budowlanych służących wykończeniu elewacji i połaci dachowych do materiałów historycznie wykorzystywanych w regionie (takich jak kamień drewno, elementy ceramiki budowlanej, łupek).
  - g) dopuszczenie stosowanie pokryć dachowych wykonanych z papy, blachy blachodachówki jako uzupełnień tych typów pokrycia na istniejących obiektach.

3.2.3. Strefy ochrony ekspozycji zabytkowych założeń przestrzennych

Zmiana studium ustala ponadto system stref ochrony ekspozycji zabytkowych założeń przestrzennych, obejmujących tereny umożliwiające widok z ustalonych kierunków widokowych, w obrębie tej strefy ochronie podlega teren niezabudowany stanowiący zabezpieczenie widoku na zabytek. W obszarze tych stref ustala się wprowadzanie w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zakazu zabudowy.

3.3. Zasady ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków

W obrębie obiektów wpisanych do rejestru zabytków dla ochrony ich form architektonicznych (wysokości, formy dachu, kompozycji elewacji wraz z detalem architektonicznym i stolarką, materiału budowlanego) oraz ich funkcji, zmiana studium zakłada następujące zasady ochrony:

- 1) nakaz trwałego zachowania formy architektonicznej i substancji budowlanej obiektu,

- 2) nakaz utrzymania otoczenia obiektu zabytkowego zgodnie z historycznym zagospodarowaniem,
- 3) nakaz uzyskania zezwolenia Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dla dokonywania wszelkich zmian w obiekcie zabytkowym.

Postuluje się wpisanie do rejestru zabytków zespołu dworskiego w Kochanowie.

3.4. Zasady ochrony obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków

Obiekty w gminnej ewidencji zabytków, podlegają wymogom ochronnym dla zachowania ich form architektonicznych (bryły, wysokości, formy dachu, kompozycji elewacji wraz z detalem architektonicznym i stolarką, materiału budowlanego).

Dla wymienionych wyżej celów ochrony, w obrębie tych obiektów obowiązują:

- 1) nakaz zachowania w niezmienionej formie bryły budynku, ilości kondygnacji i ich wysokości, historycznego układu i geometrii połączy dachowych,
- 2) nakaz stosowania materiałów budowlanych użytych do budowy obiektu w jego pierwotnej formie, lub wizualnie i technologicznie do nich zbliżonych,
- 3) dopuszczenie prac mających na celu przywrócenie pierwotnej formy budynków,
- 4) dopuszczenie adaptacji budynków dla potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym budowy zewnętrznych ramp, poszerzenie otworów wejściowych, montażu wewnętrznych urządzeń windowych,
- 5) zakaz stosowania zewnętrznych dociepleń na elewacjach,
- 6) zakaz stosowania pokryć elewacji z tworzyw sztucznych i metalu (w szczególności płyt preizolowanych, sidingu),
- 7) zakaz przebudowy polegającej na zmianie geometrii elewacji i rozmieszczenia otworów okiennych i drzwiowych, z wyłączeniem prac służących adaptacji budynków dla potrzeb osób niepełnosprawnych,
- 8) nakaz stosowania kolorystyki elewacji harmonizującej z otoczeniem i historycznym charakterem budynku, zbliżonej do kolorów tradycyjnych materiałów budowlanych, takich jak: drewno, kamień, cegła oraz kolorów uzyskiwanych z naturalnych pigmentów,
- 9) zakaz stosowania pokryć dachowych wykonanych z: blachodachówki, blachy, papy, gontu papowego, z wyjątkiem uzupełnień istniejących typów pokrycia,
- 10) dopuszczenie stosowania jako pokryć łupka (lub jego syntetycznych odpowiedników), pokryć ceramicznych oraz innych historycznie wykorzystywanych w regionie,
- 11) nakaz zachowania w obrębie budynku jednolitej kolorystyki stolarki okiennej i drzwiowej, jej formy i podziałów (wykluczony podział międzyszybowy),
- 12) dopuszczenie rozbiórki budynku zabytkowego po uprzednim wykonaniu prac dokumentacyjnych (kart ewidencyjnych zabytku architektury i budownictwa).

3.5. Zasady ochrony obiektów i obszarów w systemie stref ochrony stanowisk archeologicznych

W zakresie ochrony dziedzictwa archeologicznego w obszarze gminy zakłada się, że będzie ona polegać na utrzymaniu zachowanych zasobów, przede wszystkim układów bądź pojedynczych relikwów osadnictwa prehistorycznego i średniowiecznego. Celem tej ochrony jest zachowanie rozpoznanych stanowisk archeologicznych oraz dokumentowanie nowoodkrytych stanowisk w toku badań i nadzoru archeologicznego.

W sporządzanych w przyszłości zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić wskazane w tabelach i na mapach stanowiska archeologiczne wraz z zawartymi w zapisach zmiany studium propozycjami zasięgu strefochrony stanowisk archeologicznych. Zasięg tych stref powinien podlegać weryfikacji i uszczegółowieniu na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w uzgodnieniu z Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Zmiana studium zakłada wyznaczenie następujących stref ochrony stanowisk archeologicznych w obszarze gminy:

- 1) strefy wykopaliskowej „W” ustanowionej dla otoczenia opactwa cysterskiego w Krzeszowie w granicach objętych wpisem na listę pomników historii, w jej zasięgu planowane zamierzenia inwestycyjne związane z pracami ziemnymi należy prowadzić w trybie ratowniczych badań archeologicznych, na podstawie

pozwolenia na prowadzenie badań wydanego przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków przed wydaniem pozwolenia na budowę,

- 2) stref obserwacji archeologicznej „OW”, w ich zasięgu planowane zamierzenia inwestycyjne związane z pracami ziemnymi należy uzgodnić z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w zakresie ustalenia konieczności ich prowadzenia pod nadzorem archeologicznym przed wydaniem pozwolenia na budowę, dla robót nie wymagających pozwolenia na budowę – przed realizacją inwestycji.

4. KIERUNKI ROZWOJU PRZEMYSŁU I EKSPLOATACJI SUROWCÓW

4.1. Kierunki rozwoju terenów zabudowy techniczno- produkcyjnej

Aktywizacja gospodarcza terenów gminy jest jednym z czynników jej rozwoju przestrzennego. Ukierunkowaniu rozwoju gospodarczego gminy służyć powinno zintegrowane podejście do planowania, obejmujące zagadnienia środowiskowe, gospodarcze, społeczne i przestrzenne. Działalność produkcyjna będzie rozwijana w obszarach stref rozwoju:

- 4) w miejscowości Krzeszów, obejmujących tereny w istniejącej zabudowie w obszarze miejscowości oraz tereny Specjalnej Strefy Ekonomicznej,
- 5) w miejscowości Ogorzelec,
- 6) w miejscowości Piszczowice, obejmujących tereny w istniejącej zabudowie w obszarze miejscowości oraz planowane tereny o tym przeznaczeniu w otoczeniu miejscowości w rejonie drogi wojewódzkiej Nr 367,
- 7) w otoczeniu węzłów komunikacyjnych planowanej drogi ekspresowej S3 w miejscowościach Janiszów i Ptaszków w zasięgu dopuszczonym dostępem z dróg publicznych, zdefiniowanym przepisami szczególnymi,
- 8) w miejscowości Rędziny.

4.2. Kierunki rozwoju wydobywania surowców mineralnych

W rozwoju przemysłu i eksploatacji surowców istotne znaczenie dla gospodarki gminy ma utrzymanie istniejących zakładów przemysłowych oraz wydobywania surowców mineralnych. W szczególności zakłada się:

- 1) utrzymanie istniejących zakładów przetwórczych Piszczowicach i Ogorzelcu oraz prowadzenie na ich terenach działalności zgodnie z wymogami ochrony środowiska,
- 2) kontynuację wydobywania surowców mineralnych ze złóż:
  - a) dolomitu Rędziny I,
  - b) amfibolitu Ogorzelec,
  - c) melafiru Borówno I,
  - d) pospółki Olszyny,
- 3) rozpoczęcie eksploatacji złoża Ogorzelec I,
- 4) rekultywację i etapowe przekształcanie terenów złoża „Krzeszówek” w kierunku wodno -rekreacyjnym z towarzyszącymi usługami sportu i turystyki oraz zielenią urządzoną, zakłada się, że kopalnia „Krzeszówek” przekazywać będzie sukcesywnie tereny położone w granicach obszaru i terenu górniczego, w tym tereny poprzemysłowe pod działalność nie związaną z eksploatacją surowców, osobom fizycznym, prawnym lub Gminie Kamienna Góra,
- 5) rekultywację terenów cegielni w Krzeszowie w kierunku rekreacyjno - turystycznym z urządzoną zielenią towarzyszącą.

Warunkiem obniżania uciążliwości eksploatacji surowców mineralnych i ich przetwarzania jest zapewnienie odpowiednich warunków ich wywozu z obszarów wydobywania, w tym zakresie zmiana studium ustala wykorzystanie do tych celów transportu kolejowego, drogowego.

Istotne znaczenie dla rozwoju i gospodarki gminy Kamienna Góra ma rozwój przemysłu i eksploatacji surowców. Zmiana studium dopuszcza dokumentowanie nowych złóż w obszarze gminy, z przeznaczeniem do eksploatacji przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu. Zmiana studium zakłada wyłączenie z tych działań obszarów:

- 1) Gór Krucznych na zachód od Betlejem i południe od Przedwojowa do okolic Anielskiej Góry, w zasięgu naturalnych zlewni ujęć wody w miejscowościach: Przedwojów i „Betlejem” w Krzeszowie,

- 2) południowo wschodnich stoków góry Bielec i południowych obszarów Dziczej Góry w Rędzinach, w zasięgu naturalnych zlewni ujęć wody 1, 2 i 3 w miejscowości Rędziny.

5. KIERUNKI ROZWOJU USŁUG

Zakłada się następujące kierunki rozwoju gospodarczego:

- 1) zwiększanie zatrudnienia mieszkańców gminy w ramach działalności pozarolniczej, poprzez:
- 2) rozwój miejsc pracy w Specjalnej Strefie Ekonomicznej Małej Przedsiębiorczości S.A. w Kamiennej Górze, oraz rozwój usług wspomagających funkcjonowanie obiektów strefy,
- 3) rozwój lokalnej przedsiębiorczości.

Szczególne znaczenie dla aktywizacji gospodarczej gminy posiadać będzie rozwój lokalnej przedsiębiorczości, osiągnięty m.in. poprzez tworzenie instrumentów wspierających powstające podmioty (np. wprowadzenie ulg podatkowych, zapewnienie doradztwa ekonomicznego i prawnego, ułatwienie dostępu do informacji o procedurze zakładania firmy) w formie zorganizowanego kompleksu gospodarczego, zorientowanego na wspomaganie przedsiębiorstw poprzez dostarczanie odpowiedniej do potrzeb powierzchni na działalność gospodarczą obsługi biurowej, usług wspierających biznes oraz pomocy w pozyskiwaniu środków finansowych.

6. KIERUNKI ROZWOJU PRODUKCJI ROLNEJ

Rozwój rolnictwa w obszarze gminy wiąże się z potrzebą głębokiej restrukturyzacji jego form organizacyjnych, struktury władania, a także z potrzebą rewizji tradycyjnych form i kierunków funkcjonowania rolnictwa. O kierunkach rozwoju rolnictwa decydować powinno uwzględnienie naturalnych predyspozycji terenu oraz warunków ekonomicznych produkcji rolnej, przy czym decydujące znaczenie ma polityka rolna państwa, określająca m. in. mechanizmy ustalania cen na produkty rolne i środki produkcji dla rolnictwa oraz poziom opłacalności poszczególnych form produkcji. Analizy uwarunkowań środowiskowo ekonomicznych gminy pozwalają na przyjęcie założeń, że preferowanym kierunkiem rozwoju rolnictwa powinna być hodowla.

Do ważniejszych kierunków rozwoju rolnictwa w gminie należeć będzie:

- 1) zwiększanie powierzchni gospodarstw,
- 2) specjalizację gospodarstw rolnych,
- 3) tworzenie organizacji producentów rolnych.

Obok uprawiania tradycyjnych form rolnictwa zakłada się wprowadzenie form alternatywnych i komplementarnych. Takimi formami gospodarowania, dobrze wkomponowanymi w warunki naturalne gminy, a ponadto w znacznym stopniu podnoszącymi dochodowość gospodarstw, może być uprawianie rolnictwa ekologicznego i prowadzenie gospodarstw agroturystycznych jako funkcji wspomagającej działalność rolniczą. Zakłada się wprowadzenie funkcji agroturystycznej w zasadzie we wszystkich wsiach gminy, a w szczególności położonych na obrzeżu Rudaw Janowickich, Gór Kruczych i Zaworów.

7. KIERUNKI ROZWOJU PRODUKCJI LEŚNEJ

Kierunki rozwoju produkcji leśnej na terenach pozostających we władaniu Lasów Państwowych ustalone są w okresowo sporządzanych planach urzędzeniowych gospodarstw leśnych Kamienna Góra oraz „Śnieżka” w Kowarach. Planowane dolesienia będą wykonywane na gruntach nieleśnych zakładanych do przekazywania przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa. Ich przeprowadzenie ma na celu zoptymalizowanie obecnego przebiegu granicy rolno - leśnej.

Dla prowadzenia skutecznej gospodarki leśnej w obszarze gminy zakłada się w szczególności:

- 1) zachowanie dotychczasowej lokalizacji istniejących obiektów związanych z prowadzeniem gospodarki leśnej,
- 2) zakaz rozwijania plantacji drzew szybko rosnących na terenach leśnych w obszarze Rudawskiego Parku Krajobrazowego,
- 3) modernizację istniejącej sieci dróg leśnych,

- 4) udostępnienie dla rekreacji i turystyki wyznaczonych do tego obszarów leśnych, a w tym: wykorzystanie części dróg leśnych jako szlaków pieszych i rowerowych oraz wyznaczenie na terenach lasów zorganizowanych miejsc wypoczynku.

8. KIERUNKI ROZWOJU REKREACJI I TURYSTYKI

Warunki naturalne i kulturowe terenów gminy predysponują ją do rozwoju funkcji turystyczno - wypoczynkowej. Zakłada się tu stworzenie komplementarnej, zindywidualizowanej oferty gminnej w dziedzinie rozwoju turystyki, uzupełniającej oferty głównych ośrodków turystycznych Sudetów Zachodnich i Środkowych, takich jak: Karpacz, Szklarska Poręba i Wałbrzych.

Zakłada się, że główne kierunki napływu ruchu turystycznego na tereny gminy, powiązane z istniejącym układem komunikacyjnym oraz położeniem ośrodków generujących ten ruch pozostaną niezmiennione. Najistotniejsze znaczenie dla rozrządu ruchu w obszarze gminy posiadają Krzeszów oraz ośrodki położone na obrzeżu Rudawskiego Parku Krajobrazowego, takie jak: Leszczyniec, Ogorzelec i Pisarzowice.

Na terenie gminy podstawową formą aktywności turystycznej będzie turystyka pielgrzymkowa związana z zespołem klasztornym w Krzeszowie oraz turystyka krajoznawcza, obejmująca turystykę pieszą, narciarstwo śladowe i zjazdowe, turystykę rowerową, prowadzoną po wyznaczonych i oznakowanych trasach, a także wypoczynek pobytowy. Uzupełniającą formą będzie rekreacja i wypoczynek nad wodą oraz zwiedzanie po specjalnie oznakowanych ścieżkach dydaktycznych. Zakłada się w obszarze gminy realizację następujących zadań szczegółowych:

- 1) w miejscowości Krzeszów i jej otoczeniu:
  - a) rozwój turystyki pielgrzymkowej związanej z corocznymi świętami kościelnymi oraz rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej dla tej formy turystyki,
  - b) wykreowanie Krzeszowa położonego na „Szlaku Cystersów” jako produktu dla turystyki historycznej,
  - c) utworzenie specjalistycznych ośrodków sportowych w Krzeszowie oraz na terenach poeksploatacyjnych w Krzeszówku, obejmujących rekreację nad wodą oraz sporty wodne,
- 2) w zakresie wypoczynku pobytowego:
  - a) w miejscowościach: Czarnów, Leszczyniec, Pisarzowice, Rędziny, Kochanów, Dobromyśl, Nowa Białka i Ogorzelec,
  - b) rozbudowę gospodarstw agroturystycznych we wszystkich miejscowościach na terenie gminy, a w szczególności leżących na obrzeżu Rudaw Janowickich, Gór Kruczych i Zaworów,
  - c) rozbudowę sieci schronisk Rudaw Janowickich o lokalizację nowego obiektu na Przełęczy Rędzińskiej,
- 3) w zakresie komunikacji:
  - a) wytrasowanie i zagospodarowanie ścieżek dydaktycznych, poprowadzonych szlakiem ukazującym zróżnicowanie budowy geologicznej oraz ślady eksploatacji rozmaitych rud i minerałów, o następującym przebiegu: Mały Wólek - Wólek - Dziczą Góra - Bielec - Wilkowyja - Jagoda - Wielka Kopa,
  - b) utrzymanie szlaków turystycznych, a w szczególności specjalnej ich kategorii tzw. szlaków magistralnych, które ze względu na swe znaczenie powinny być priorytetowo traktowane w zakresie konserwacji i modernizacji, dotyczy to dwóch szlaków tranzytowych: Głównego Szlaku Sudeckiego im Mieczysława Orłowicza i Międzynarodowego Górskiego Szlaku Eisenach - Budapeszt,
  - c) rozwój systemu szlaków rowerowych, w szczególności tras magistralnych:
    - a. żółta- "Szlak Cystersów",
    - b. zielona- "obwodnica dolomitowa",
    - c. niebieska- "mtb- kolorowe jeziorka",
    - d. europejska trasa rowerowa (ER-6) "Dolina Bobru",
  - d) lokalizację wiat ochronnych, zagospodarowanie węzłów szlaków pieszych oraz punktów widokowych w obszarze Rudawskiego Parku Krajobrazowego,
  - e) utworzenie parkingów widokowo - rekreacyjnych na Przełęczy Rędzińskiej i Przełęczy Kowarskiej.
- 4) w zakresie sportów zimowych:
  - a) rozwój stoków narciarskich stacji sportów zimowych w Pisarzowicach- Czarnowie,
  - b) przygotowanie sieci użytkowanych w lecie szlaków pieszych i rowerowych dla wykorzystania ich w okresie zimowym do uprawiania narciarstwa śladowego, głównie w rejonie Pisarzowic, Ogorzelca, Leszczyńca i Rędzin.

9. KIERUNKI MODERNIZACJI I ROZBUDOWY UKŁADU KOMUNIKACJI

9.1. Kierunki rozbudowy systemu komunikacji drogowej

Zmiana studium zakłada przeprowadzenie modernizacji układu dróg z położeniem szczególnego nacisku na ich bezkolizyjny przebieg przed obszary zabudowane do uzyskania pełnych parametrów, aby odpowiadały one obowiązującym normatywom. Działania zmierzające do realizacji przyjętych celów będą się w omawianej sferze koncentrować na:

- 1) modernizacji drogi krajowej i dróg wojewódzkich i powiązaniem z nią stopniowym wyposażeniu wszystkich miejscowości w chodniki dla pieszych,
- 2) sukcesywnie prowadzonych remontach dróg powiatowych,
- 3) modernizacji dróg gminnych,
- 4) budowie nowych ciągów pieszych na planowanych terenach rekreacji,
- 5) budowie parkingów w miejscowościach rekreacyjnych oraz w pobliżu miejsc najczęściej odwiedzanych przez turystów.

Docelowo na podstawowy układ komunikacyjny gminy będą się składać następujące elementy:

- 1) odcinek drogi ekspresowej S3 relacji: Świnoujście – Lubawka, której przebieg na odcinku przebiegającym w granicach gminy będzie odpowiadać parametrom technicznym drogi głównej (S2/3), obsługa komunikacyjna obsługa komunikacyjna z planowanych węzłów Janiszów, Ptasek,
- 2) odcinek drogi krajowej nr 5 relacji: Bolków – Lubawka, której przebieg na odcinku przebiegającym w granicach gminy będzie odpowiadać parametrom technicznym drogi głównej (G1/2), obsługa komunikacyjna z dróg niższej kategorii na następujących zasadach:
  - a) podłączenia do drogi krajowej poprzez istniejące skrzyżowania i zjazdy drogami publicznymi,
  - b) bez możliwości dodatkowych zjazdów bezpośrednich wynikających z podziału terenu lub funkcji o różnym sposobie zagospodarowania,
- 3) odcinki dróg wojewódzkich, doprowadzone do parametrów technicznych drogi głównej (G1/2),
  - a) nr 367, relacji: Wałbrzych - Kamienna Góra - Kowary - Jelenia Góra, droga ta będzie docelowo pełnić funkcję połączenia Wałbrzycha z drogą ekspresową S3,
  - b) nr 368, relacji: Przełęcz Kowarska – Przełęcz Okraj,
  - c) nr 369, relacji: Lubawka- droga wojewódzka nr 368 w rejonie Przełęczy Kowarskiej,
- 4) odcinki dróg powiatowych zmodernizowane do parametrów technicznych dróg zbiorczych (Z1/2),
- 5) drogi gminne zmodernizowane do parametrów technicznych:
  - a) dróg lokalnych (L1/2),
  - b) dróg dojazdowych (D1/2).

9.2. Kierunki rozwoju komunikacji kolejowej

W zakresie rozwoju sieci kolejowej zakłada się:

- 1) utrzymanie istniejącej infrastruktury linii kolejowych:
  - a. Nr 298, relacji: Kamienna Góra – Sędziszów,
  - b. Nr 299 relacji: Kamienna Góra - Lubawka - Granica Państwa,
- 2) odbudowę infrastruktury linii:
  - a. Nr 308 relacji: Kamienna Góra - Jelenia Góra przez Pisarzowice, Ogorzelec, Kowary,
  - b. Nr 330 relacji: Kamienna Góra – Krzeszów.

Z powodu ograniczonych perspektyw rozwoju infrastruktury kolejowej linii Nr 330, która została w znacznym stopniu zdemontowana, zakłada się możliwość jej wykorzystania dla potrzeb lokalnej komunikacji, pieszej, rowerowej, po uprzednim przekształceniu podbudowy i wykonaniu niezbędnej nawierzchni.

Na szlakach przeznaczonych do utrzymania komunikacji kolejowej studium zakłada niezbędne prace związane z odbudową i modernizacją niezbędnej infrastruktury.

9.3. Kierunki rozwoju komunikacji rowerowej i pieszej

Uzupełnieniem sieci drogowej gminy będzie system szlaków pieszych i rowerowych. Rozwój tego systemu komunikacji będzie się opierać na specjalnie oznakowanych, udostępnionych w tym celu gminnych i leśnych drogach gruntowych oraz fragmentach nieużytkowanych szlaków kolejowych. Dla odcinków szlaków rowerowych i ciągów pieszych położonych w obszarach zabudowanych dopuszcza się wydzielenie ich w granicach pasów drogowych, modernizację nawierzchni i wyposażenie w system oznakowania oraz urządzenia związane z bezpieczeństwem ruchu.

10. KIERUNKI ROZWOJU URZĄDZEŃ I SIECI INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

10.1. Kierunki rozwoju systemów zaopatrzenia w wodę

Dobrze rozwinięty system zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy Kamienna Góra wymaga rozbudowy, a w niektórych fragmentach przebudowy dla osiągnięcia jednakowego poziomu obsługi odbiorców na całym obszarze gminy. Osiągnięcie tego celu wymaga przeprowadzenia następujących działań:

- 1) modernizacji sieci i przyłączy istniejących systemów zaopatrzenia w wodę,
- 2) przebudowy systemu wodociągowego funkcjonującego w rejonie Krzeszowa w oparciu o zasoby ujęcia „Betlejem”, dla poprawy układu zasilania i uzyskania jego funkcjonalnej spójności, oraz połączenia go z systemem wodociągowym miejscowości Przedwojów w ramach projektu „Niecka Krzeszowska”
- 3) budowy ujęcia i sieci wodociągowej dla wsi Czarnów,
- 4) doprowadzenia wody do nieobjętej dotychczas systemem wodociągowym części Ptaszkowa w oparciu o system wodociągowy miasta Kamienna Góra,
- 5) budowy stacji uzdatniania wody dla systemu wodociągowego w miejscowości Ogorzelec,
- 6) rozbudowę i modernizację ujęcia wody i sieci wodociągowej w Leszczyńcu i Szamocinie tak, aby zasięg oddziaływania systemu wodociągowego obejmował wszystkich mieszkańców,
- 7) ustanowienie stref ochronnych dla terenów komunalnych ujęć wód.

10.2. Kierunki rozwoju systemów odprowadzenia i unieszkodliwienia ścieków

Zakłada się utrzymanie istniejącego systemu oczyszczania ścieków oraz poprawy jego działania z rozbudową istniejącego systemu kanalizacji. System ten winien docelowo objąć wszystkie obszary zainwestowane gminy i stworzyć dogodne warunki dla wprowadzania nowej zabudowy na terenach wskazanych na ten cel.

Priorytetowym zadaniem inwestycyjnym jest budowa nowych sieci kanalizacyjnych na terenach wiejskich, nie wyposażonych dotychczas w zbiorczą sieć kanalizacyjną. Dla osiągnięcia właściwego poziomu obsługi mieszkańców gminy w tej dziedzinie zakłada się w szczególności:

- 1) zakaz odprowadzania nieczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych i gruntu,
- 2) budowę sieci kanalizacji na terenach poszczególnych miejscowości,
- 3) stosowanie indywidualnych oczyszczalni ścieków w zabudowie rozproszonej, położonej w obszarze gminy poza strefami obsługi kanalizacji sanitarnej oraz w otoczeniu ujęć wód podziemnych.

10.3. Zasady prowadzenia gospodarki odpadami

Zakłada się dalsze wykorzystanie przez gminę składowisk odpadów komunalnych w Lubawce, administrowanego przez przedsiębiorstwo „Sanikom” Sp. z o.o. Składowisko jest obecnie rozbudowywane w ramach programu „Ekosudety” w którym uczestniczy 20 gmin powiatów Jaworskiego, Kamiennogórskiego, Wałbrzyskiego, Złotoryjskiego. Docelowo będzie tam funkcjonować zakład utylizacji, składowisko oraz biologiczna kompostownia. W zmianie studium nie zakłada się nowych potrzeb w tej dziedzinie do realizacji w obszarze gminy. Dla racjonalnej gospodarki odpadami stałymi zmiana studium zakłada wdrożenie gminnego programu segregacji i unieszkodliwiania odpadów, realizowanego w kooperacji z sąsiednimi gminami w ramach wymienionego wyżej programu.

10.4. Kierunki rozwoju sieci gazowej i ciepłowniczej

Zakłada się wykorzystanie sprzyjających warunków istniejących na terenie gminy Kamienna Góra do rozwoju zbiorczych systemów zaopatrzenia w gaz przewodowy przez podjęcie budowy układu rurociągów zasilających wysokiego ciśnienia, stacji redukcyjno-pomiarowych i gazociągów rozdzielczych średniego ciśnienia doprowadzających gaz do odbiorców. Działania te będą realizowane w ramach rozbudowy dwóch systemów zaopatrzenia w gaz”

- 1) „północnego” system zaopatrzenia w gaz obejmować będzie następujące miejscowości: Ptaszków, Raszów, Rędziny, Pisarzowice, Szarocin, Leszczyniec i Ogorzelec,
- 2) „południowego” powiązanego z odbiorcami na terenie gminy Lubawka zasilą odbiorców w: Czadrowie, Krzeszowie, Krzeszówku, Olszynach, Gorzeszowie, Jawiszowie i Kochanowie.

Dominującymi nośnikami energii wykorzystywanymi do ogrzewania budynków będą na terenie gminy paliwa stałe oraz lokalnie stosowane układy wykorzystujące gaz bezprzewodowy lub olej opałowy. Wraz z rozwojem sieci gazowej należy przewidywać wzrost udziału tego paliwa w bilansie cieplnym gminy.

Alternatywą, która może mieć zastosowanie, są rozwiązania lokalne z zastosowaniem paliw uznawanych za ekologiczne oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii takich jak woda, wiatr, słońce do produkcji energii elektrycznej wykorzystywanej m.in. do celów grzewczych.

10.5. Kierunki rozwoju elektroenergetyki

Zapewnienie dostawy energii elektrycznej odbiorcom na terenie gminy Kamienna Góra o parametrach zgodnych z normami, związane jest z potrzebą budowy nowych stacji transformatorowych 20/0,4 kV oraz linii 20 kV zasilających te stacje transformatorowe. Poprawa warunków zasilania odbiorców oraz zapewnienie dostawy energii elektrycznej dla planowanych obiektów, w ujęciu kierunkowym wymagać będzie budowy na terenie gminy dodatkowych stacji transformatorowych 20/0,4 kV w ramach rozwijającego się zapotrzebowania.

Dla rozbudowy sieci energetycznej zakłada się:

- 1) budowę nowych linii średniego napięcia oraz stacji transformatorowych dla nowych terenów przeznaczonych pod inwestycje, w szczególności dla planowanych stref produkcyjnych i mieszkaniowych,
- 2) modernizację i rozbudowę elementów oświetlenia ulicznego na terenach miasta oraz budowę nowych systemów w miejscowościach w obszarze gminy.

10.6. Kierunki rozwoju sieci telekomunikacyjnej

Sieć telekomunikacyjna zapewnia dostęp do usług telekomunikacyjnych na terenie całej gminy. Zmiana studium zakłada jej sukcesywną rozbudowę. Nowe tereny przewidziane pod zabudowę mieszkalno-usługową będą wyposażane w dodatkowe sieci telekomunikacyjne w oparciu o istniejące sieci oraz poprzez system radiowego dostępu NMT450, dla potrzeb rozwoju sieci telekomunikacyjnych należy uwzględnić w zapisach opracowywanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miejsca dla teletechnicznej kanalizacji kablowej.

11. KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMU OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

Dla właściwego kształtowania struktury przestrzennej gminy z punktu widzenia ochrony przed skutkami wystąpienia powodzi, definiuje się w obszarze gminy następujące obszary, w obrębie których inwestowanie w rozwój trwałej zabudowy będzie ograniczone:

- 1) obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią, w obrębie których ustala się:
  - a) zakaz wprowadzania nowej zabudowy,
  - b) dopuszczenie przebudowy istniejących obiektów po uzgodnieniu planowanej inwestycji w zakresie wynikającym z przepisów Prawa Wodnego,
  - c) zakaz lokalizowania inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
  - d) zakaz gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych i materiałów mogących zanieczyścić wody,
  - e) zakaz składowania, prowadzenia odzysku i przetwarzania odpadów,

- f) zakaz wykonywania robót i czynności, mogących utrudnić ochronę przed powodzią oraz wpłynąć na pogorszenie jakości wód,
- 2) obszary potencjalnego zagrożenia powodzią, w obrębie których nie wyklucza się wprowadzania zabudowy przy uwzględnieniu konieczności stosowania przy wznoszeniu zabudowy rozwiązań technicznych chroniących przed możliwością wystąpienia wysokich stanów wód,
- 3) obszary wskazane do ochrony przed powodzią poprzez budowę wałów przeciwpowodziowych.

Zmiana studium ustala ponadto rezerwę terenu pod lokalizację zbiornika retencyjnego „Stara Białka” w sąsiedniej gminie Lubawka. Część obszaru niezbędnego do jego powstania znajduje się w granicach gminy w rejonie miejscowości Janiszów.

12. SYNTEZA USTALEŃ POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY I INSTRUMENTY WDRAŻANIA USTALEŃ ZMIANY STUDIUM

12.1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów zabudowy

Zakłada się utrzymanie wykształconej dotychczas struktury osadniczej gminy z wiodącą rolą następujących ośrodków usługowych dla obsługi mieszkańców:

- 1) Krzeszowa, jako ośrodka o znaczeniu ponadlokalnym,
- 2) Leszczyńca, Ogorzelca i Pisarzowic jako ośrodków wspomagających obsługę w zachodniej części gminy,
- 3) Czadrowa, Przedwojowa, Ptaszkowa i Janiszowa, jako ośrodków funkcjonalnie powiązanych z miastem Kamienną Górą.

Możliwe modyfikacje tego układu, mogą wiązać się z rozwojem turystyki oraz z aktywizacją terenów położonych przy głównych ciągach komunikacyjnym przechodzącym przez gminę o relacji Jelenia Góra - Wałbrzych i Bolków - Lubawka. Wskazane jest dążenie do wzbogacenia oferty usługowej ww. ośrodków, polepszających warunki zamieszkania, produkcji oraz wypoczynku.

Szczegółowe zasady urbanistyczno - architektoniczne kształtowania zabudowy w poszczególnych ośrodkach osadniczych gminy określone zostaną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i będą podporządkowane przyjętym w zmianie studium kierunkom rozwoju przestrzennego gminy. Ich stosowanie ma prowadzić do poprawy ładu przestrzennego, rozumianego zarówno jako dążenie do uzyskania pozytywnych walorów estetycznych, funkcjonalności, czytelności struktur przestrzennych jak i zharmonizowania ich z walorami naturalnymi otoczenia.

Zakłada się w związku z tym:

- 1) utrzymanie oraz prowadzenie modernizacji istniejącej zabudowy mieszkalnej, usługowej i związanej z prowadzeniem działalności gospodarczej, z dopuszczeniem zmian jej istniejących gabarytów oraz ukierunkowaniu modernizacji na uzyskanie wysokich standardów funkcjonalnych, technicznych i estetycznych,
- 2) budowę nowych obiektów mieszkalnych, usługowych i gospodarczych przede wszystkim w obrębie istniejących ciągów zabudowy, a także w obrębie obszarów jej rozwoju, z zaleceniem ograniczania do minimum dojazdów i ciągów infrastruktury do siedlisk położonych poza ww. ciągami,
- 3) rozwój nowych obszarów zabudowy w sposóbnie prowadzący do pogorszenia lokalnych walorów estetycznych i krajobrazowych oraz gruntownych zmian historycznie ukształtowanego krajobrazu poszczególnych miejscowości,
- 4) preferowanie indywidualnych rozwiązań architektonicznych dla nowych zespołów zabudowy, uwzględniających specyfikę terenu gminy i lokalne tradycje budowania,
- 5) wyłączenie z zabudowy terenów bezpośredniego zagrożenia powodzią, jednocześnie należy przeprowadzić prace zabezpieczające przed zalaniem części terenów przyległych, poprzez wprowadzenie rozwiązań hydrotechnicznych.

12.2. Wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów zabudowy

W ustaleniach zmiany studium zakłada się dla istniejącej zabudowy utrzymanie dotychczasowych wskaźników jej kształtowania w zakresie:

- 1) linii zabudowy,
- 2) wielkości powierzchni zabudowy w stosunku do powierzchni działki lub terenu, w tym udziału powierzchni biologicznie czynnej,
- 3) gabarytów i wysokości projektowanej zabudowy oraz geometrii dachu.

W przypadku rozbudowy lub przebudowy istniejących obiektów należy dążyć do utrzymania przedstawionych poniżej podstawowych wskaźników, określonych dla planowanej zabudowy. Wskaźniki te należy uznawać za wartości preferowane, ich wartości mogą ulegać zmianom i doprecyzowaniu w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

12.2.1. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług

Na terenach o dominującej funkcji zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług - oznaczonych symbolem MN:

- 1) ustala się utrzymanie parametrów kształtowania zabudowy istniejących obiektów i możliwość ich odtworzenia w toku prac budowlanych (przebudowy), w przypadku rozbudowy obowiązują wymienione niżej parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy dla planowanych obiektów,
- 2) ustala się możliwość lokalizacji planowanej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w formie budynków:
  - a. wolnostojących, bliźniaczych (we wszystkich miejscowościach gminy)
  - b) szeregowych w zależności od lokalnych uwarunkowań i w nawiązaniu do charakteru zabudowy w otoczeniu (z wyłączeniem miejscowości Czadrów, Czarnów, Krzeszów, Rędziny), zakłada się, że tereny przewidziane pod zabudowę szeregową nie będą stanowić więcej niż 30% ogólnej powierzchni przewidzianej pod zabudowę mieszkaniową w danej miejscowości,
- 3) ustala się nakaz uzupełniania terenów planowanej zabudowy terenami zieleni urządzonej, zakłada się, że tereny przewidziane pod tą funkcję powinny stanowić do 25% ogólnej powierzchni przewidzianej pod zabudowę,
- 4) zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna pozostaje podstawowym przeznaczeniem terenu, jednak w obszarach tej zabudowy dopuszcza się utrzymanie i wprowadzanie następujących funkcji uzupełniających:
  - a) zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej,
  - b) zabudowy gospodarczej,
  - c) zabudowy zagrodowej,
  - d) zabudowy letniskowej i związanej z agroturystyką,
  - e) usług na wydzielonych działkach budowlanych w formie budynków wolnostojących, zakłada się, że łączna powierzchnia przeznaczona pod tą funkcję nie przekroczy 30% powierzchni pojedynczego terenu,
  - f) usług wbudowanych,
  - g) zieleni,
  - h) komunikacji samochodowej w zakresie niezbędnym do zapewnienia dojazdów oraz miejsc parkingowych dla użytkowników,
  - i) infrastruktury technicznej,
- 5) ustala się minimalny wskaźnik powierzchni biologicznie czynnej na terenach nowej zabudowy
  - a) w granicach Rudawskiego Parku Krajobrazowego: 90% powierzchni działki,
  - b) na pozostałych obszarach: 70% powierzchni działki,
- 6) ustala się następujące maksymalne wysokości zabudowy dla nowych budynków:
  - a) w granicach Rudawskiego Parku Krajobrazowego:
    - a. 10,00 m,
    - b. 1 kondygnacja nadziemna,
  - b) na pozostałych obszarach:
    - a. 10,00 m,
    - b. 2 kondygnacje nadziemne,

- 7) ustala się następujące minimalne powierzchnie nowo wydzielanych działek budowlanych:
- a) w granicach Rudawskiego Parku Krajobrazowego: 2500 m²,
  - b) na pozostałych obszarach:
    - a. dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej:
      - wolnostojącej- 700m²,
      - bliźniaczej- 450m²,
      - szeregowej- 250 m²,
    - b. dla zabudowy usługowej na wydzielonych działkach oraz dla zabudowy zagrodowej - 1200 m².

12.2.2. Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej z towarzyszeniem usług

Na terenach o dominującej funkcji zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej z towarzyszeniem usług - oznaczonych symbolem MW:

- 1) ustala się utrzymanie parametrów kształtowania zabudowy istniejących obiektów i możliwość ich odtworzenia w toku prac budowlanych (przebudowy), w przypadku rozbudowy obowiązują wymienione niżej parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy dla planowanych obiektów.
- 2) dopuszcza się utrzymanie i wprowadzanie następujących funkcji uzupełniających:
  - a) usług wbudowanych,
  - b) zabudowy gospodarczej,
  - c) zieleni,
  - d) komunikacji samochodowej w zakresie niezbędnym do zapewnienia dojazdów oraz miejsc parkingowych dla użytkowników,
  - e) infrastruktury technicznej,
- 3) ustala się minimalny wskaźnik powierzchni biologicznie czynnej na terenach nowej zabudowy na 50% powierzchni działki,
- 4) ustala się następujące maksymalne wysokości zabudowy dla nowych budynków:
  - a) 15,00 m,
  - b) 4 kondygnacje nadziemne,
- 5) ustala się następujące minimalne powierzchnie nowo wydzielanych działek budowlanych: 2000 m².

12.2.3. Tereny usług

Na terenach o dominującej funkcji zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej z towarzyszeniem usług - oznaczonych symbolem U:

- 1) ustala się utrzymanie parametrów kształtowania zabudowy istniejących obiektów i możliwość ich odtworzenia w toku prac budowlanych (przebudowy), w przypadku rozbudowy obowiązują wymienione niżej parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy dla planowanych obiektów.
- 2) dopuszcza się utrzymanie i wprowadzanie następujących funkcji uzupełniających:
  - a) mieszkań właściciela,
  - b) zabudowy gospodarczej,
  - c) zieleni,
  - d) komunikacji samochodowej w zakresie niezbędnym do zapewnienia dojazdów oraz miejsc parkingowych dla użytkowników,
  - e) infrastruktury technicznej,
- 3) ustala się minimalny wskaźnik powierzchni biologicznie czynnej na terenach nowej zabudowy na 50% powierzchni działki,
- 4) ustala się następujące maksymalne wysokości zabudowy dla nowych budynków:
  - a) 10,00 m,
  - b) 2 kondygnacje nadziemne,
- 5) ustala się następujące minimalne powierzchnie nowo wydzielanych działek budowlanych: 2000 m².

12.2.4. Tereny usług sportu i rekreacji, usług obsługi turystyki

Na terenach o dominującej funkcji sportu i rekreacji, usług obsługi turystyki, oznaczonych symbolem US:

- 1) dla istniejących placów sportowych ustala się:
  - a) utrzymanie parametrów kształtowania zabudowy istniejących obiektów i możliwość ich odtworzenia w toku prac budowlanych (przebudowy), w przypadku rozbudowy obowiązują wymienione niżej parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy dla planowanych obiektów,
  - b) dopuszczenie wprowadzania nowych obiektów sportowych sal gimnastycznych, szatni,
  - c) dopuszcza się utrzymanie i wprowadzanie następujących funkcji uzupełniających:
    - a. zabudowy gospodarczej,
    - b. zieleni,
    - c. komunikacji samochodowej w zakresie niezbędnym do zapewnienia dojazdów oraz miejsc parkingowych dla użytkowników,
    - d. infrastruktury technicznej,
  - d) ustala się minimalny wskaźnik powierzchni biologicznie czynnej na terenach nowej zabudowy na: 95% terenu o tej funkcji,
  - e) ustala się następujące maksymalne wysokości zabudowy dla nowych budynków:
    - a. 10,00 m,
    - b. 2 kondygnacje nadziemne,
- 2) planowanych terenów turystyki, rekreacji, sportów zimowych, pól golowych ustala się:
  - a) utrzymanie parametrów kształtowania zabudowy istniejących obiektów i możliwość ich odtworzenia w toku prac budowlanych (przebudowy), w przypadku rozbudowy obowiązują wymienione niżej parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy dla planowanych obiektów.
  - b) dopuszcza się utrzymanie i wprowadzanie następujących funkcji uzupełniających:
    - a. zabudowy gospodarczej,
    - b. zieleni,
    - c. komunikacji samochodowej w zakresie niezbędnym do zapewnienia dojazdów oraz miejsc parkingowych dla użytkowników,
    - d. infrastruktury technicznej,
  - c) ustala się minimalny wskaźnik powierzchni biologicznie czynnej na terenach nowej zabudowy na:
    - a. 70% powierzchni działki dla zabudowy usług turystyki,
    - b. 95% powierzchni działki dla terenów sportów zimowych, pól golowych,
  - d) ustala się następujące maksymalne wysokości zabudowy dla nowych budynków:
    - a. 10,00 m,
    - b. 2 kondygnacje nadziemne,
- 3) działania inwestycyjne granicach terenów położonych w obszarach Natura 2000 będą wymagać przeprowadzenia postępowania w sprawie oddziaływania na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199 poz. 1227).

12.2.5. Tereny zabudowy techniczno- produkcyjnej

Na terenach o dominującej funkcji zabudowy techniczno- produkcyjnej - oznaczonych symbolem P, oraz zabudowy techniczno- produkcyjnej wskazane do rewaloryzacji związanej ze zmianą funkcji na usługową RU:

- 1) ustala się utrzymanie parametrów kształtowania zabudowy istniejących obiektów i możliwość ich odtworzenia w toku prac budowlanych (przebudowy), w przypadku rozbudowy obowiązują wymienione niżej parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy dla planowanych obiektów,
- 2) dla terenów zabudowy techniczno produkcyjnej położonych, przy ul. Betlejemskiej, w bezpośrednim otoczeniu historycznej zabudowy miejscowości Krzeszów (Takata Petri Parts sp. z o.o.) w przypadku ich rozbudowy o nowe obiekty, obowiązuje nakaz nawiązania gabarytami i formą nowej zabudowy do istniejącej zabudowy na terenie zakładu,
- 3) dopuszcza się utrzymanie i wprowadzanie następujących funkcji uzupełniających:
  - a) mieszkań właściciela,
  - b) usług,
  - c) komunikacji samochodowej w zakresie niezbędnym do zapewnienia dojazdów oraz miejsc parkingowych dla użytkowników,

- d) infrastruktury technicznej,
- 4) ustala się minimalny wskaźnik powierzchni biologicznie czynnej na terenach nowej zabudowy na 90% powierzchni działki,
- 5) ustala się następujące maksymalne wysokości zabudowy:
  - a) dla nowych budynków 15,00 m- bez ograniczeń w ilości kondygnacji,
  - b) dla nowych instalacji technologicznych- bez ograniczeń,
- 6) ustala się następujące minimalne powierzchnie nowo wydzielanych działek budowlanych: 2000 m².

12.2.6. Tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych z dopuszczeniem adaptacji dla potrzeb produkcji i usług

Na terenach obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych z dopuszczeniem adaptacji dla potrzeb produkcji i usług - oznaczonych symbolem RU:

- 1) ustala się utrzymanie parametrów kształtowania zabudowy istniejących obiektów i możliwość ich odtworzenia w toku prac budowlanych (przebudowy), w przypadku rozbudowy obowiązują wymienione niżej parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy dla planowanych obiektów.
- 2) dopuszcza się adaptacje istniejących obiektów dla potrzeb zmiany ich funkcji na:
  - a) usługową,
  - b) techniczno- produkcyjną,
- 3) dopuszcza się utrzymanie i wprowadzanie następujących funkcji uzupełniających:
  - a) usług,
  - b) zabudowy techniczno- produkcyjnej,
  - c) komunikacji samochodowej w zakresie niezbędnym do zapewnienia dojazdów oraz miejsc parkingowych dla użytkowników,
  - d) infrastruktury technicznej.

12.2.7. Tereny zabudowy zagrodowej w gospodarstwach rolnych

Na terenach o dominującej funkcji zabudowy zagrodowej w gospodarstwach rolnych - oznaczonych symbolem RM:

- 1) ustala się utrzymanie parametrów kształtowania zabudowy istniejących obiektów i możliwość ich odtworzenia w toku prac budowlanych (przebudowy), w przypadku rozbudowy obowiązują wymienione niżej parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy dla planowanych obiektów,
- 2) dopuszcza się adaptacje istniejących obiektów dla potrzeb zmiany ich funkcji na:
  - a) usługową,
  - b) zabudowę mieszkaniową jednorodziną,
  - c) zabudowę mieszkaniową wielorodzinną,
- 3) dopuszcza się wprowadzanie nowej zabudowy:
  - a) mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - c) usługowej,
- 4) dopuszcza się utrzymanie i wprowadzanie następujących funkcji uzupełniających:
  - a) zabudowy gospodarczej,
  - b) usług,
  - c) zieleni,
  - d) komunikacji samochodowej w zakresie niezbędnym do zapewnienia dojazdów oraz miejsc parkingowych dla użytkowników,
  - e) infrastruktury technicznej.

12.3. Tereny wyłączone spod zabudowy

W obszarze gminy wskazano następujące tereny do wyłączenia z zabudowy. Należą do nich:

- 1) strefy bezpośredniego zagrożenia powodzią,

- 2) tereny położone w strefach ochrony ekspozycji zabytkowych założeń przestrzennych, ze szczególnym uwzględnieniem Opactwa Cystersów w Krzeszowie.

Odrębnym typem zagospodarowania terenu są siedliska przyrodnicze, stanowiące przedmiot ochrony obszarów Natura 2000. Zasięg tych siedlisk powinien zostać zinwentaryzowany na etapie opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego poszczególnych obszarów w granicach gminy. Zapewnienie trwałego przeznaczenia terenu na tych obszarach, które zapewni korzystanie z nich w uwzględnieniu zakazu zabudowy, wymaga objęcia ich zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

12.4. Kierunki rozwoju przestrzennego miejscowości gminy

W poniższym zestawieniu opisano strefy rozwoju zabudowy położone w obrębie terenów zainwestowanych miejscowości oraz w ich bezpośrednim otoczeniu. Dla każdej z nich przypisano podstawy zestaw danych dotyczących preferowanych kierunków ich rozwoju przestrzennego, z uwzględnieniem istniejącego i planowanego przeznaczenia terenu.

Czarnów

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy usługowej,
  - c) zabudowy zagrodowej,
  - d) eksploatacji powierzchniowej surowców mineralnych w powiązaniu z terenami o tej samej funkcji w miejscowości Rędziny,
  - e) komunikacji samochodowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną (w tym także wykorzystywaną sezonowo jako domy letniskowe) w miarę potrzeb.

Czadrów

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej,
  - c) zabudowy usługowej,
  - d) zabudowy usług sportu i rekreacji,
  - e) zabudowy techniczno- produkcyjnej,
  - f) zabudowy zagrodowej,
  - g) zabudowy obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych,
  - h) infrastruktury technicznej,
  - i) komunikacji samochodowej,
  - j) zieleni działkowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy:
  - a) mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług,
  - b) mieszkaniowej wielorodzinnej w rejonie istniejącego osiedla o tej funkcji.

Dębrznik

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy usługowej,
  - c) zabudowy usług sportu i rekreacji,
  - d) zabudowy zagrodowej,
  - e) zabudowy obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych,
  - f) komunikacji samochodowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług.

Dobromyśl

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej,
  - c) zabudowy techniczno- produkcyjnej,
  - d) zabudowy zagrodowej,
  - e) zabudowy obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych,
  - f) infrastruktury technicznej,
  - g) komunikacji samochodowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług.

Gorzyszów

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy usługowej,
  - c) zabudowy usług sportu i rekreacji,
  - d) zabudowy zagrodowej,
  - e) eksploatacji powierzchniowej surowców mineralnych w powiązaniu z terenami o tej samej funkcji w miejscowościach: Jawiszów, Krzeszówek,
  - f) infrastruktury technicznej,
  - g) komunikacji samochodowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług.

Janiszów

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy usługowej,
  - c) zabudowy usług sportu i rekreacji,
  - d) zabudowy zagrodowej,
  - e) komunikacji samochodowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług,
- 4) rozwój terenów sportu i rekreacji (pól golfowych),
- 5) rozwój nowej zabudowy usługowej i techniczno - produkcyjnej, terenów obsługi komunikacji samochodowej wraz z towarzyszącymi usługami w otoczeniu planowanego węzła drogi ekspresowej S3,
- 6) dopuszczenie zabudowy usługowej oraz techniczno- produkcyjnej, w tym również związanej z działalnościami, które mogą wymagać opracowania raportu o oddziaływaniu na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy Prawo Ochrony Środowiska.

Jawiszów

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,

- b) zabudowy usług sportu i rekreacji,
  - c) zabudowy techniczno- produkcyjnej,
  - d) zabudowy zagrodowej,
  - e) zabudowy obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych,
  - f) eksploatacji powierzchniowej surowców mineralnych w powiązaniu z terenami o tej samej funkcji w miejscowościach: Gorzeszów, Krzeszówek,
  - g) infrastruktury technicznej,
  - h) komunikacji samochodowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodzinną w miarę potrzeb,
  - 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług.

Kochanów

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- a) utrzymanie funkcji terenów:
  - a. zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b. zabudowy usługowej,
  - c. zabudowy zagrodowej,
  - d. zabudowy obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych,
  - e. komunikacji samochodowej,
- b) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodzinną w miarę potrzeb,
- c) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług,
- d) rozwój terenów i zabudowy usług sportu i rekreacji.

Krzeszów

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej,
  - c) zabudowy usługowej,
  - d) zabudowy usług sportu i rekreacji
  - e) zabudowy techniczno- produkcyjnej,
  - f) zabudowy zagrodowej,
  - g) infrastruktury technicznej,
  - h) komunikacji samochodowej,
  - i) zieleni cmentarnej,
  - j) zieleni parkowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodzinną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem zabudowy usługowej,
- 4) rozwój terenów zabudowy usługowej,
- 5) utrzymanie i rozwój nowej zabudowy usługowej i techniczno – produkcyjnej, w nawiązaniu gabarytami i formą nowej zabudowy do zabudowy istniejącej, z uwzględnieniem powiązań przestrzennych z obszarami historycznego zainwestowania,
- 6) rewaloryzację zabudowy techniczno- produkcyjnej powiązaną ze zmianą dotychczasowe funkcji terenu na usługową (z ukierunkowaniem na usługi turystyki), w przypadku zmiany funkcji dla nowej zabudowy obowiązują określone zapisami zmiany studium parametry kształtowania zabudowy usługowej.

Krzeszówek

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy usługowej,
  - c) zabudowy zagrodowej,
  - d) eksploatacji powierzchniowej surowców mineralnych w powiązaniu z terenami o tej samej funkcji w miejscowościach: Jawiszów, Gorzeszów,
  - e) infrastruktury technicznej,
  - f) komunikacji samochodowej,
  - g) zieleni cmentarnej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem zabudowy usługowej,
- 4) rozwój terenów i zabudowy usług sportu i rekreacji.

Leszczyniec

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy usługowej,
  - c) zabudowy usług sportu i rekreacji,
  - d) zabudowy techniczno- produkcyjnej,
  - e) zabudowy zagrodowej,
  - f) infrastruktury technicznej,
  - g) komunikacji samochodowej,
  - h) zieleni cmentarnej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług.

Lipienica

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy usług sportu i rekreacji,
  - c) zabudowy zagrodowej,
  - d) infrastruktury technicznej,
  - e) komunikacji samochodowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem zabudowy usługowej,
- 4) rozwój zabudowy usługowej.

Nowa Białka

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy zagrodowej,
  - b) komunikacji samochodowej,
- 2) udokumentowanie potencjalnych złóż surowców mineralnych w celu przygotowania ich do eksploatacji.

Ogorzelec

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:

- a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej,
  - c) zabudowy usługowej,
  - d) zabudowy administracyjno- biurowej,
  - e) zabudowy techniczno- produkcyjnej,
  - f) zabudowy zagrodowej,
  - g) eksploatacji powierzchniowej surowców mineralnych,
  - h) infrastruktury technicznej,
  - i) komunikacji samochodowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
  - 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług,
  - 4) rozwój terenów zabudowy usługowej.

Olszyny

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy zagrodowej,
  - c) zabudowy usług sportu i rekreacji,
  - d) eksploatacji powierzchniowej surowców mineralnych,
  - e) komunikacji samochodowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem zabudowy usługowej.

Pisarzowice

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej,
  - c) zabudowy usługowej,
  - d) zabudowy usług sportu i rekreacji
  - e) zabudowy techniczno- produkcyjnej,
  - f) zabudowy zagrodowej,
  - g) eksploatacji powierzchniowej surowców mineralnych,
  - h) infrastruktury technicznej,
  - i) komunikacji samochodowej,
  - j) zieleni cmentarnej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem zabudowy usługowej,
- 4) rozwój terenów zabudowy usługowej,
- 5) rozwój terenów i zabudowy usług sportu i rekreacji związanych z terenami stacji sportów zimowych, na tych terenach obowiązuje:
  - a) wprowadzania zabudowy związanej wyłącznie z obsługą obiektów sportów zimowych,
  - b) działania inwestycyjne granicach terenu będą wymagać przeprowadzenia postępowania w sprawie oddziaływania na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199 poz. 1227).
- 6) rozwój nowej zabudowy usługowej i techniczno – produkcyjnej.

Ptaszków

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy usługowej,
  - c) zabudowy usług sportu i rekreacji,
  - d) zabudowy zagrodowej,
  - e) zabudowy obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych,
  - f) infrastruktury technicznej,
  - g) komunikacji samochodowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem usług,
- 4) rozwój nowej zabudowy usługowej i techniczno - produkcyjnej, terenów obsługi komunikacji samochodowej wraz z towarzyszącymi usługami w otoczeniu planowanego węzła drogi ekspresowej S3,
- 5) dopuszczenie zabudowy usługowej oraz techniczno- produkcyjnej, w tym również związanej z działalnościami, które mogą wymagać opracowania raportu o oddziaływaniu na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy Prawo Ochrony Środowiska.

Przedwojów

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej,
  - c) zabudowy usługowej,
  - d) zabudowy usług sportu i rekreacji
  - e) zabudowy zagrodowej,
  - f) zabudowy obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych,
  - g) infrastruktury technicznej,
  - h) komunikacji samochodowej,
  - i) zieleni cmentarnej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem zabudowy usługowej.

Raszów

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy usługowej,
  - c) zabudowy usług sportu i rekreacji
  - d) zabudowy zagrodowej,
  - e) infrastruktury technicznej,
  - f) komunikacji samochodowej,
  - g) zieleni parkowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem zabudowy usługowej.

Rędziny

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:

- a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy usługowej,
  - c) zabudowy zagrodowej,
  - d) eksploatacji powierzchniowej surowców mineralnych w powiązaniu z terenami o tej samej funkcji w miejscowości Czarnów,
  - e) infrastruktury technicznej,
  - f) komunikacji samochodowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
  - 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem zabudowy usługowej.

Szarocin

W obszarze miejscowości i jej otoczeniu zakłada się:

- 1) utrzymanie funkcji terenów:
  - a) zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
  - b) zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej,
  - c) zabudowy usługowej,
  - d) zabudowy usług sportu i rekreacji,
  - e) zabudowy zagrodowej,
  - f) komunikacji samochodowej,
- 2) stopniowe zastępowanie zabudowy zagrodowej zabudową mieszkaniową jednorodziną w miarę potrzeb,
- 3) rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z towarzyszeniem zabudowy usługowej.

13. OBSZARY ROZMIESZCZANIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM

Zmiana studium ustala realizację następujących inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym:

- 1) modernizację i budowę dróg gminnych i wewnętrznych,
- 2) modernizację i budowę sieci infrastruktury –wodociągowej i kanalizacyjnej dla:
  - a) zapewnienia dostępu do sieci istniejącym obiektom - w pierwszej kolejności,
  - b) zapewnienia dostępu do sieci terenom planowanej zabudowy - w drugiej kolejności,
- 3) modernizację lub budowę obiektów usług publicznych pozostających w zarządzie gminy.

14. OBSZARY ROZMIESZCZANIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Do obszarów rozmieszczania inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym należą:

- 5) inwestycje drogowe ujęte w Programie Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012 (przyjętym uchwałą nr 163/2007 Rady Ministrów z dnia 25 września 2007 r.):
  - a) odcinek planowanej drogi ekspresowej S3,
  - b) odcinek drogi krajowej nr 5,
- 6) inne inwestycje drogowe:
  - a) odcinki dróg wojewódzkich nr 367, 368, 369,
  - b) odcinki dróg powiatowych,
- 7) odcinki szlaków kolejowych nr 298, 299, 300, 308.
- 8) odcinki gazociągów wysokiego ciśnienia,
- 9) odcinki linii energetycznych wysokiego napięcia.

15. PROGRAM PROWADZENIA PRAC NAD MIEJSCOWYMI PLANAMI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

15.1. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych

Zakłada się, że obowiązkowo należy sporządzić plany miejscowe zagospodarowania przestrzennego dla terenów górniczych złóż surowców mineralnych w oparciu o przepisy ustawy prawo geologiczne i górnicze. Dotyczy to obszarów złóż:

- 1) dolomitu Rędziny I,
- 2) amfibolitu Ogorzelec,
- 3) amfibolitu Ogorzelec I,
- 4) melafiru Borówno I,
- 5) pospółki Olszyny.

Plany te powinny zapewniać integrację wszelkich działań podejmowanych w granicach terenu górniczego w celu wykonania uprawnień określonych w koncesjach na wydobywanie kopalin, zapewnienia bezpieczeństwa

powszechnego i ochrony środowiska w tym obiektów budowlanych. Projekt planu miejscowego wymaga uzgodnienia z właściwym organem nadzoru górniczego (dyrektorem okręgowego urzędu górniczego).

15.2. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Pożądanym kierunkiem zarządzania gospodarką przestrzenną gminy jest dążenie do pokrycia zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wszystkich obszarów, na których zakłada się prowadzenie działalności, których zakres podlega regulacji przepisami prawa miejscowego. Do obszarów tych należą:

- 1) obszary istniejącego zainwestowania miejscowości,
- 2) obszary planowanej zabudowy,
- 3) obszary wskazane do wyłączenia z zabudowy.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego będą opracowywane w miarę zachodzących potrzeb, przy założeniu obejmowania ich zapisami całych obrębów miejscowości w ich granicach administracyjnych. Zakłada się możliwość odstąpienia od tej reguły w przypadkach uzasadnionych:

- 1) koniecznością korekt zapisów obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego,
- 2) uzupełnieniem zapisami planów obszarów miejscowości, objętych dotąd zapisami planów dla części obrębu.

16. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEZNACZENIA GRUNTÓW NA CELE NIEROLNICZE I NIELEŚNE

W zmianie studium wskazuje się obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne wskazane na rysunku zmiany studium w granicach stref rozwoju zabudowy. Doprecyzowanie zakresu przestrzennego oraz powierzchni tych obszarów będzie następować w toku przygotowania wniosków o zgodę na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne w procesie opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

17. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA SCALEŃ I PODZIAŁU NIERUCHOMOŚCI

Zmiana studium nie wskazuje obszarów, dla których wymagane jest przeprowadzenie procedury scalania i podziału nieruchomości.

18. OBSZARY ROZMIESZCZANIA OBIEKTÓW HANDLOWYCH O POWIERZCHNI POWYŻEJ 400 m²

W zmianie studium nie wskazuje się obszarów rozmieszczania obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m².